

Riksdagens protokoll

2005/06:69

Onsdagen den 8 februari

Kl. 09.00 – 13.15

16.00 – 16.18

Protokoll
2005/06:69

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 2 februari.

2 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan

Tredje vice talmannen meddelade att arbetsplenum *torsdagen den 9 februari kl. 12.00* skulle utgå.

3 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2005/06:FPM42 Förordningsändringar avseende linjekonferenser, cabotage och trampsjöfart *KOM(2005)651* till trafikutskottet

4 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Framställning
2005/06:RRS16 till justitieutskottet

Motioner
2005/06:So20–So23 till socialutskottet

5 § Legitimation och skyddad yrkestitel

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2005/06:SoU10
Legitimation och skyddad yrkestitel (prop. 2005/06:43).

Anf. 1 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Fru talman! Sluta leta syndabocker när sjukvården brister. Det är krav som har framförts på många håll, och man har gjort så länge. Danmark är ett föregångsland på det här området. I Sverige går införandet av avvikelserapportering alldeles för sakta.

Självklart ska det finnas olika typer av påföljder när det blir fel inom vården. Vid allvarliga fel och brister är det självklart att man ska göra anmälan, precis som i dag, enligt lex Maria och lex Sara, till Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd och Socialstyrelsen.

Andra områden som också har höga säkerhetskrav som till exempel flyget använder sig av just avvikelserapporteringar i mycket hög utsträckning.

Om man uppmärksammar riskfyllda tillbud kan man i tid undvika att de upprepas. Att rapportera avvikelser är, som jag ser det, en av de allra viktigaste metoderna för att förbättra säkerheten inom vården.

En avvikelserapportering ska i första hand inrikta sig på vad som har blivit fel, inte på vem som var inblandad.

Fru talman! Det finns mycket gott att säga om den svenska sjukvården, men den har allvarliga brister när det gäller effektivitet, kvalitet och patientsäkerhet. Statistik från patientförsäkringar ger en viss uppfattning när det gäller att mäta lidande och brister.

Som exempel kan nämnas att över 3 600 patienter sökte och fick ersättning 2001. Av dem uppvisades ibland upp till 15 % invaliditet.

Socialstyrelsens rapporter nyligen visar att hundratals personer varje år avlider av skador som man fått i vården och som hade kunnat undvikas. Samtidigt vet vi att mörkertalet är väldigt stort.

Alliansens förslag att stärka patientens ställning och införa en patienträttighetslag, öka tillsynen i vården genom en starkare tillsynsmyndighet, öppna kvalitetssystem, införa en vårdvisare för äldre och multisjuka och satsa på nationella IT-system är åtgärder som många gånger skulle kunna säkra patientens väg genom vårdkedjan.

Jag vill också påminna om att Moderaterna i budgeten avsatt över 10 miljarder kronor för att stärka vården och omsorgen. Det hade kommit till nytta när det gäller patientsäkerheten.

Fru talman! Att analysera och följa upp misstag, eller så kallade avvikelser, i vården så att det inte inträffar igen är det viktigaste säkerhetsarbetet. Det arbetet måste accelereras. Det räcker inte som majoriteten skriver i betänkandet att lex Maria har reformerats och att olika aktörer inom hälso- och sjukvården har enats om ett gemensamt uttalande om hur patientsäkerhetsarbetet ska bedrivas.

Svensk hälso- och sjukvård kännetecknas inte av en öppen kultur där vårdpersonalen uppmuntras att anmäla fel och brister. Många avstår därför att man är rädd för att bli prickad.

Fru talman! Vi måste acceptera att fel kommer att begås inom sjukvården också i framtiden. Utmaningen ligger i att rätta till felen innan de får allvarliga konsekvenser. Här kommer behovet av att stärka arbetet med avvikelserapportering in. Patientsäkerheten ska i ökad utsträckning vara grundbulten i kvalitetsarbetet i vården.

Därför, fru talman, yrkar vi moderater bifall till reservation nr 2.

I dagens betänkande tar vi ställning till att ge ett antal yrkesgrupper legitimation och skyddad yrkestitel. Det är en stor dag för dem som det berör. De är alla på olika sätt delaktiga i vården runt patienten och en viktig kugge i arbetet med att ge patienten en god och säker vård och omsorg. Det är anledningen till Moderaternas stöd i denna fråga.

Man har fått vänta många år på den här dagen. Utredningar och beslut i denna fråga har legat i en byrålåda på Socialdepartementet alldeles för många år. Fler yrkesgrupper ansöker nu om legitimation och skyddad yrkestitel. De ska självklart skyndsamt utredas.

Däremot vänder vi oss starkt emot den skrivning som står i propositionen. "Regeringen påpekar också att det för de flesta av de aktuella yrkena gäller att samhällsutvecklingen har lett till att de blivit bristyrken. En rätt att få legitimation kan enligt regeringen tänkas få till följd att fler söker sig till dessa yrken."

Det är en mycket märklig skrivning, fru talman, där fokus ligger mer på personalfrågan än på patientsäkerheten. Jag kan med tillförsikt notera att utskottet inte fullt instämt i denna skrivning i propositionen.

Anf. 2 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! Det är nog väldigt många som tycker att det är en bra dag i dag när de får sin legitimation. Legitimationsfrågan har ju diskuterats i många år. Vi har nog varit ganska restriktiva i Sverige. Vi har behandlat motioner i socialutskottet under många år och sagt nej till många önskemål om legitimation inom hälso- och sjukvårdsområdet.

Med tanke på patientsäkerhetsaspekten som det också finns en del av i betänkandet har vi också tyckt att det har varit viktigt att man får sin legitimation och då har en annan typ av ansvar för sin yrkesutövning. Vi tycker att det är bra att vi har fått detta i dag.

Vi tycker också att det är bra att vi nu har ett tillkännagivande om att regeringen ska titta över och återkomma när det gäller legitimation för cytodiagnostiker. Vi har i utskottet enigt tyckt att de har en sådan typ av arbete att de har ett väldigt stort ansvar och därför behöver ha den här legitimationen.

Vi tycker att det är bra att vi har fått detta.

Folkpartiet står också bakom reservation nr 2 som handlar om patientsäkerhetsarbetet. Där har vi nog en hel del kvar att göra i Sverige. Det handlar mycket om de rutiner och strukturer som man har inom sjukvården. Det uppmärksammas ganska ofta i medierna att man begår misstag men inte alltid följer upp dem och tittar på varför det har blivit som det har blivit.

Ett exempel som man kanske kan knyta till detta är en artikel i förra veckans Dagens medicin. Den handlar om kvinnor med ljumskbräck. De får inte samma diagnos. De opereras fel. De opereras ofta akut. Dödligheten bland kvinnor som opereras för ljumskbräck är högre än bland män.

Det är fråga om kunskap, rutiner och ett sätt att arbeta som gör att man minimerar de skador som kan uppstå i sjukvården. Det finns ju mycket som man måste titta på och dra lärdom av.

Vi är inte heller ute efter att till vilket pris som helst lägga skulden på någon. Men när något händer måste man titta på detta.

Jag sitter i Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd. När man läser journalerna kan man se att det helt enkelt har brustit i fråga om rutiner och att en patient därför har råkat illa ut.

Vi känner många gånger att det skulle behöva göras en uppföljning. Ändrar man sina rutiner, eller fortsätter man så att andra riskerar att drabbas av detta?

I detta betänkande behandlas tre motioner om en fråga som har funnits med länge i riksdagen och som handlar om speciallivsmedel och kostnaderna för dem. Utskottet gjorde redan i mars förra året ett tillkännagivande om det förmånssystem för speciallivsmedel som används av medicinska skäl. Det har inte hänt någonting på detta område. Detta verkar ligga helt stilla någonstans på departementet. Det kanske därför var bra att det har skrivits tre motioner som påminde oss i utskottet om detta så att vi nu kan påminna regeringen om att detta är en fråga som nu verkligen måste avgöras. Därför har vi också en ganska stark skrivning i utskottets ställningstagande där vi förutsätter att regeringen återkommer i frågan under innevarande riksdagsår.

Fru talman! Vi har kommit fram ganska bra med en del frågor, men just beträffande analysen av de fel och brister som uppkommer i sjukvården och hur vi på ett bättre sätt ska kunna följa upp och åtgärda dem kvarstår fortfarande. Därför yrkar jag bifall till reservation 2.

Anf. 3 ULRIK LINDGREN (kd):

Fru talman! Alla åhörare! Kristdemokraterna står bakom socialutskottets betänkande att fler yrkesgrupper ska få legitimation. Vi välkomnar också socialutskottets förslag att regeringen får i uppdrag att skyndsamt utreda frågan om legitimation för cytodiagnostiker. De grupper som vi föreslår ska få möjlighet till legitimation – audionomer, biomedicinska analytiker, dietister, ortopedingenjörer – tycker vi har uppfyllt kriterierna, men även cytodiagnostiker borde vara en sådan grupp som skulle kunna få legitimation.

Kristdemokraterna ser det också som en framgång för vår politik att frågan om legitimation för socionomer nu i enighet drivs ett stycke framåt. Riksdagsåret 2003/04 avvisades våra krav på legitimation för socionomer. Men nu får vi ändå ett slags ja om färdriktningen, att vi ska fram till en position där socionomer också får en legitimation. Även om mycket förarbete anses föreligga innan vi är framme vid den tidpunkten, tycker vi ändå att det är ett viktigt steg framåt som tas i och med detta betänkande och markeringen att vi ska dit.

Beträffande speciallivsmedel som måste användas av medicinska skäl tycker vi att det är gott att vi nu får en skärpning i vår skrivning och att regeringen är tvungen att återkomma till riksdagen detta år med klarläggande förslag om när man ska kunna få rätt att använda speciallivsmedel.

Däremot är Kristdemokraterna inte nöjda med utskottets behandling av andra patientsäkerhetsfrågor. Det finns motionskrav från bland andra Kristdemokraterna om en hel del som skulle kunna flytta patientsäkerhetsfrågorna framåt. Men vi ser inte ett ordentligt och seriöst svar från majoriteten på dessa frågor.

Vi kräver till exempel i en motion att vi ska komma till rätta med svårigheterna som handlar om förbudet mot dubbelbestraffning. Sverige måste fram till en position där ledning och personal systematiskt arbetar med patientsäkerhet. Och en del i detta är att vi också måste kunna komma till rätta med det problem som dubbelbestraffningen medför.

Det är naturligtvis riktigt att brott eller förseelse inte ska straffas två gånger. Men man måste komma till rätta med att i somliga fall ingen prövning sker. När förundersökning har lagts ned, när åtal har ogillats, och när brott ej kan styrkas är, med all rätt enligt lagstiftningen, Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd inte förmögen att göra en prövning i disciplinär ordning.

Det är stötande att ingen sakprövning av vad som har inträffat sker i somliga fall. Allmänheten, patienten, anser sig inte kunna komma till sin rätt och får ingen ordentlig talerätt mot en omöjlig apparat som man tycker sig ha framför sig. Det är också till men för kvalitetsarbetet i sjukvården att ingen sakprövning i Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd kan ske. En sådan prövning ger ju alltid någonting tillbaka. Lärdom och erfarenheter byggs upp undan för undan. Men om ingen prövning sker blir det inte heller något erfarenhetsutbyte för förbättring i vården.

Syftet med förbudet mot dubbelbestraffning har aldrig varit att inget ska hända när misstag eller oegentligheter sker, utan någonting ska kunna gå framåt på den vägen.

Kristdemokraterna har ytterligare förslag för ökad patientsäkerhet. Vi har begärt en utredning om hur lagstiftningen när det gäller tillsyn ska främja ett minimerande av antalet misstag. Vi har också förslag om en ny lagstiftning beträffande avvikelserapportering. Vi har också krav på att vi ska sätta upp ett mål om en halvering av antalet vårdskador inom tio år. Och vi skulle vilja se en översyn av lex Maria eftersom vi både när det gäller lex Maria och lex Sara ser en väldigt ojämn anmälningsfrekvens. Det beror på vilken del av Sverige som det handlar om. Det beror inte på att kvaliteten är så oerhört ojämn i Sverige, utan det beror på olika rutiner. Man ser olika allvarligt på lex Maria. Det beror också på att det är brist på systematiskt säkerhets- och kvalitetsarbete i sjukvården i vissa delar av Sverige. Det är angeläget att detta drivs framåt.

Man ska även ha i minnet att riksdagen tidigare har avvisat förslag från oppositionen om en samlad patienträttighetslag.

När det gäller argumentationen mot våra förslag tycker jag att utskottsmajoriteten är svag och egentligen inte har någon plädering för avslag. Man hänvisar till Socialstyrelsens arbete, och det är inte fel. Socialstyrelsen bedriver ett aktivt arbete. Nu senast såg jag att man har utarbetat en förträfflig handbok för säkerhetsarbete inom sjukvården.

Majoriteten hänvisar också till att det anordnas konferenser. Det anordnas EU-konferenser, konferenser i Världshälsoorganisationens regi och även nationella konferenser om patientsäkerhetsarbete. Men konferenser betyder inte att patientsäkerhetsarbetet så att säga blir operativ verklighet på ett systematiskt sätt ute i sjukvården. De kan fungera som

Prot. 2005/06:69
8 februari

*Legitimation och
skyddad yrkestitel*

inspiration och kan befrämja kunskap hos befattningshavarna. Men det är inte argumentering för det som vi föreslår. Jag saknar den argumenteringen.

Intrycket blir att majoriteten förhåller sig passiv till detta patientsäkerhetsarbete. I själva verket är det inte riktigt så. Så elak är jag inte. Men när majoriteten inte bjuder upp till en ordentlig argumentering om vad oppositionen föreslår så ger det ett passivt intryck.

Jag yrkar bifall till reservation 3.

Anf. 4 ELINA LINNA (v):

Fru talman! Hälso- och sjukvården är en sektor som ständigt utvecklas och förändras. Det ställs stora krav på personalens kompetens och förmåga att hålla sig ajour med både tekniska och medicinska förändringar.

Som patient ska man kunna lita på att personalen som vårdar och behandlar en är kvalificerad att utföra sina uppgifter och har behörighet för detta arbete. En väl fungerande garanti för att personalen har dessa kvalifikationer är legitimation. Och legitimationen kan återkallas för den som visat sig olämplig att utöva yrket.

För närvarande har vi 17 yrkesgrupper inom hälso- och sjukvården som har rätt till legitimation. I betänkandet vi nu diskuterar här i kammaren föreslår ett enigt socialutskott att fyra yrkesgrupper till få legitimation, nämligen audionomer, biomedicinska analytiker, dietister och ortopedingenjörer. Dessa fyra yrkesgrupper har sedan 1999 haft skyddad yrkestitel i kraft av viss yrkesexamen och därmed är det hög tid att de nu kommer att omfattas av legitimationsbestämmelserna. Vänsterpartiet välkomnar denna förändring.

Vänsterpartiet är också nöjt med socialutskottets tillkännagivande till regeringen om att frågan om legitimation för cytodiagnostiker bör utredas skyndsamt. I regeringens proposition i ärendet, som Vänsterpartiet också står bakom, aviseras en utredning om framtida behörighetsregler, och det är bra. Som jag sade inledningsvis är hälso- och sjukvården en sektor som utvecklas och förändras ständigt. Förutsättningarna för olika yrkesgrupper för att få legitimation förändras också.

Jag yrkar bifall till lagförslagen i betänkandet.

Fru talman! I betänkandet behandlas också ett antal motioner från allmänna motionstiden, och jag ska nu gå över till att argumentera för Vänsterpartiets motion om handläggningen av omvårdnadsärenden i Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd, som också kallas för Hsan, och i Patientskadenämnden. I de sammanhang patienten är missnöjd med vården eller där direkta felaktigheter har begåtts dominerar medicinska behandlingsinsatser såsom diagnostisering, ordination och operativa ingrepp. Det kan ha sin naturliga förklaring i att medicinska behandlingsinsatser ofta är konkreta och tydligt avgränsade behandlingar. Men det kan också handla om att patienterna saknar kunskap om att även omvårdnadshandlingar kan och ska bedömas. När ett ärende kommer till Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd eller till patientskaderegleringen är det viktigt att yttrande tas in från omvårdnadsexpertis. I dag händer det att läkare med olika specialistfunktioner även uttalar sig i omvårdnadsärenden trots att de inte har utbildning i denna disciplin. Det finns två sjuksköterskor som är knutna till Hsan som sakkunniga. De får skriva ut-

talanden, men det gäller enbart när det berör rena omvårdnadsfrågor. Beträffande Patientskadenämnden ingår ingen sjuksköterska. Jag kan också lägga till att vid de vetenskapliga råden vid Socialstyrelsen är omvårdnadsexpertisen mycket underrepresenterad. Vad gäller vetenskapliga råd på den medicinska sidan finns det ett stort antal representanter från olika specialistområden. På omvårdnadsområdet finns det endast två tre stycken och dessa får sällan några ärenden att uttala sig om. Självfallet borde fler representanter för omvårdnad ingå, också från olika specialistområden. Dessa borde förstås tillfrågas för uttalanden i Hsan-ärenden.

Vi beklagar att majoriteten i socialutskottet inte ser dessa brister utan hävdar att ”utgångspunkten för prövning av ärenden i Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd måste vara att ärenden får en allsidig belysning och att även omvårdnadsfrågor vägs in”. Vi menar att vårt krav på utredning om hur omvårdnadsinsatser bedöms och utreds i Hsan och Patientskadenämnden är befogat och berättigat. Jag yrkar bifall till reservation nr 4.

Anf. 5 LARS-IVAR ERICSON (c):

Fru talman! Legitimation är ett ord i titeln för denna debatt. Det ordet kommer av det latinska ordet *legitimus*, som betyder behörig, rättfärdig, riktig, passande, äkta eller laglig.

Oavsett vad vi lägger i ordet är det viktigt att vi här, som alltid annars när vi diskuterar vårdfrågor, sätter patientsäkerheten i centrum. Det är viktigt att den som behöver vård kan lita på vården.

I reservation 2 efterlyses ett mer målmedvetet patientsäkerhetsarbete inom hälso- och sjukvården. Ett misstag i vården är alltid ett misstag för mycket. Det drabbar personer, anhöriga, den som har gjort misstaget och de andra i sjukvårdens arbetslag. Från Centerpartiet vill vi ha en större fokusering på säkerhet. När ett misstag har begåtts ska det noga analyseras och åtgärdas. Patienten i centrum måste vara nyckelord. Legitimation av olika yrkeskategorier som till exempel cytodiagnostiker är ett led i detta viktiga arbete.

Fru talman! I dagens betänkande finns det också ett avsnitt om ett förslag till förmånssystem för dem som av medicinska skäl är beroende av speciallivsmedel. Det är ett förslag som beräknas komma från regeringen under detta år. Från Centerpartiet välkomnar vi verkligen detta förslag. Här handlar det om utsatta människor. Förutom sjukdomen drabbas berörda av dubbla matkostnader jämfört med dem som inte behöver speciallivsmedel. Det finns också stora variationer i landstingens och regionernas bedömning och subventionering av livsmedel för särskilda näringsändamål. Här efterlyser vi ett mer rättvist och jämlikt system.

Det är många som vill ha en lösning som ger bättre livskvalitet. Jag tänker till exempel på den medelålders kvinna som har levt med allergi sedan barndomen. Hon måste undvika mängder av den basmat som finns på ett vanligt svenskt middagsbord. Dessutom lider hon av en tarmsjukdom och ska helst inte äta något fett över huvud taget. Hon måste i sitt vardagsliv ta hänsyn till tre dieter, och den fettreducerade kosten kostar henne en tusenlapp extra i månaden. Den mjölk- och äggfria maten kostar ytterligare 1 000 kr extra. Vi vet alla att maten blir billigare i Sverige, men det finns varor som går åt motsatt håll. Det är hög tid att åtgärda det orättvisa och oöverskådliga regelsystemet för speciallivsmedel.

Prot. 2005/06:69
8 februari

*Legitimation och
skyddad yrkestitel*

Jag vill avsluta genom att yrka bifall till reservation nr 2. Jag vet att utskottskollegan Christer Engelhardt inte har tillfälle att vara med här i kammaren i dag, men jag antar att han pliktenligt läser debattreferatet och även förväntar sig ett latinskt citat. Så får det bli också i dag: *Bona fide* – det betyder efter bästa förstånd. Efter bästa förstånd har nu socialutskottet behandlat dagens ämnen, och nu återstår det för regeringen att agera på samma sätt.

Anf. 6 CATHERINE PERSSON (s):

Fru talman! Både som patient och anhörig och som ansvarig för hälso- och sjukvården är det viktigt att känna trygghet i att man kan få den vård med den erforderliga kompetens som man vill ha inom hälso- och sjukvården. Verksamheten måste hålla hög kvalitet.

I hälso- och sjukvårdslagen anges hur vården ska bedrivas för att uppfylla kraven på god vård. Förändringar och föreskrifter samt tillsyn av Socialstyrelsen anger också bestämmelser för att bidra till god vård och patientsäkerhet.

Hälso- och sjukvårdspersonal har en rad skyldigheter. Bland annat finns den väl kända regeln att man ska utföra sitt arbete i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet. Bestämmelser finns bland annat om kompetenskrav avseende hälso- och sjukvårdspersonal, till exempel för legitimation, och det anges i LYHS, lagen om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område.

Det betänkande som vi behandlar här i dag innehåller just förslag från regeringen om legitimation för ytterligare yrkesgrupper samt en del motioner från den allmänna motionstiden som berör patientsäkerhet i övrigt.

Fru talman! Legitimation har sedan lång tid utgjort det mest framträdande beviset på en yrkesutövares kompetens inom hälso- och sjukvården. Legitimationen ger dessutom ensamrätt för yrkesutövaren att för allmänheten ange att han eller hon är legitimerad. Rätten till legitimation ges huvudsakligen utifrån en bedömning av om yrket innebär en självständig yrkesfunktion med kvalificerade arbetsuppgifter, ett särskilt ansvar för patienternas säkerhet i vården samt att utövarna i inte oväsentlig utsträckning vänder sig direkt till allmänheten.

Fru talman! Regeringen föreslår nu att legitimation ska införas för audionomer, biomedicinska analytiker, dietister och ortopedingenjörer samt att skyddad yrkestitel införs för legitimationsyrkena optiker, kiropraktor och naprapat.

Utskottet delar regeringens bedömning och då också motiveringen att de nu föreslagna yrkesgrupperna inte har andra kvalifikationer än de yrkesgrupper som redan har legitimation. Sedan LYHS infördes 1999 och legitimationsfrågan senast prövades har det också skett en snabb utveckling mot nya arbetsuppgifter och en allt större självständighet. Däremot menar utskottet att det är ytterst tveksamt om behovet av att rekrytera personer till ett yrke ska ges betydelse vid bedömning av rätten till legitimation, något som regeringen dock menar skulle kunna ha betydelse. Men det är alltså inte utskottets uppfattning.

Fru talman! När det gäller yrkesgruppen cytodiagnostiker menar utskottet att denna grupp väl borde kvalificera sig för legitimation. De uppfyller alla de krav som stipuleras för legitimation. Då frågan dock inte beretts krävs emellertid ytterligare överväganden, till exempel avse-

ende avgränsningsfrågor och övergångsbestämmelser. Utskottet anser att regeringen skyndsamt bör utreda frågan om legitimation för cytodiagnostiker och snarast återkomma till riksdagen. Utskottet föreslår att detta ges regeringen till känna.

Utskottet anser det också positivt att regeringen aviserat en utredning om behörighetsregler som ska gälla för framtiden. Motionärer tar upp frågan om legitimation för bland annat fysioterapeuter och kuratorer inom hälso- och sjukvården samt socionomer inom socialtjänsten. Denna fråga torde beaktas i den aviserade utredningen.

Några motioner tar upp några övriga patientsäkerhetsfrågor, bland annat förbudet mot dubbelbesträffning i lagen om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område.

I Sverige har vi en rättspraxis som innebär att man inte ska kunna dubbelbestäffas. I dag är patienten part i de här frågorna. Men det är upp till patienten att välja huruvida man önskar få sitt ärende prövat i domstol – man gör då en polisanmälan som kan leda till straffrättslig påföljd – eller om det ska vara möjligt med en disciplinär påföljd. Det görs då en bedömning i Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd.

Det som tas upp i reservationen från Kristdemokraterna är kanske just det som är problemet. Det står i reservationen att patienten förväntar sig att någon ska fällas. Patientens rätt är inte att få någon fälld, utan den rätt patienten har är att få sitt ärende prövat. Som patient kanske man inte alltid förstår att man är part och inte målsägande, vilket gör att det kan bli komplicerat. Naturligtvis kan vi behöva fundera på om det behöver göras ytterligare förändringar för att patienten ska förstå vad det egentligen finns för olika möjligheter att få ett ärende prövat. I Sverige har vi ansett att det är en tillgång att ärendena prövas på det här sättet och har väl också varit det till stora delar. Men som sagt måste patienten bestämma vad det är man efterfrågar i sin anmälan. I det sammanhanget vill jag också säga att patientsäkerhetsarbetet inte endast är att betrakta som en åtgärd inom Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd, utan det är det arbete som bedrivs ute i verksamheten.

Det finns ett par motioner som berör lex Maria. Jag vill i det sammanhanget säga att nya tillämpningsföreskrifter avseende lex Maria nyligen har trätt i kraft, den 1 februari 2006. Från och med den 1 september 2005 gäller också ny föreskrift om ledningssystem för kvalitet och patientsäkerhet.

Det finns också en motion om speciallivsmedel i betänkandet. Jag kan konstatera att utskottet sedan tidigare har gett ett tillkännagivande till regeringen och bett regeringen att återkomma i frågan. Jag vill precis som i tidigare debatter säga att det naturligtvis är en teknisk fråga hur man ska lösa det här, men det är också en kostnadsfråga. Den socialdemokratiska regeringen har för vana att finansiera de reformer som finns. Vad jag kan minnas har inte något av de andra partierna avsatt pengar för att kunna möjliggöra detta. Det är till och med så att en del av partierna har för avsikt att sänka kostnaden för läkemedelsförmåner, och då skulle det bli ännu svårare att få medel till speciallivsmedel. Icke desto mindre skriver vi i betänkandet att vi förutsätter att regeringen återkommer med det snaraste och då under detta riksdagsår.

Prot. 2005/06:69
8 februari

*Legitimation och
skyddad yrkestitel*

Till sist, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut i betänkande SoU10 detta riksdagsår och därmed avslag på samtliga reservationer och motioner.

Anf. 7 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Fru talman! Vi har ett starkt gemensamt intresse av att på alla sätt driva patientsäkerhetsarbetet framåt. Det är egentligen ingen partiskiljande synpunkt, utan vi är givetvis eniga om att vi alla vill patientens väl.

Det helt avgörande för oss kristdemokrater är att personal och ledning kommer till skott och sätter sig ned och ägnar tillräcklig tid åt att komma till rätta med det alltför rapsodiska arbetet med patientsäkerheten så att det faktiskt blir systematiskt. Som politiker ska jag då vara med och bidra till att denna tid och energi blir avsatt i personalgruppen så att man faktiskt ägnar sig väldigt mycket åt detta.

Vi har lagt fram några förslag som kanske skulle kunna driva detta arbete framåt, att man faktiskt ägnar mycket tid åt det arbetet. Vi föreslår en lagstiftning som bättre driver på arbetet, en lagstiftning kring hur tillsynen ska främja ett minimerande av antalet misstag och en lagstiftning om avvikelserapportering. Som jag sade i mitt anförande argumenterar inte majoriteten ens utan bara avvisar detta. Om man vill främja patientsäkerhetsarbetet borde man vara mer seriös än så. Varför skulle detta bara vara fel och varför skulle majoriteten bara nöja sig med ett blankt avvisande?

Nu hör jag en liten öppning här i majoritetens argumentering när jag hör Catherine Persson tala om en ytterligare förändring, som jag uppfattade att hon sade, angående dubbelbestraffning. Jag skulle då förstås vilja höra vad denna ytterligare förändring kan komma att handla om när det gäller dubbelbestraffningen.

Anf. 8 CATHERINE PERSSON (s) replik:

Fru talman! Först vill jag bara understryka det som Ulrik Lindgren sade inledningsvis. Jag tror inte heller att det finns någon oenighet mellan partierna. Alla vill ju att det ska vara en så god hälso- och sjukvård som möjligt och skapa så bra förutsättningar som möjligt för både patienter och personal. Sedan kan vi ha olika förslag för att ge de möjligheterna, men själva målsättningen att man ska få en god vård torde det väl inte finnas någon oenighet kring.

När det gäller avvikelserapportering har regeringen hittills valt att utveckla den lagstiftning som vi har i dag, så att den tillämpas i större utsträckning än i dag och så att huvudmännen arbetar med frågan. På senare tid har ett arbete intensifierats med avvikelserapportering. Det välkomnar jag.

Jag vill också i sammanhanget säga att Socialstyrelsen inom kort väntas lämna en rapport och en del förslag till Socialdepartementet om på vilket sätt man kan hantera avvikelserapportering och anmälningar. Vi får väl se exakt vad det innehåller när man har lämnat det till Socialdepartementet.

Däremot vill jag inte säga att jag är beredd att ta bort dubbelbestraffningen. Jag kan se att det finns behov av att patienten på ett bättre sätt kan förstå vilken roll man spelar i anmälningsförfarandet till Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd.

Anf. 9 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Fru talman! Jag välkomnar naturligtvis det arbete som pågår. Jag har också läst Socialstyrelsens lista över vad som pågår och vad som är på väg. Jag välkomnar också Catherine Perssons besked om att man kan tänka sig någon slags förändring av dubbelbestrafningen. Inte heller vill ju ha ett slopat förbud mot dubbelbestrafning, utan det vi vill komma åt är att patienten verkligen ska kunna komma till tals, uppleva att man har en möjlighet att klaga och föra sin sak till högsta instans utan att hindras av ett ogenomträngligt byråkratiskt murverk som man inte förstår sig på. Det är oerhört angeläget för förtroendet för sjukvården att patienterna upplever att de kan komma fram och att de har en möjlighet att ställa folk till svars i rättsstaten Sverige.

Jag tycker fortfarande att jag saknar argumenteringen kring det som vi har talat om här, nämligen lagstiftning för att understödja säkerhetsarbetet. Varken i texten i utskottets betänkande, i Catherine Perssons olika anföranden eller i repliker här hör jag någonting om Kristdemokraternas förslag på att lagstiftningen också ska verka främjande så att säkerhetsarbetet går framåt ute på fältet och så att sjukvården verkligen sätter sig ned och tar detta på tillräckligt stort allvar och systematiskt arbetar med kvalitetsarbetet. Det finns öar där man verkligen har tagit detta på allvar. Vi vill se ett heltäckande arbete för en bättre och säkrare kvalitet för patienterna i hela Sverige, inte bara på ett antal vårdinrättningar.

Anf. 10 CATHERINE PERSSON (s) replik:

Fru talman! När vi pratar om misstag i hälso- och sjukvården, när en patient misstänker att man blivit felbehandlad eller har blivit felbehandlad tror jag att det är viktigt att vi ser att det finns flera spår att hantera detta. Huvudmännen har ett väldigt stort ansvar. På vilket sätt man bedriver verksamhet och hur man väljer att organisera sig är ofta oerhört avgörande för vilka förutsättningar personalen har att arbeta under.

Å andra sidan finns det också ett behov att kunna ifrågasätta den enskilda yrkesutövarens kompetens. Allmänheten ska också känna tryggheten att man kan ifrågasätta och få en bedömning av den enskilda yrkesutövaren gjord. Det finns möjlighet att göra detta i Hs. Man kan också få ersättning för sina eventuella skador från Patientskadenämnden.

Jag vill särskilt trycka på att om vi ska nå framgång i patientsäkerhetsarbetet kan man behöva skärpa en lagstiftning, och det spelar ingen roll vilka frågor det är. Men om det ska bli framgångsrikt hjälper det inte om vi har en skarp lagstiftning men inte några verktyg ute i verksamheten som huvudmannen har ansvaret för.

Jag ser en hel del tecken som faktiskt påvisar att man i verksamheten nu arbetar mer aktivt med frågan än man har gjort på länge. Man har fått stöd i de nya föreskrifter som bland annat handlar om ledningsfrågor. Där lyfter man tydligare fram ansvarsfördelningen mellan vårdgivare, verksamhetschefer och hälso- och sjukvårdspersonal.

Det finns, som sagt var, en hel del arbete som har gjorts under hösten. Jag förväntar mig att Socialdepartementet och regeringen drar lärdom av det. Det gäller också huvudmännen som har deltagit tillsammans med de olika aktörerna, bland annat personalens fackförbund.

Prot. 2005/06:69
8 februari

*Legitimation och
skyddad yrkestitel*

Anf. 11 JAN LINDHOLM (mp):

Fru talman! Först vill jag påpeka att Miljöpartiet inte har deltagit i att ta fram och står inte bakom det förslag som regeringen har lagt fram i propositionen och som utskottet yttrar sig över i sitt betänkande.

Normalt försöker vi samarbeta med regeringen. När vi får igenom saker i den processen har regeringen ett ansvar för att genomföra det, och det gör man i de flesta fall, även om det finns exempel på att saker som vi fått igenom den vägen inte riktigt går framåt som vi tycker att de borde göra, till exempel inom tandvårdsområdet.

I den här frågan gjorde vi av flera skäl tidigt den bedömningen att vi skulle avstå från att försöka påverka regeringen och i stället använda oss av motionsvägen.

Vi är därför väldigt glada över att vår motion har tagits så väl emot av utskottet. Även om regeringen nu till stor del fattar beslut i enlighet med vår motion innebär det inte att genomförandet är lika garanterat som när vi har fått igenom det i samarbete med regeringen från början. Det ser vi till exempel när det gäller riksdagens uttalande om detta med speciallivsmedel. Det är inte lika starkt att få gehör för en sak i riksdagen som att få gehör för en sak i själva samarbetsprocessen med regeringen. Det är ganska naturligt, eftersom det är regeringen som verkställer riksdagens beslut. Det är grunden för att vi som samarbetsparti försöker att så långt möjligt få igenom vår politik i form av så tidigt samarbete som möjligt med regeringen.

I den här processen i utskottet har vi fått gehör för vår motion So8 och står därför naturligtvis bakom utskottets betänkande och yrkar bifall till förslagen på samtliga punkter och avslag på de reservationer som finns.

Vi är glada över att regeringen, som vi tolkar det, kommer att återkomma snarast när det gäller legitimation och en skyddad yrkestitel för cytodiagnostikerna, att man seriöst kommer att titta på detta med kuratorer och socionomer inom hälso- och sjukvården och att även yrkestiteln fysioterapeut blir ordentligt analyserad så att vi förhoppningsvis får använda den på samma sätt i Sverige som i övriga världen. Vi är nöjda med det.

Vi tycker också att det yttrande som utskottet gör när det gäller förmånssystemet för speciallivsmedel är kraftfullt. Vi förväntar oss, precis som Catherine Persson sade här tidigare, att regeringen återkommer under det här riksdagsåret. Därför har vi för vår egen del tagit upp budgetkonsekvenserna i diskussionerna inför vårpropositionen för att det ska finnas en beredskap från vår gemensamma regering efter valet att i höstbudgeten se till att det finns resurser för att ta det här ansvaret från årsskiftet.

Jag tänkte inte vara mer långrandig än så. Det tror jag inte behövs. Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet, fru talman.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 9 §.)

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2005/06:UbU4
Trygghet, respekt och ansvar – om förbud mot diskriminering och annan
kränkande behandling av barn och elever (prop. 2005/06:38).

Anf. 12 STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! Det hör inte direkt till vanligheterna att riksdagen behandlar betänkanden där reservationerna är mer omfattande än majoritetstexten, men så är det i dag, och det är symtomatiskt för innehållet. Det är positivt att regeringen äntligen inser att åtgärderna mot mobbning inte är tillräckliga – annars har vi fört en decennielång kamp med socialdemokratiska skolministrar om behovet av fler åtgärder. Ingegerd Wärnersson rös inför tanken att det är mobbaren som ska flyttas och inte offret. Hon hävdade att allt som kunde göras politiskt mot mobbningen redan var gjort. Hon hade fel, och sådana påståenden vore fortfarande fel. Även efter behandlingen av dagens proposition kommer de avgörande åtgärder som kan vidtas mot mobbning fortfarande att kvarstå att vidta.

Problemet är att propositionen inte kommer att ha effekt på förekomsten av mobbning alls, och majoriteten påstår inte ens i dagens betänkande att det skulle vara så. Däremot avslår man just de förslag som forskning och beprövad erfarenhet visar verkligen skulle kunna ha effekt och drastiskt minska förekomsten av mobbning.

Det gemensamma för regeringens åtgärder mot mobbning är att de alla saknar forskningsstöd. Ingen av regeringens tidigare åtgärder har heller utvärderats. Ingen vet om de haft någon effekt alls. Man har frågat vuxna om de har varit nöjda med sina konferenser, men man har inte mätt om mobbningen minskat för barnen i skolan i verkligheten.

Det räcker inte, fru talman, med att vilja väl för att göra skillnad, även om det är en helt nödvändig förutsättning. Det krävs att man tar till sig all tillgänglig kunskap och att forskningens resultat används. Låt mig därför säga det igen: De åtgärder som verkligen skulle kunna ge effekt mot mobbning och kränkande behandling vill regeringen inte genomföra.

Moderaterna presenterar däremot en omfattande reservation med heltäckande alternativ som vi vet kan göra skillnad. Om alla skolor i landet använder forskningsbaserade åtgärdsprogram mot mobbning och kränkande behandling så skulle problemen kunna halveras på ett par års tid. Det visar forskningen, men det visar också praktiska erfarenheter från bland annat Norge och Island.

Majoriteten driver i dag igenom ett lagförslag vars konsekvenser man inte överblickar. Man har ingen uppfattning i betänkandet om hur lagen ska tolkas, hur den ska tillämpas eller vilka krav som ska ställas på skolans arbete mot mobbning. Man vet inte hur den nya lagen ska gå ihop med annan lagstiftning, en ny skollag eller en samlad diskrimineringslag, som ju är aviserad. Propositionen lägger inte fast några kvalitetskrav alls på skolans arbete för att förebygga, upptäcka och stoppa mobbning. Regeringen tillför inte skolan någon ny kunskap om problemen och ger heller inte skolan några nya befogenheter att ta itu med problemen. Därför kommer heller inte propositionen att bidra till någon minskning av

*Trygghet, respekt och
ansvar – om förbud
mot diskriminering
och annan kränkande
behandling av barn
och elever*

antalet mobbade, trakasserade eller kränkta elever. Hela den borgerliga alliansen delar denna kritik i sak. Tillsammans kommer vi att presentera ett sammanhållet program för att komma till rätta med mobbningen.

Fru talman! Moderaterna driver sedan länge, sedan många år, att eleverna ska ha bättre möjligheter till skadestånd när skolan underlåter att agera mot mobbning och kränkande behandling eller bidrar till elevens utsatthet. Men när man läser de domar som har varit i liknande fall tidigare ser man att problemet vid prövning av skadestånd för elever är att det saknas kvalitetskrav på skolans insatser för att förebygga, upptäcka och stoppa mobbning. Snart sagt varje insats från skolans sida har i juridisk mening ansetts vara tillräcklig för att undvika skadestånd. Avsaknad av en nationell kvalitetsnorm gör att det inte finns något att relatera skolans insatser till vid en domstolsprövning.

Propositionen lägger nu bevisbördan på skolan, men varken i lagen eller i utskottstexten anges någon kvalitetsnorm att jämföra skolans arbete med, och vilka insatser som i juridisk mening ska anses vara tillräckliga eller vad ”de åtgärder som skäligen kan krävas”, som det uttrycks i propositionen, innebär, ja, det förblir oklart för den som läser dagens betänkande.

Frågan är då alltså: Hur ska en skola kunna visa att den vidtagit just de åtgärder som skäligen kan krävas för att hindra mobbning, kränkande behandling och trakasserier mot en enskild elev när varken regeringen eller riksdagen har någon uppfattning alls om vad som borde göras? Regeringen löser alltså inte det juridiska problem som finns i dag. Man flyttar det i stället bara vidare. Därmed kommer skolans arbete att få avgöras av domstolar, det vill säga att skolans arbete mot mobbning förvandlas i framtiden till ett juridiskt ställningstagande.

Varken regeringen eller utskottet har någon uppfattning om vilka kvalitativa krav som bör ställas på åtgärdsprogram eller likabehandlingsplaner. Utskottet avvisar krav på forskningsstöd för skolans agerande, trots att de forskningsbaserade åtgärdsprogrammen är de enda som bevisligen har effekt. Dessutom visar det sig i forskningen att de hemmagjorda åtgärdsprogrammen till och med kan öka problemen på en skola. Den enda synpunkt utskottsmajoriteten har är att man i stället menar att det är viktigt att ”skolan tillsammans med eleverna utarbetar planen för likabehandling”. Här avvisas forskningen som kan göra skillnad, och man hänvisar i stället till eleverna.

Utskottet menar att mobbning kommer att omfattas av den här lagen, men man har inte ens en definition av vad man menar med mobbning. Det finns en fara i att försöka göra allt till diskriminering eller kränkande behandling, eftersom en betydande del av det som kallas för till exempel mobbning är brottsligt enligt brottsbalken.

Den enda nya åtgärden i dagens proposition är att skolan ska åläggas att upprätta en så kallad likabehandlingsplan. Det här innebär egentligen ingenting annat än att det som i dag kallas handlingsplan mot mobbning och kränkande behandling byter namn. Inga kvalitetskrav ställs på innehållet. Lärarförbundets tidning Lärarfackligt har en artikel med rubriken ”Samma skyldigheter som i dag” som visar att det är just på det sättet. Propositionen tillför ingenting nytt, utan det är samma skyldigheter som i dag.

Om skolans ledning får kännedom om att en elev anser sig trakasserad eller kränkt ska skolan utreda omständigheterna och vidta åtgärder. Skolan får skyldighet att vid kännedom utreda problem. Men vad skolan ska göra när man inte har kännedom, det vill säga för att uppräcka problem, det saknar propositionen också besked om. Skolans ansvar borde vara större än så.

Majoriteten ger inte skolan några nya befogenheter. I stället hänvisar utskottsmajoriteten, häpnadsväckande nog och nästan lite humoristiskt, till de helt kollapsade skollagsförhandlingarna. Man skriver från majoritetens sida: "Tydligare regler för rektors och lärares ansvar och befogenheter behandlas inom ramen för det skollagsarbete som pågår inom Utbildnings- och kulturdepartementet." Det är väl möjligen betänkandets enda och rätt så stora nyhet att det pågår ett arbete inom Utbildningsdepartementet på det området.

Regeringen anser med instämmande av utskottet att "det i allmänhet bör vara lämpligt att kontakta föräldrarna till den omyndiga elev som kränker, men att några bestämda regler inte kan ges i detta avseende." Det kan det visst, menar Moderaterna. Föräldrar *skall* informeras när barn kränker andra barn.

Vi menar också från moderat sida att alla barn ska behandlas lika och ges skydd mot diskriminering, oavsett grund. Det finns inget hållbart motiv för att dela upp diskriminering i olika kategorier och ha en splitt-rad lagstiftning. Diskriminering i alla former är förkastlig.

Värt att notera är också att regeringen i propositionen säger att den föreslagna lagen kan bli kortvarig med anledning av Diskrimineringskommitténs arbete. Det har vi från moderat sida lyft fram. Vad är poängen med att i november lägga fram en proposition om en ny diskrimineringslag när man samtidigt säger att i januari, någon månad senare, förväntar man sig ett samlat betänkande om en samlad diskrimineringslag – precis det som vi från moderat sida har föreslagit?

Vi vill se en enhetlig, sammanhängande och tydlig lag mot diskriminering, en enhetlig och tydlig signal från samhällets sida att all slags diskriminering är oacceptabel. På sikt bör detta till och med föras in i grundlagen.

Fru talman! Moderaterna har lagt fram ett system för att kvalitets-säkra skolan och arbetet mot mobbning, trakasserier och kränkning. Det bygger just på att all tillgänglig kunskap, forskningen, ska användas i svenska skolor. Vi vill ge Skolverket i uppdrag att löpande låta vetenskapligt utvärdera program mot mobbning och kränkningar för att kvalitetssäkra dem. När det gjorts internationella undersökningar på detta visar det sig att vissa program kan halvera problemen på en skola, medan hemmasnickrade åtgärdsprogram faktiskt kan öka problemen med en tredjedel. I våra grannländer Norge och Island utbildar man skolor i hur de forskningsbaserade programmen används. Det har man aldrig gjort i Sverige.

Vi vill införa krav på att alla skolor ska arbeta med forskningsbase-rade åtgärdsprogram. I ett system med skolplikt borde det vara en rimlig-het, en rättighet, en självklarhet att vi kan garantera säkerheten för eleven när han vistas i en lokal som vi säger att han ska vara i. I Sverige använ-der vi inte den kunskap som finns om hur vi kan komma till rätta med problemen. Det accepterar inte Moderaterna, och helt plötsligt uppstår då

Prot. 2005/06:69
8 februari

Trygghet, respekt och ansvar – om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever

en grund att jämföra skolans arbete med, en grund för att hantera skadeståndskrav. Om skolan, trots kraven på forskningsbaserad kvalitet i arbetet, inte följer programmen, eller inte ens har ett sådant program, har vi då en tydlig grund, en nationell norm, att jämföra med när vi ska bedöma eventuellt skadeståndsansvar.

Genom våra åtgärder tydliggörs alltså inte bara att skolan har *ett* ansvar, för det finns redan i dag, utan vi tydliggör också *vilket* ansvar skolan har. Därmed skapar vi den nationella kvalitetsnorm för skolors arbete mot mobbning och kränkningar som nu saknas såväl i dagsläget som i det förslag som presenteras i propositionen. Jag har läst alla de domar från till exempel Johanna Rosenqvist-fallet som prövades i tingsrätt, hovrätt och Högsta domstolen. Där sägs entydigt att det är ett problem att det inte finns någon nationell kvalitetsnorm att jämföra skolans arbete med, och alltså kan skolan inte hållas ansvarig. Detta problem kommer att kvarstå även om bevisbördan blir den omvända.

Det system som vi föreslår bygger, liksom i Norge och Island, på en centralt genomförd utbildningssatsning där landets alla skolor på statens bekostnad erbjuds utbildning om hur de forskningsbaserade programmen fungerar. Propositionens förslag kommer inte att åstadkomma en verklig effekt på förekomsten av diskriminering, kränkning eller mobbning i skolan. Förslaget kommer inte att leda till att färre ungdomar blir utsatta för diskriminering, mobbning och kränkningar. Mobbningens allvar, karaktär och uttrycksformer kommer heller inte att påverkas med dagens förslag.

Det finns emellertid saker som kan göra skillnad. Det handlar om befogenheter och om kunskap. Därför beklagar jag att regeringen beslutat sig för att tillföra skolan varken—eller.

Med detta vill jag, fru talman, yrka bifall till den första moderata reservationen i betänkandet.

Anf. 13 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Jag ska börja med att yrka bifall till reservation 33 under punkt 33.

Ja, så får vi en lag till om diskriminering. Jag undrar om de som sitter i salen i dag vet hur många lagar vi har i Sverige mot diskriminering. Jag undrar också om de som sitter här vet hur många utredningar om diskriminering det gjorts under de senaste tio åren. Jag undrar detta eftersom jag försökt jobba med dessa frågor sedan 1994, och det jag sett under den tiden är hur djungeln av lagar och bestämmelser ständigt växt och hur mycket svårare det blivit att orientera sig bland lagarna.

Varför har vi fått så många lagar, och varför har de haft så liten effekt på vardagen? Vi kan i dag inte hävda att problemet med utanförskap och diskriminering minskat. Vad händer? Jo, det finns bland lagarna vissa som har stora fördelar gentemot den tidigare lagstiftningen, framför allt lagen om åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet. Dessa lagar är dock lite kända, de är för många och därför har vanliga människor inte möjlighet att använda sig av dem för att försvara sina rättigheter. När det nu dessutom kommer en lag om skolan, och vi vet att den kanske försvinner om några månader, blir känslan av ett kaotiskt ordflöde ännu starkare.

Jag vill upprepa det som mycket tydligt står skrivet i flera av alliansens reservationer, nämligen att hela arbetet med diskriminering på alla områden måste samordnas samt att vi behöver en enda enhet för de ombudsmän som jobbar med dessa problem. Det är mycket viktigt.

Varför behöver vi just nu en lag med kort livstid på det här området? Jag tror att en förklaring är den ständigt pågående diskussionen om mobbning eftersom mobbning som socialt och psykologiskt fenomen är kärnan i alla former av diskriminering. Också den rent politiska diskrimineringen, rasismen, bygger på samma mekanism som mobbning, det vill säga att en grupp slår sig samman, utser ett lovligt byte och sedan systematiskt jagar detta byte. Det är en oerhört destruktiv social och psykologisk process, och den måste bemötas med mycket bestämda attityder. Anledningen till att vi haft dessa långa diskussioner om mobbning är att attityden inte varit bestämd, inte varit tydlig. Också i det här betänkandet finns hur många otydligheter, oklarheter och tveksamheter som helst.

I den text som vi i dag diskuterar finns rätt så mycket som är klokt – i våra reservationer. Det gäller sexuella trakasserier, kvalitet i arbetet med likabehandling, en tydlig definition av begreppen mobbning, trakasserier och kränkningar som äger rum utanför skoltiden samt behovet av forskningsbaserade åtgärdsprogram. Men det finns också mycket i texten som är oklokt. Jag ska ge ett exempel från s. 32, där det står:

”Det finns således ingen på skolförfattningarna grundad möjlighet att avstänga en elev från grundskolan. Däremot finns vissa möjligheter att förlägga delar av undervisningen någon annanstans än på skolan och i en annan grupp eller klass än den som eleven normalt tillhör. Detta kan ske i form av särskilda stödinsatser enligt 5 kap. grundskoleförordningen. – – – Dessa åtgärder får dock inte ske i disciplinärt syfte.” Alltså: Det finns eller det finns inte. Det ska göras någonting men inte mycket som är bestämt. Fortfarande finns samma rädsla för en bestämd aktion mot mobbning.

Jag har haft att göra med den rädslan under många år. Jag tillhör dem som till mitt eget liv kan räkna skolhistoria. Tillsammans med en fantasitisk socialdemokrat, Yngve Persson, var jag mycket engagerad i skoldebatterna i slutet av 70- och början av 80-talet. En av våra svåraste uppgifter då var att få i gång en debatt om mobbning. Vi träffade elever som var oerhört plågade. Vi hade bevis, läkarintyg, på att revbenen på en pojke slagits sönder, men skolan ville inte att man skulle diskutera detta. Och journalisterna, som vi talade med, sade klart och tydligt: Sådant kan inte inträffa i den svenska demokratiska skolan.

Det finns en scen i *Galileo Galilei* av Bertolt Brecht som jag älskar väldigt mycket. Galileo kommer med en ny uppfinning och ska visa den. Det är ett litet instrument. Prästerna runtomkring säger: Nej, vi vill inte titta. Sådant kan inte, enligt våra läror, existera. Det kan inte fungera. Och de tittar inte.

Varifrån kommer blockeringen? Jo, det har funnits två myter som har styrt det här tänkandet. En sådan myt har varit myten om den totala friheten för barnet, vilket betyder att de vuxna aldrig ska sätta gränser och ingripa i barnets agerande. Denna myt har försvagats med tiden, men den har lämnat väldigt många rester efter sig. Det handlar framför allt om den

här rädslan, som också finns i texten när man talar om att sådana åtgärder absolut inte får vara disciplinära.

Sedan har det funnits en annan myt som är mycket större och mycket skadligare. Man har inte vågat diskutera det goda och det onda, för de fick inte existera, enligt Uppsala filosoferna. Där har jag faktiskt en plikt att påminna om att Kristdemokraterna har gjort ett fantastiskt arbete genom att lyfta fram etikens problem i den politiska diskussionen. Det är en merit.

Det goda och det onda borde vi en gång diskutera ordentligt. Vi borde diskutera etik och politik och ta fram det här. Vad som ligger bakom den här spärren, som under så många år har försvårat diskussionen om mobbning, är nämligen rädslan för att metafysik och Gud plötsligt skulle komma in i politiken. Jag kan med marxistisk argumentering bevisa att Gud inte behövs i detta sammanhang. Man kan också med marxistisk, materialistisk bevisning visa att det goda och det onda, ondskan och godheten, kan ha objektiv närvaro i människolivet – jag ser att Lennart som tycker om marxism är väldigt road.

Människan har under generationer skapat system, tankesystem, ställningstagandesystem, och de här systemen existerar utanför individen. Ett mycket klart och tydligt exempel är språket. Jag får inte göra vad som helst med svenska språket. Vill jag prata med er måste jag lära mig språket så som det är, inte så som jag vill ha det. Om jag säger ”en bord” i stället för ”ett bord” slutar du nämligen att lyssna på mig. Och i de här systemen, som är skapade av människan men som är historiska skapelser och börjar existera i sig själva, ingår också etiken.

Nu råkar det vara så att jag tror på Gud, men jag vill absolut inte blanda Gud och politiken. Jag behöver inte Gud för att lyfta fram tanken att ondskan och godheten existerar i sig. Och då måste vi som är vuxna visa barnen det som är gott och det som är ont. Vi måste våga säga ”stopp” när det mobbas i skolan. Vi måste säga: Sådant accepterar vi inte. Våld har aldrig varit ett bra sätt att kommunicera människor emellan. Våld leder till stora faror för mänskligheten. Det vet vi mycket väl, framför allt i de här dagarna. Då får vi inte acceptera våldet i skolan. Mobbning är våld. Våld kan inte accepteras i en demokratisk skola.

Anf. 14 INGER DAVIDSON (kd):

Fru talman! Inte en enda elev i en enda svensk skola borde behöva stå ut med mobbning, kränkande behandling eller sexuella trakasserier. Ändå vet vi att tiotusentals barn och ungdomar lider alla helvetets kval varje dag när de ska gå till skolan, just därför att de utsätts för en sådan behandling. Den situationen har inte uppkommit över en natt. Ana Maria Narti var inne på det på ett förträffligt sätt – jag får tacka för erkännandet till Kristdemokraterna. Det här är nämligen resultatet av en mycket medveten politik som under några årtionden gick ut på att skolan, liksom samhället i övrigt, skulle vara värdeneutral. Alla åsikter och värderingar skulle presenteras för eleverna utan att lärare och andra vuxna tog ställning till rätt eller fel, gott eller ont. Objektivitet var ordet. Samtidigt avvecklades de befogenheter som lärare hade haft för att skapa ordning och en trygg miljö i skolan. Det är väldigt viktigt att ha den bakgrunden till varför utvecklingen har blivit som den har blivit.

Under flera år har varningssignaler ljudit om att inte allt står rätt till i alltför många skolor. Något måste göras för att man ska kunna komma till rätta med de problem som bara har vuxit i omfång, men Socialdemokraterna har inte förmått lägga fram förslag som skulle kunna vända trenden. Skollagskommittén hade till exempel en rad bra förslag, men inte ett enda har lagts på riksdagens bord, trots att det är flera år sedan de fördes fram. Den socialdemokratiska skolpolitiken har helt enkelt misslyckats med sina ambitioner på det här området.

Det är min fasta övertygelse att den lag som vi ska ta ställning till i dag inte hade behövts om en skollag med tydliga befogenheter för lärarna att hindra våld och trakasserier hade införts samtidigt som ett fördjupat värdegrundsarbete hade utvecklats och samarbetet mellan hem och skola hade förstärkts. Men nu har utvecklingen gått så långt åt fel håll att ett utökat rättsskydd är nödvändigt för att sätta stopp för den mobbning, de trakasserier och de kränkningar som många elever tvingas leva med dag ut och dag in. Därför ställer vi kristdemokrater oss bakom den nya lagen med vissa förbehåll. Men jag vill verkligen markera att det görs med stor tvekan för lagen erbjuder ingen lösning på själva grundproblemet utan är riktad mot de konsekvenser som är av värdeneutralitet lett till. Den börjar alltså i fel ände.

Först och främst anser vi att det leder till oklarhet och förvirring, som flera har varit inne på, att ha *en* diskrimineringslag som gäller för skolan medan andra diskrimineringslagar gäller utanför skolan. Eftersom det pågår en översyn av de många olika lagarna mot diskriminering, som vi har, hade det förstås varit bättre att invänta den översynen för att sedan lägga fram en tydlig och samlad lag som gäller lika, oavsett om diskrimineringen sker i eller utanför skolan.

Regeringen och stödpartierna delar tydligen den här uppfattningen eftersom det faktiskt står i propositionen att den nya lagen kan komma att gälla under mycket kort tid i avvaktan på en sådan här enhetlig lagstiftning. Därför blir den entydiga bilden att ett ganska ogenomtänkt förslag har hastats fram för att Socialdemokraterna över huvud taget ska ha något att visa upp på skolområdet före valet.

Den nya lagen har också en koppling till den kollapsade skollagen. Kombinationen med en stärkt men otydlig diskrimineringslagstiftning för skolan och den nuvarande skollagen som inte tydligt markerar lärares och rektorers befogenheter för att kunna upprätthålla ordning och skapa en trygg miljö riskerar att leda till onödiga motsättningar mellan elever och personal. Det är alltså precis motsatsen till vad som behövs. De här båda lagarna borde ha presenterats tillsammans.

Fru talman! Om man vill komma till rätta med mobbning, diskriminering och trakasserier är det förebyggande arbetet avgörande. Ett skolklimat där alla respekterar varandra, där varken språkligt eller fysiskt våld hör till vanligheterna, måste vara målsättningen för varje skola.

För det krävs att värdegrundsarbetet genomsyrar all verksamhet i skolan och att också föräldrarna är involverade i det. Hem och skola måste dra åt samma håll om det förebyggande arbetet ska lyckas.

Kristdemokraternas förslag om ett ansvarskontrakt mellan elever, föräldrar och lärare skulle kunna ersätta många av de dokument som nu översvämmar skolan och som tar tid och kraft från kärnverksamheten. I ansvarskontraktet ska både elevernas kunskaper och sociala utveckling

Prot. 2005/06:69
8 februari

Trygghet, respekt och ansvar – om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever

ingå, och alla parter ska hjälpas åt för att utvecklingen ska gå åt rätt håll. Socialdemokraternas individuella utvecklingsplaner, som har trätt i kraft den 1 januari, är bara en halvmesyr i det här fallet, och det beklagar jag verkligen.

En annan del av det förebyggande arbetet är aktiv konflikthantering. Det borde ha framgått av förslaget. Många lärare efterfrågar ökad kunskap om konflikthantering som engagerar elever och personal utan att fokus sätts på det negativa beteendet. Det ska alltså ske i förebyggande syfte. Konflikthantering borde vara en självklar del av lärarutbildningen och läggas in som ett delmål i examensordningen. Det har en majoritet i riksdagen faktiskt krävt tidigare. Därför är det minst sagt förvånande att regeringen än en gång struntar i att ta med det i det här sammanhanget när det är aktuellt igen.

Det nya i propositionen är likabehandlingsplanerna som varje skola ska upprätta och som ska vara styrande i allt arbete mot diskriminering och kränkande behandling. Men det är väldigt svårt att upptäcka skillnaden mellan likabehandlingsplanen och den handlingsplan mot mobbning som skolorna redan är skyldiga att upprätta. Har antimobbningsplanen bytt namn? Det är i varje fall den känsla man får även när man försöker läsa noggrant.

Det är också oroväckande när en lag införs som är så svårtolkad som denna. En viktig fråga när lagen ska prövas blir till exempel vilka krav likabehandlingsplanen ska ha uppfyllt för att skolan ska kunna hävda att den har gjort allt som står i dess makt för att förhindra trakasserier och diskriminering. Om en elev begär skadestånd för kränkning ska skolan kunna visa att alla skäliga åtgärder vidtagits för att förhindra kränkningen.

Jag måste fråga, som Luther i katekesen: Vad är det? Varken i propositionen eller i betänkandet får jag något svar. Här behövs helt klart ett förtydligande om lagen ska få den effekt som avses, nämligen att förbättra klimatet i skolan och inte att skapa nya motsättningar som slutar i domstolsförhandlingar. Där sitter det kanske människor som inte alls har så stora kunskaper om mobbning. Kan vi få ett förtydligande av ministern här i dag vore det mycket välkommet.

Sammanfattningsvis måste jag konstatera att lagen inte kan ses som någonting annat än ett nödvändigt ont. Som situationen ser ut i alltför många skolor och för alltför många elever måste en akut insats göras. Därför ställer vi oss, som jag sade, bakom delar av lagförslaget. Vi utgår ifrån att regeringen ser till att snabbt komma med förtydliganden på de områden där det behövs.

Det allra bästa vore om valresultatet i höst ger Allians för Sverige möjlighet att stifta en enhetlig diskrimineringslag och en tydlig skollag som ger lärare och rektorer en bra grund för att tillsammans med föräldrarna arbeta för en skola där varenda elev kan trivas och känna sig säker på att alla försök till kränkande behandling och mobbning, oavsett om det är psykiskt eller fysiskt, omedelbart ska leda till reaktioner från de vuxna. Det har eleverna rätt att begära.

Jag yrkar bifall till reservationerna 2, 17 och 25.

Fru talman! Mycket av det Inger Davidson sade är sådant som man kan hålla med om. En sak som hon sade var en retorisk fråga om man vill komma till rätta med mobbning och kränkande behandling. Jag tror att vi alla kan vara överens om en sak: Vi vill komma till rätta med mobbning, annan kränkande behandling och diskriminering i skolan och diskriminering över huvud taget. Därom råder icke något tvivel. Däremot har vi kanske olika vägar och olika sätt att gå fram.

Äntligen en ny skoldag! Tänk om varje enskilt barn och ungdom kände så när de gick till skolan. Varje elev har en rätt att uppleva trygghet i skolan och med glädje och nyfikenhet möta lärarna och skolkamraterna vid skoldagens start och med lätt fot kunna gå därifrån på eftermiddagen.

Vi lever i ett förhållandevis tryggt land. Vi skonar från katastrofer orsakade av naturens krafter, även om Gudrun då och då härjar eller människorna själva. Krig sker i andra länder. Men samtidigt läser vi om våld, brottslighet och andra händelser som för den enskilde som drabbas kan vara en katastrof som med stor kraft påverkar både hälsa och livslust. Skolan är en del av samhället, och man kan med fog säga att samhället får den skola det förtjänar. Samtidigt måste skolan göra allt för att vara en trygg plats där ingen utsätts för diskriminering eller kränkande handlingar.

Fru talman! Jag påstår att i många skolor pågår ett väl utvecklat och nyanserat arbete med att öka trivseln och tryggheten för eleverna och för lärare och annan personal som har skolan som arbetsplats. Den lag som nu har framarbetats i samarbete mellan Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet tror jag kan vara ett viktigt stöd men också en pådrivare i arbetet. Den kan exempelvis vara pådrivande när det gäller det förebyggande arbetet och elevers inflytande.

Jag som vänsterpartist menar att det är det förebyggande arbetet som är det allra viktigaste. Vi måste se till att tillfälle till diskriminering och kränkande handlingar aldrig ges. Vi menar att man på varje skola måste kartlägga sin miljö så att man bygger bort möjligheter till kränkande behandlingar. Det borde exempelvis vara en självklarhet att varje elev kan gå på toaletten ostörd och utan att vara rädd för att utsättas för någon form av kränkning. I det sammanhanget har vi en reservation som jag nu yrkar bifall till. Det är reservation 52 under punkt 53.

Fru talman! Det måste vara meningsfullt att gå till skolan. Varje barn och elev måste få ett personligt utbyte i form av självförtroende, insikt, kompetens, attityder, kunskap och inte minst ett socialt nätverk. Att aktivt medverka i och ha inflytande över den verksamhet man deltar i påverkar trivsel, trygghet och kunskapsutveckling.

Det har visat sig att elever som har inflytande lär sig mer. Deras kunskap får ett djup, och utvecklar kompetenser som nyfikenhet, flexibilitet, samarbetsförmåga och social kompetens. Vänsterpartiet vill se en ökad medvetenhet och förverkligande av olika former för elevers inflytande både formellt genom till exempel elevombud i arbetsmiljöfrågor och informellt i den dagliga verksamheten.

Elevers medverkande i arbetet mot diskriminering och kränkande behandling är en förutsättning och en nyckel för att man ska lyckas med det förebyggande arbetet.

Trygghet, respekt och ansvar – om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever

Om något händer trots ett väl utvecklat förebyggande arbete, och det vet vi att det gör, kan den nya lagstiftningens krav på likabehandlingsplan vara viktigt. Det är viktigt att det är ett levande dokument framtaget av alla inblandade i verksamheten gemensamt och utsatt för ständig revidering.

Planen ska innehålla riktlinjer för planering av det förebyggande arbetet likaväl som rutiner för akuta åtgärder och uppföljande insatser. Genom planen blir ansvarsfördelningen tydlig. Ingen ska någonsin tveka att ingripa om någon diskrimineras eller kränks. Därför är det viktigt att planen är känd i hela verksamheten.

Fru talman! Lagens ändamål är att främja barns och elevers lika rättigheter och att motverka att någon diskrimineras på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder. Det gäller för diskrimineringslagstiftningen inom andra områden.

Unikt för lagen är att den också ska motverka annan kränkande behandling. Det är kränkningar som inte direkt kan kopplas till olika diskrimineringsgrunder. Elevers upplevelse av och deltagande i kränkningar varierar mellan olika grupper.

Det har visat sig att pojkar oftare utsätter såväl pojkar som flickor för alla typer av kränkningar. Homofobi finns i skolan, särskilt bland pojkar. Samtidigt är det viktigt att notera att flickor generellt sett är mer kritiska mot skolans arbete mot kränkningar. De känner sig ofta mer hotade än vad pojkar generellt gör.

En orsak kan vara att kränkningar som utförs av pojkar och som pojkar drabbas av får mer uppmärksamhet. Det handlar ofta om fysiska kränkningar som är lättare att upptäcka och som därmed kan ge mer uppmärksamhet i andra former.

Ibland försöker jag tillföra något i debatten. Jag kan anse att det finns skäl att ta upp vissa frågor i könssegregerade grupper. Jag skulle därför kunna se återkommande kurser som riktar sig mot pojkar respektive flickor. Kurser för pojkar kunde till exempel ta upp frågan om manlighet och kvinnlighet, sexualitet och samlevnad. Kurser för flickor skulle kunna ha samma innehåll men också innehålla psykiskt och fysiskt självförsvar i syfte att stärka självkänslan, minska känslan av utsatthet och rädsla. Innehållet ska naturligtvis anpassas efter elevernas ålder och återkomma vid ett flertal tillfällen under grund- och gymnasieskolan.

Fru talman! Det får aldrig råda något tvivel om att barns och ungas trivsel har högsta prioritet i skolans verksamhet. Jag som vänsterpartist tycker att varje barn ska trivas och vara tryggt i skolan. De ska ha inflytande över sin situation och skolans verksamhet, vilket jag menar är en förutsättning för kreativitet och kunskapsutveckling. Lagen om diskriminering och kränkande behandling stärker enligt vår mening elevernas rättssäkerhet och utgör därför ett steg framåt i kampen mot diskriminering och mobbning och därmed också i kampen för en skola för alla.

Anf. 16 SOFIA LARSEN (c):

Fru talman! För Centerpartiet är det självklart att alla elever i skolan ska ha ett bra skydd mot diskriminering och att alla insatser som kan sättas in också sätts in för att eleven i skolan ska må bra. Mår du bra har

du också en större möjlighet att lära och ta till dig saker och få en självkänsla som sitter kvar under hela skolgången.

Vi vet att det inte riktigt är så. Vi vet att många elever mår dåligt och far illa och att långt ifrån alla som utsätts för saker får den hjälp och det stöd som de behöver, saker som de med all tydlighet på alla möjliga sätt visar att de vill ha hjälp med. De vill bli sedda men blir inte det. Det är också långt ifrån alla de fall som uppstår som tas upp. Många av fallen hamnar mellan stolarna, och många fall väljs att inte ses över huvud taget.

Vi behöver ta krafttag mot diskrimineringen, både inom skolan och inom andra områden. Därför väljer Centerpartiet att gå fram med en samlad diskrimineringslagstiftning som gäller alla människor i Sverige. Den ska gälla alla, det ska inte spela någon roll om du är löntagare, egenföretagare, om du är ung eller gammal, invandrad eller född svensk, arbetslös eller skolelev. Den ska gälla alla precis lika mycket. Vem du är och vilken roll du har är inte huvudsaken, utan huvudsaken är att du ska få största möjliga och bästa skydd mot diskriminering. Du ska ha en trygghet.

Regeringen framhäver att det förslag till lagstiftning som vi har på bordet i dag är helt unikt i sitt slag. Ja, det kanske man kan säga att det är. Det är unikt i sitt slag på det sättet att många andra länder har just den samlade lagstiftning som vi i alliansen är inne på och föreslår och som Centerpartiet förespråkar. Risken med den lagstiftning som regeringen föreslår med särslagstiftningar är att vissa aspekter och vissa grupper faller bort och hamnar i kläm, vilket gör det svårt för den enskilde att på bästa möjliga sätt hävda sin rätt.

En annan invändning som vi i Centerpartiet har är att ministern väljer att gå fram med en lagstiftning trots att det pågår diskussioner, som andra här har varit inne på, kring en samlad diskrimineringslagstiftning. Varför har man denna brådska? Varför föregriper man i stället för att få en enhetlig och tydlig diskussion för att ge alla den bästa och största rätten?

Det är inte helt bra i skolan på andra sätt. Det finns massor med frågor att ta itu med, som skolministern skulle kunna lägga fram förslag om till oss i riksdagen så att vi kunde debattera och fatta beslut om. Men inget av de områdena tas upp. Det finns massor med förslag, både från alliansen och från andra, men inga andra förslag läggs fram, utan det hastas fram en lagstiftning på detta område, ett oerhört viktigt område där man på sikt skulle kunna få mycket bättre effekt.

Om det fanns en bredare diskrimineringslagstiftning som gällde alla människor i stället för den uppdelning som vi nu har vore det också enklare att föra fram krav på en enda myndighet, en paraplymyndighet, med de olika ombudsmännen. De här ombudsmännen ska självklart behålla sin expertis och sin specialinriktning, men det blir tydligare och positivare effekter att ha alla under samma tak eller samma paraply. I dag är det så att många instanser jobbar med liknande saker och arbetsuppgifter, vilket i sin tur kan ge gränsdragningsproblem. En sammanslagning av lagstiftningen skulle stärka den enskilda människan som blir utsatt för diskriminering, eftersom en enhetlig lagstiftning blir mer kraftfull och också ställer högre krav. Människan kommer i centrum, inte vem hon är eller vilken grupp hon tillhör.

Prot. 2005/06:69
8 februari

Trygghet, respekt och ansvar – om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever

Fru talman! Mobbning är ett av de värsta uttrycken för både kränkning av en annan människa och bristande respekt för en annan människa. Vi vet att ungefär vad som helst kan utlösa mobbning – vilken typ av kläder du har, vilken hudfärg du har, vilka intressen du har. Respekten för att få vara den man är och uttrycka det du vill är inte särskilt stor. Vi vet att många går till skolan varje dag med ont i magen och rädsla för vad som kommer att hända under dagen. Vi vet att elever helst sitter inne på rasten för att de är rädda för att någonting ska hända om de går ut. Många blir ärrade för livet och får sår i själen som aldrig går ur i det vuxna livet. Vi vuxna kan aldrig någonsin acceptera att unga och barn far illa. Vi måste ta vårt ansvar som vuxna, och i detta fall också som lagstiftare.

Därför är det oerhört viktigt att vuxna vågar se vad som pågår och att vuxna i skolan tar sitt ansvar och visar ledarskap, ett ledarskap som innebär att det aldrig någonsin accepteras kränkningar av något slag, oavsett om det handlar om mobbning eller sexuella trakasserier, rasism eller någonting annat. Vi vet att det krävs ett långsiktigt arbete för att bekämpa mobbningen, och det behövs ökad kunskap, ökad utbildning för dem som arbetar i skolan med mobbning. Man behöver ökad kunskap om hur mobbning uppstår och hur man förebygger det samt tydliga exempel på hur man ska agera om någonting händer. Det förebyggande arbetet är det absolut viktigaste, men det måste också finnas tydliga handlingsplaner för att de som arbetar ska veta hur de ska angripa direkt om någonting händer.

En annan viktig del som Centerpartiet trycker på är att lärare också alltid ska rapportera händelser som uppstår till både skolledning och föräldrarna. Ingen förälder får vara ovetande om vad ens barn utsätts för eller kanske utsätter andra barn för. Lärare och andra anställda i skolan ska vara skyldiga att rapportera och diskutera eventuella åtgärder med föräldrarna. Det är oerhört viktigt att vi får ett stärkt samarbete mellan skolan och hemmen så att båda vet vad som gäller och båda också vet vad som händer.

Vi vill ge skolledare förtroende och befogenheter att hantera situationer. Vi ska ge dem verktygen och resurserna, men vi ska också hålla dem ansvariga om ingenting händer trots påtryckningar eller önskemål.

Vi i alliansen är överens om att hitta ett system för att kunna kvalitetssäkra skolornas arbete med mobbning. Vi vill att arbetsmetoder och åtgärdsprogram ska vara forskningsbaserade. Vi vill också att Skolverket ska få i uppdrag att vetenskapligt låta utvärdera program mot mobbning och kränkningar för att kunna ha en grundläggande kvalitet på allt arbete. Gör vi det får vi en nationell kvalitetsnorm som skolorna kan arbeta efter, där skolorna känner sig trygga i sitt enskilda, unika arbete. Det är inte så att vi ska centralstyra och säga att alla skolor ska arbeta efter ett specifikt program inom ett specifikt område, utan alla ska få möjlighet att arbeta efter sitt sätt, efter den metod man tycker passar just den enskilda skolan på absolut bästa sätt. Men det ska finnas en bra och godkänd kvalitetsnorm så att det till syvende och sist är eleven som får de rätta och goda kunskaperna och möjligheterna på skolan. Det blir en likvärdighet, inte likadant, som ofta brukar vara regeringens och Socialdemokraternas paroll.

Det blir helt enkelt ett tydligt stöd för alla skolor, lärare och skollärare. Vi har tydliga mål, tydliga arbetssätt och tillvägagångssätt. Vi får, som sagt, en ökad likvärdighet och trygghet för eleverna. Har vi också funktionella arbetsmetoder och åtgärdsprogram är det också enklare för en elev att visa på om konkreta åtgärder har vidtagits eller inte, om skolan har tagit sitt ansvar eller inte. I dag är det näst intill en omöjlighet.

Tyvärr går regeringen inte på den linjen att vilja kvalitetssäkra åtgärdsprogrammen. Man pratar mer om allmänna diskussioner i stället. Varför är man inte beredd att ta steget? Vi får väl hoppas att vi får svar på det senare i dag.

Fru talman! Det är oerhört viktigt att ha en tydlig lagstiftning och tydliga riktlinjer som skolan ska arbeta efter. Finns det inget engagemang lokalt på varje arbetsplats, eller i det här fallet på varje skola, om det inte finns en vilja att ta tag i ledarskapet, är det också svårt att oavsett vilken fråga det gäller hitta resultat, att det blir en bra arbetsmiljö i skolan. Det måste bli en bättre kontakt i skolan samt mellan skolan och föräldrarna. Hela arbetsklimatet på många skolor där det finns problem måste förbättras och ses över så att eleverna mår bra.

Det måste också finnas vuxna som reagerar när övergrepp sker, vuxna som har barnens förtroende och som är öppna för att lyssna på elevernas problem, vuxna som tar signalerna på allvar. Vi vill ge de enskilda skolorna resurserna, makten, redskapen för att lösa situationen på bästa sätt, så att eleverna får den bästa möjliga starten i livet.

Fru talman! Jag avslutar med att yrka bifall till reservation 2 under punkt 2 och reservation 26 under punkt 26.

Anf. 17 MIKAEL DAMBERG (s):

Fru talman! För några år sedan turnerade jag och SSU runt på landets grund- och gymnasieskolor och intervjuade ungdomar om deras erfarenheter av diskriminering och rasism. Vi sammanställde berättelserna i en bok som vi kallade *Situation Sverige – Bor vi verkligen i samma land?* Det blev oerhört tydligt under dessa månader att diskriminering inte bara förekommer i arbetslivet eller i krogköerna – som det oftast skrivs om i tidningarna – utan att unga människor med utländsk bakgrund många gånger känner sig diskriminerade också i den svenska skolan.

I den här boken kan man läsa om flera exempel på vad unga människor har råkat ut för. Där finns Obah från Örebro som gick i 9:an. Hon nekades en praoplatz därför att hon bar slöja. Personalchefen försökte först säga att det var av hygieniska skäl hon inte fick praoplatsen. Det visade sig sedan att man backade från uttalandet och tog tillbaka allting. Men rektorn agerade inte för Obah. Hon fick aldrig sin praktikplats.

Vi kan läsa om Ferhat som gick i 7:an och hade syslöjd med i övrigt ”bara svenska barn” – som han uttryckte det. Han behövde hjälp och räckte upp handen, men lärarinnan gick gång på gång förbi och låtsades inte om att han räckte upp handen. Han blev frustrerad och började klaga på läraren. Då kallade läraren honom för svartskalle.

Ferhat började skolka från syslöjden eftersom han tyckte att det var obehagligt att vara där. Men han talade till slut med rektorn, som hade hört talas om händelsen. Rektorn föreslog att Ferhat för lugnets skull skulle be lärarinnan om ursäkt för sitt beteende. Två gånger blev Ferhat förnedrad.

Elever upplevde då att det förekom olika former av diskriminering i svenska skolan men att deras möjligheter att anmäla övergrepp saknades. Det fanns och finns fortfarande ingen lag mot diskriminering i skolan. Diskrimineringsombudsmannen tog visserligen emot anmälningar från skolelever men kunde inte driva frågorna vidare. Så såg det ut då.

Därför är det här en ganska stor dag i mitt liv. Även om jag som riksdagsledamot i tre år har fått vara med och fatta beslut om många nya lagar, är denna lag lite speciell för mig. Jag har följt och drivit denna fråga under många år. Jag kommer ihåg hur SSU på en socialdemokratisk partikongress i Västerås 2001 lyckades få partistyrelsen att acceptera ett tillägg i riktlinjerna som gick ut på att ett starkare lagskydd mot diskriminering av studenter i högskolan som hade föreslagits skulle utvidgas att på något sätt omfatta även skolelever.

I valplattformen inför 2002 års val fick vi in att en socialdemokratisk regering kommer att lagstifta om förbud mot diskriminering och sexuella trakasserier i skolan. I den överenskommelse vi gjorde med Miljöpartiet och Vänsterpartiet efter valet fanns det med som ett riktigt krav. Frågan har därefter utretts, remitterats och finns nu som ett färdigt lagförslag på riksdagens bord för beslut. Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 april i år.

Fru talman! Det tog några år, men i dag hoppas jag att den nya lagen kan bli verklighet. Jag ville berätta historien om ett enskilt lagförslag eftersom många – inte minst ungdomar – tror att det är nästan omöjligt att påverka politiken, att deras vardagsbekymmer aldrig diskuterar eller tas på allvar. I dag kan riksdagens majoritet visa att så inte är fallet.

Fru talman! För första gången får skolelever nu en egen lag mot diskriminering och annan kränkande behandling. Den nya lagen kommer att omfatta förskolan, grundskolan, gymnasieskolan och vuxenutbildningen. Lagen ska främja barns och elevers lika rättigheter och motverka diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning och funktionshinder.

Den nya lagen är viktig. Det är inte för att nya lagar kan vaccinera samhället eller ens skolan mot övergrepp och elakheter från medmänskor. Men den nya lagen sätter press på kommuner och fristående skolor att ingripa direkt mot mobbning och annan kränkande behandling – framför allt att jobba långsiktigt och förebyggande. Om skolorna missköter sitt nya uppdrag kan skadestånd utdömas.

I dag har vi fått klart för oss att Moderaterna kommer att rösta nej till den nya lagen. Det har jag förstått. Det är klart och tydligt. Tyvärr, tycker jag. Deras förslag kommer att innebära att elevernas rättsskydd mot diskriminering och annan kränkande behandling skjuts flera år framåt i tiden. Därför accepterar vi inte den hållningen. Vi tror att det är dags att ta ett steg framåt.

De andra borgerliga partierna står i den här debatten på alla stolar samtidigt. Det blir inte minst tydligt om man läser reservationerna i betänkandet.

Reservation 2 och reservation 5 i betänkandet är två helt olika verkligheter. I reservation 2, som alla allianspartier har skrivit under, framgår att ”en ny speciallag mot diskriminering, som föreslås i propositionen, splittrar den redan osammanhängande diskrimineringslagstiftningen

ytterligare. Därmed riskerar effekten bli ett *sämlre* skydd mot diskriminering.” Ett sämlre skydd mot diskriminering. Det säger alla allianspartier.

I reservation 5, av Kristdemokraterna och Centerpartiet, står det precis tvärtom: ”Lagen om skydd mot diskriminering och kränkande behandling ger eleverna ett ökat rättsskydd. Elever som blivit kränkta på olika sätt bl.a. genom mobbning ges rätt till upprättelse och skadestånd. Skolans ansvar för att motverka all form av diskriminering och kränkande behandling tydliggörs. Detta är positivt.”

Hur ska Centern och Kristdemokraterna ha det? Ger den nya lagen ett ökat rättsskydd eller ett sämlre skydd mot diskriminering? Mitt svar är ganska enkelt. I dag har eleverna i skolorna inget rättsskydd. De får ett rättsskydd med den nya lagen. Sedan kan vi föra en diskussion här om hur lämpligt och önskvärt det vore att i ett senare skede få ihop allt i en gemensam diskrimineringslagstiftning. Det är inte problemet. Men det finns poänger med att den särskilda lagen kommer först så att det blir tydligt för skolelever vilka regler som gäller just i skolan. Ärligt talat: All vår generella lagstiftning i landet är inte dunderenkel att förstå, inte ens för våra elever i skolan.

I den skolpolitiska debatten har av och till sagts att den svenska skolan jobbar för mycket med värdegrunden och för lite med kunskapsmålen. Jag påstår att dessa debattörer har fel. Den svenska skolan skulle inte ta sitt demokratiuppdrag på allvar om sexuella trakasserier, etnisk diskriminering eller mobbning sopades under mattan. Tvärtom menar jag att det är omöjligt att uppnå skolans kunskapsuppdrag för alla elever i en skolmiljö där elever kränks och mår dåligt.

Med dessa ord yrkar jag bifall till propositionen och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 18 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Mikael Dambergs exempel var väldigt talande. Den elev han berättade om blev inte diskriminerad av skolan utan av en arbetsgivare i samband med att han sökte en praoplats. Det bevisar att vårt förhållningssätt är riktigt. Vi behöver ett grundlagsskydd mot diskriminering som omfattar alla och i alla situationer. Det fungerar inte med särdrag, som fungerar bara i en situation, för livet är inte så uppdelat. Han medger sedan också att det vore den goda lösningen.

Låt mig säga detta: 100 000 barn är mobbade i Sverige. Vi kan halvera det genom att använda de forskningsbaserade åtgärdsprogrammen, precis som i grannländerna Island och Norge. Men Damberg vill inte.

Vi ser att mobbning är konstant i omfattning, men vi ser att problemen förgrövas och förvärras. Det har skett under Socialdemokraternas tid. Vi ser en lagstiftning som inte någon har lyckats reda ut hur den ska tillämpas. Vilka är de saker som skäligen kan krävas? Vad får en skola göra för att undgå lagens krav? Vad är Dambergs uppfattning?

Är det förekomsten av mobbning som helt ska fås bort? Det är vad som står i skolans styrdokument. Är det om skolan vidtar fel åtgärder? Är det om skolan vidtar för svaga åtgärder? Är det om skolan vidtar för sena åtgärder? Är det om skolan vidtar inga åtgärder? Är det om skolan vidtar negativt inverkan åtgärder? Det är vanligt förekommande eftersom man inte använder forskningsbaserade åtgärdsprogram. Är det om man vidtar aktivt bidragande negativa åtgärder, att man till och med deltar

Prot. 2005/06:69
8 februari

Trygghet, respekt och ansvar – om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever

eller själv aktivt skadar eleven? Var går gränsen? Vad ska skolans arbete jämföras med? Vad innebär det att alla skäligen åtgärder för att förebygga och förhindra har vidtagits? Vilka är det? Vilka är det inte? Mot vad ska det bedömas när det inte från ert partis sida eller från majoriteten finns någon tanke om en nationell kvalitetsnorm?

Red ut det för mig och landets skolor är du snäll!

Anf. 19 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Först vill jag säga att i min värld är prao fortfarande en del av skolans verksamhet, och jag tror att skolan ska ha ett väldigt stort ansvar för sina elever när de är ute på prao. Därför tycker jag att både rektor och lärare ska reagera om det visar sig att eleverna i sin prao diskrimineras i arbetslivet. Det är en väldigt märklig inställning om Moderaterna har en annan uppfattning i den frågan.

Sedan påstår Tolgfors, retoriskt, nästan överdrivet, att jag inte vill halvera mobbningen i Sverige, att Socialdemokraterna egentligen har en strategi för att öka kränkningarna och mobbningen i skolan, att vi har haft en målmedveten politik för att göra barn illa i den svenska skolan. Vi kan föra debatten på den nivån i den här kammaren, men jag tycker inte att det är särskilt meningsfullt.

Jag menar att den här lagen är ett steg på vägen, och jag tycker att det är en brist i Moderaternas förslag att de skjuter den lagen flera år framåt i tiden. Då saknar man det diskrimineringskydd som eleverna inte har i dag. Det är det jag tycker är problematiskt med Sten Tolgfors resonemang.

Anf. 20 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Som hela kammaren och talmannen noterade sade jag ingenting av det Mikael Damberg påstod att jag sade.

Vi står från moderat sida redo att lagstifta i morgon vad gäller kvalitativa åtgärder, när man använder forskningsbaserade åtgärdsprogram mot mobbning, precis som i Norge och Island. Därmed – det visas av forskning och av utvärdering av praktisk erfarenhet – kan vi i Sverige halvera mobbningen.

Det är det jag säger att Socialdemokraterna, inte bara i dag utan alla andra dagar under mina tio–tolv år i riksdagen, har sagt nej till. Det finns ett sätt att halvera mobbningen, och Socialdemokraterna är emot. Resten är kringåtgärder.

Jag sade för övrigt inte heller att inte någon lärare eller rektor skulle reagera om en elev är diskriminerad i samband med prao. Jag sade bara att er lag träffar inte situationen. Det visar varför det är precis som vi säger, att vi behöver en samlad diskrimineringslag, för livets alla tillfällen, där det finns ett grundlagsskydd mot diskriminering, en samlad ombudsman som kan ta tag i helhetsproblematiken.

Jag noterade också, fru talman, att Mikael Damberg inte hade ens en antydning till uppfattning om hur den här lagen ska fungera. Det förvånar mig inte. Jag frågade redan i utskottet och bad uttryckligen majoriteten reda ut detta: Vilka är nu kraven man ställer på en skola för att arbetet ska anses vara okej, för att man inte ska få skadestånd? Eller än viktigare: Vilka är kraven man ställer för att mobbning inte ska förekomma?

Här finns ju inget svar, inte i propositionen, inte i majoritetstexten, inte i Dambergs tal och inte i Dambergs replikinlägg.

Den här lagen kommer i praktiken inte att kunna tillämpas, och i den mån den gör det har vi flyttat kvalitetskraven på skolans arbete från riksdag och från regeringskansli till domstolar. Det är inte så vi skapar en bättre skolmiljö och bättre kvaliteter i arbetet mot mobbning.

Anf. 21 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Först kan jag beklaga det tonläge den här debatten förs i. Det värdegrundsarbete som vi vill att skolan ska präglas av kanske också riksdagens kammare skulle präglas av.

Sten Tolgfors säger att lagstiftningen kan ske i morgon. Det är inte sant. Du hänvisar för det första till den översyn som ni ger och den beredning som sker av en samlad diskrimineringslagstiftning, som ännu inte är framme. För det andra hänvisar ni i alliansen på flera ställen till det skollagsarbete som alliansens företrädare i skolfrågor, Jan Björklund, har sagt kommer att ta flera år att reda ut innan det är klart. Det innebär att den här lagstiftningen, som behövs för Sveriges elever, skulle skjutas flera år framåt i tiden. Jag tror att det är helt fel.

Sedan kan man läsa Moderaternas reservation och försöka hitta de kvalitativa punkter som skolorna ska uppfylla för att klara sig. Det finns inte i den reservation ni har lämnat i det här betänkandet.

Det kanske är så att forskning kring mobbning visar olika resultat på olika metoder, att det inte finns en avbockningslista som man bara kan följa för att både uppnå värdegrundsarbetet i skolan och bli av med all mobbning.

Framför allt ska man, som du sade och räknade upp, värdera de insatserna, både de insatser man gör långsiktigt och de åtgärder man vidtar när det händer och hur man följer upp. Hela det batteri som du räknade upp ska man följa upp. Jag räknar med att lärare och rektorer använder sig av forskning och beprövad erfarenhet i allt sitt arbete i skolan. Gör de inte det är det fel, för det är det som jag tycker att de ska göra, och det ska gälla även för det här arbetet.

Visar forskningen att några metoder är dåliga tycker jag att Skolverket i sin granskning och uppföljning, eller Diskrimineringsombudsmanen och lagstiftningen, ska slå ned på de skolor som använder metoder som forskningen har visat är värdelösa. Det är ganska självklart; vi brukar inte lagstifta på den detaljnivån i några andra frågor heller.

Anf. 22 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Ja, jag kan mycket väl erkänna, vilket jag tyckte att jag gjorde i mitt inledningsanförande, att jag känner mig väldigt kluven inför den här lagstiftningen.

Värdegrundsarbetet har Kristdemokraterna lyckats få upp på dagordningen, så att alla nu tar det ordet i sin mun. Men det borde vara mycket mer genomgripande än det är i de flesta skolor om vi ska komma till rätta med mobbningen. Nu är det inte det, och då behövs det lagstiftning och akuta åtgärder. Men nu får vi en lagstiftning som inte är bra, som är otydlig, och det är det vi vänder oss emot. Vi skulle behöva ha en mycket tydligare lagstiftning.

Prot. 2005/06:69
8 februari

Trygghet, respekt och ansvar – om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever

Jag kan också ta exemplet från din inledning, med eleven som vände sig till Diskrimineringsombudsmannen och de tog emot anmälan men gjorde ingenting. Det beror på att ni har utformat en lag som är dålig, som inte täcker hela fältet. Och nu får vi en till, som ytterligare riskerar att leda till oklarheter.

Anf. 23 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Jag tror inte att vi är ensamma om att ha ställt oss bakom de direktiv som finns hos Diskrimineringsombudsmannen i dag. Jag tror att det var flera partier som var med om det. Nu sker det en översyn av det, och det är jättebra. Men vi kan inte vänta flera år.

Du kopplade själv den här lagstiftningen till skollagsarbetet. Alliansens företrädare i skolfrågor, Jan Björklund, har sagt att det kommer att ta flera år för er att reda ut en ny skollag, även vid en borgerlig valseger. Jag tror att det kommer att gå ännu fortare med en socialdemokratisk valseger, så det kanske kan lösa sig på det sättet.

Det intressanta med det här är att ni inte lyssnar till dem som berörs. Lyssna till eleverna, om ni inte lyssnar till mig!

Ordföranden för Elevorganisationen säger så här: Det känns verkligen bra att få en lag mot diskriminering och mobbning som gäller för alla elever. Hon fortsätter: Elevorganisationen har länge försökt få till stånd en diskrimineringslag inom skolan, så det känns roligt att den äntligen kommer. Den nya lagen kan säkert medverka till att skolor arbetar mer förebyggande mot mobbning och trakasserier.

Också Svea har uttalanden om detta.

Lärarförbundet, professionen, säger i sitt remissyttrande att de tillstyrker förslaget om att skolans ansvar att förebygga och förhindra och vidta åtgärder mot kränkande av elever tills vidare ska tydliggöras i en egen lag. Lärarförbundet anser också att formerna för arbetet inte bör detaljstyras i kommande förordningstexter, eftersom skolorna är olika och måste ges möjlighet att utveckla de lösningar som fungerar bäst utifrån förutsättningarna som råder på den egna skolan. Jag tycker att det är bra formulerat.

Anf. 24 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Herr talman! Så bra.

Försök inte lägga misslyckandet med att skollagen inte har tagits fram hos alliansen! Det tycker jag är mycket fult. Du stod nyss och talade om värdegrundsarbete här i kammaren, och då tycker jag att du ska vända det mot dig själv.

Det är Socialdemokraterna och samarbetspartierna som har misslyckats med att lägga fram en skollag. Därför kommer vi att få ta över det arbetet, och det kan ta tid innan det blir färdigt. Det är jag helt medveten om. Ni säger ju själva att den här lagen kan komma att bli kortvarig. Det bidrar ytterligare till osäkerheten.

Det är väl jättebra att eleverna är glada för att lagen kommer. Man kan hoppas att de är lika glada när de första domstolsförhandlingarna kommer till och den här osäkerheten visar sig. Motsättningarna i skolan kanske ökar mellan företrädare för skolan, när de ska bevisa att de har gjort allt och inte vet vad de ska bevisa. Det kanske handlar om att de

skulle ha dokumenterat mer, eller de kanske har dokumenterat men det har inte fått någon effekt och så vidare.

Osäkerheten är enorm, och det kan komma att skada eleverna. Därför känner jag mig mycket kluven. Jag säger inte nej till hela lagstiftningen, men jag begär verkligen att ni ska tala om vad som gäller och inte gäller.

Anf. 25 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Herr talman! Det finns ett förslag som är remissbehandlat, och nu finns det en proposition om vad vi tycker ska gälla. Däremot tror vi inte på att detaljstyra exakt vad som ska göras på den enskilda skolan, mycket i likhet med det remissvar Lärarförbundet gav till utredningen. Jag tror att det är klokt sagt. Men jag tror att det är mycket bra att luta sig mot forskningen om man tittar på vilka åtgärder som ger resultat och inte, och det tycker jag att man ska göra.

Problemet med en skollag behöver vi inte bråka om nu. Min enda kommentar kring det här var att om man följer alliansens variant här så skjuter man hela projektet med att stärka elevernas rättsskydd flera år framåt i tiden. Det är olyckligt. Det är inte bra. Det var det jag kritiserade Sten Tolgfors och Moderaterna för, och jag förstår fortfarande inte vad Kristdemokraterna säger. Ni säger att det kan leda till ett sämre rättsskydd, men i en annan reservation säger ni att det leder till ett starkare rättsskydd för eleverna. Jag har väldigt svårt att få er argumentation att gå ihop. Jag tror för min del att en lag som förbjuder diskriminering och annan kränkande behandling i skolan ger eleverna ett starkare rättsskydd i dag med den nya lagstiftningen, eftersom de inte har det här skyddet över huvud taget i dag.

Anf. 26 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Herr talman! Ni lyssnar inte på dem som berörs. Lyssna på mig! Jag har jobbat med antidiskrimineringsfrågor praktiskt bland människor som drabbas av diskriminering sedan 1994. Sedan dess har vi först fått en lag som inte fungerade alls, sedan 1999 en lite bättre lag som fortfarande inte fungerar. Vad tror du att människorna som drabbas av diskriminering tycker, tänker och känner när de ser att man skriver lag på lag, att klyftorna i samhället växer och utanförskapet är så allvarligt som det är med den segregation vi har?

Anf. 27 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Herr talman! Jag ger gärna Ana Maria Narti rätt. Jag tror också att jag sade i min inledning att nya lagar inte i sig kan förhindra mänsklig ondska eller elakheter. Vi kan inte med lagar helt få bort att människor är dumma mot varandra. Det tror inte jag heller. Men i dag har vi en situation i skolans värld som gör att elever inte har något rättsskydd på det området vad gäller diskriminering. Med den här lagen tar vi ett steg framåt, och det tycker jag är bra. Vad jag förstår, av reservationerna också, så tycker Folkpartiet att det är bra. Ni kommer att rösta för den nya lagen, och det tycker jag är positivt.

Prot. 2005/06:69
8 februari

Trygghet, respekt och ansvar – om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever

Anf. 28 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Herr talman! Vad jag ville lyfta fram i hela mitt anförande var att vi har producerat enormt många lagar och bestämmelser på området men att effekterna är oerhört små. Jag har studerat hur det har fungerat i USA på några decennier. Glöm inte att våra lagar börjar ha decennier på nacken! På några decennier ändrade man faktiskt strukturen i arbetslivet fullständigt. Så om man vill så kan man. Frågan är inte att någon vill åstadkomma segregation – det påstår jag inte alls – men frågan är varifrån den enorma aktiviteten i lagskrivning kommer och passiviteten i praktiken. Hur förklarar ni detta?

Jag har försökt komma med en liten historisk förklaring i mitt anförande. Men när det gäller det goda och det onda och att säga till barn ”det får du inte göra” verkar det fortfarande vara en oerhört svår nöt för socialdemokratin. Vakna! Kom ut ur Uppsalafilosofin, och kom ned på jorden! Då kan ni agera, inte tidigare.

Anf. 29 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Herr talman! När det gäller att säga åt barn vad de inte får göra tillbringar vi som är småbarnsföräldrar hela dagarna med att göra just det. Ibland blir man lite trött på sig själv och försöker hitta andra sätt att formulera sig på för att leda barnen lite mer positivt ut ur vissa situationer. Men det var inte det som den här diskussionen handlade om.

Jag tycker att du berör ett viktigt ämne. Det handlar om segregation kopplat till motsättningar. Jag tycker att vi har de problemen i det svenska skolsystemet, och jag har tagit upp det i väldigt många anföranden. Jag tycker fortfarande att de åtgärder som föreslås från vårt parti och regeringspartiet – det handlar om 225 miljoner kronor extra till de mest segregerade bostadsområdena för att kunna stötta upp de här skolorna och om insatser på de hundra skolor som har sämst resultat – kommer att få väldigt stor betydelse för att minska segregationen i den svenska skolan. Tyvärr är jag inte lika imponerad av de borgerliga partiernas resonemang på det här området. Men det behöver vi inte ta i nu.

Det kokar ned till en sak. Det handlar om huruvida vi ska ha en ny diskrimineringslagstiftning som berör skolelever, som de inte har i dag. Jag har konstaterat och också förstått på dina inlägg att Folkpartiet står bakom en ny diskrimineringslag, och det tycker jag är bra.

Anf. 30 SOFIA LARSEN (c) replik:

Herr talman! Jag blir lite fundersam när jag hör Mikael Damberg både i talarstolen och när vi har de här diskussionerna. Helt plötsligt börjar han prata om diskrimineringslagstiftning och säger att om alliansen hade makten skulle det ta jättelång tid innan någonting hände. Faktum är väl att både Centerpartiet och andra inom alliansen under en lång tid har drivit att stärka elevernas rättsliga skydd i skolan. Vi har propagerat för en gemensam lagstiftning. Socialdemokraterna har inte alls velat vara med på det utan sagt att vi ska vänta och se och vi får se om vi kommer med något förslag. Sedan står helt plötsligt Mikael Damberg här och pratar om något helt annat.

Det är inte så att Socialdemokraterna och regeringen har haft dåligt med tid. Man har de senaste 12 åren haft makten, och innan dess har det varit en väldigt lång period där man har kunnat förändra och förbättra

elevernas rättssäkerhet, arbetsklimatet i skolan och mycket annat, men man har valt att vänta och vänta. Så den argumentationen från Mikael Damberg går inte riktigt hem.

Det blir också ett problem med alla de här särlagstiftningarna. Nu säger Centerpartiet, eftersom vi vill ha en gemensam lagstiftning framöver, att det är okej tills det blir det. Men samtidigt blir det en väldig splittring. Det är till syvende och sist eleven som hamnar i kläm. Mikael Damberg och socialdemokraterna i utskottet säger att den här kan vara kortvarig. Då är min fråga till Mikael Damberg: Menar du att det framöver ska bli en samlad lagstiftning som skärper rättigheterna för eleven?

Anf. 31 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Herr talman! Jag börjar med det första som handlar om alliansen. Det är klart att ni har lite problem, för Moderaterna säger nej till den här lagstiftningen. De vill inte ha den här lagstiftningen. De kommer att rösta emot det i eftermiddag. Och ni skriver i era reservationer två helt olika saker. På det ena stället säger ni att det här blir ett sämre rättsskydd, och i en annan reservation säger ni att det blir ett större rättsskydd. Jag tycker att det är ett problem.

Om man tittar på tidsplanen om man skulle ha en samlad lagstiftning måste man vänta på att Diskrimineringsutredningen lägger sitt förslag, och det gör den först senare. Flera av er har framhållit att det måste kopplas till skollagsarbetet, och där har alliansens företrädare sagt att det kommer att ta flera år. Då har vi ett fortsatt rättslöst tillstånd för eleverna i flera år framåt. Jag tycker att det är ett problem.

Jag tycker att det är bra att vi får den här diskrimineringslagstiftningen. Jag tycker att det är bra om det kommer ett bra förslag från Diskrimineringskommittén om en bra samlad lagstiftning. Jag ser inte några som helst problem att få ihop det här, men jag måste titta på om den lagstiftning som föreslås är lika bra och bra anpassad till skolans verksamhet så att inte eleverna drabbas om vi skulle få ihop det i en gemensam lagstiftning. Jag har inga principiella hinder för detta. Jag ser ett behov av en stärkt diskrimineringslagstiftning i skolan i dag därför att den saknar det. Det förstår jag att Centerpartiet också kommer att ställa upp på. Det tycker jag är bra.

Anf. 32 SOFIA LARSEN (c) replik:

Herr talman! Då har vi fått ett svar. Mikael Damberg och troligtvis också Socialdemokraterna ser framöver att en samlad diskrimineringslagstiftning är det absolut bästa. Då är det konstigt att regeringen och socialdemokraterna i utskottet inte har velat gå på våra förslag tidigare där vi har sagt att vi vill stärka elevernas rättsskydd och stärka arbetet i skolan. Vi får väl se hur det blir framöver.

En annan del som jag skulle vilja ta upp är att vi i Centerpartiet och alliansen talar om hur viktigt det är med förebyggande arbete. Det tror jag alla är överens om, också att alla som arbetar i skolan direkt ska informera föräldrarna om vad som händer. Jag ska ha vetskap om det händer mitt barn någonting eller om mitt barn utsätts för någonting. Skolledarna ska också veta det så att de direkt kan sätta in olika åtgärder. Detta tycker jag inte att Socialdemokraterna har varit tydliga på i det man skri-

Prot. 2005/06:69
8 februari

Trygghet, respekt och ansvar – om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever

vit. Inte heller har man velat gå på de förslag som vi lagt fram. Hur ser Mikael Damberg på det?

Det andra är, när ni nu pratar om planer och annat mot mobbningen: Hur ska jag som elev kunna påvisa, ifall det blir en tvist, om skolan och lärarna har gjort det de ska göra i en situation där mobbning uppstått? Vi säger att det ska finnas nationella, kvalitetssäkra planer som skolorna kan arbeta efter. Det betyder inte att det ska vara likadant, men det ska vara likvärdigt. Då kan man också tydligt visa om skolan har tagit sitt ansvar eller inte. Det blir också mer säkert för den enskilda eleven.

Detta säger inte Socialdemokraterna. Därför ser jag en lucka i ert resonemang. Hur säkert blir det, Mikael Damberg, för eleverna om det uppstår en sådan här situation?

Anf. 33 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Herr talman! Jag tror att det är viktigt att se att denna lagstiftning är väldigt tydlig på den här punkten: Eleven ska visa att man har blivit diskriminerad eller utsatt för något. Sedan gäller omvänd bevisbörda när skolan ska bevisa att den har gjort vad som krävs för att förhindra och stoppa detta och också vidtagit det långsiktiga förebyggande arbetet. Det är det som är själva grunden för den här lagstiftningen. Eleven ska alltså visa att man blivit drabbad, och skolan ska visa vad den gjort eller inte gjort och därefter bedömas utifrån sina åtgärder.

Sedan blir det lite parodiskt när vi anklagas för att vänta och se. Hela er argumentation är ju att vi ska vänta och se – först på diskrimineringslagstiftningen, sedan på skollagen, och så har det gått några år. Jag tror att det är fel. Vi ska inte vänta och se. Vi ska ge eleverna starkare rättsskydd nu.

Jag skulle också vilja säga att det finns poänger med en särlagstiftning först, även om jag ser poängen med att få ihop detta längre fram, nämligen att det kommer att bli väldigt tydligt med en egen lagstiftning som man kan vifta med i skolan. Man kan då gå igenom detta och steg för steg beskriva för elever och lärare vilka regler som gäller, hur man ska jobba och vad som gäller med den nya diskrimineringslagstiftningen.

Det kanske är därför Elevorganisationen är positiv till en egen lag. Det kanske är därför Svea, Sveriges elevråd, är positiva till den här lagstiftningen – just därför att det blir tydligt för eleverna vilka regler som gäller och ger ett ökat rättsskydd. Därför tycker jag att det är bättre att fatta beslut nu än att vänta och se.

Anf. 34 MIKAELA VALTERSSON (mp):

Herr talman! Jag tror att få saker sätter så djupa spår i en människas liv som att bli mobbad i skolan. Att behöva gå till sin dagliga arbetsplats med rädsla i kroppen, att ständigt vara orolig och tvingas vara beredd på kränkningar, förnedring eller utfrysning, är mer än vad de flesta vuxna skulle stå ut med. Ändå är flera tusen barn tvungna att stå ut med trakasserier varje skoldag.

Den mobbning, den diskriminering och den kränkning som fortgår i våra skolor är ett av vuxenvärldens stora svek mot våra unga. En barn- dom med mobbning är inte bara en plåga medan den pågår utan kan också ge outplånliga spår i den vuxna människans självförtroende och förmåga till tillit.

Hittills har inte våra skolbarn varit i närheten av det juridiska skydd som vuxna har när det handlar om diskriminering och kränkande behandling. Det har inte funnits någon lag som garanterar barnens skydd på den plats där de enligt lagen måste vistas under den större delen av sin vakna tid.

Genom den här propositionen, resultatet av ett samarbete mellan Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet, är en förändring nu på väg. Om vi med detta kan förbättra situationen för alla de barn som utsätts för mobbning och genom förebyggande arbete förhindra, även om det bara är några få, att barn utsätts för detta anser jag att det är ett av riksdagens allra viktigaste beslut vi har fattat.

Skolan ska vara en trygg miljö för alla barn och elever. Denna lag ska främja barns och elevers lika rättigheter och motverka diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder. Den ska också motverka annan kränkande behandling såsom mobbning. Detta innebär att alla former av kränkande behandling ingår.

Kraven på skolornas förebyggande arbete skärps i lagen. Verksamheterna ska bedriva ett aktivt och målinriktat arbete för att förhindra och motverka alla former av kränkande behandling.

Varje skola måste från och med den 1 april ha en likabehandlingsplan som syftar till att förebygga och motverka alla typer av diskriminering. Det som skiljer likabehandlingsplanen från dagens mobbningsplaner är att alla diskrimineringsgrunder är inkluderade, precis på samma sätt som gäller när vuxna människor diskrimineras. I planen ska redovisade åtgärder finnas, och den ska ses över och följas upp varje år. För mig är det väldigt viktigt att denna plan kommer att vara åtgärdsinriktad, inte bara handla om vilka mål man har utan redovisa vilka åtgärder man faktiskt planerar att genomföra kommande år. Det är angeläget att också barn och elever engageras och deltar i arbetet med att ta fram och följa upp likabehandlingsplanen.

Huvudmannen ska utreda och förhindra att fortsatta trakasserier och annan kränkande behandling av ett barn eller en elev fortsätter och anmäla om han eller hon blivit utsatt för detta. Den nya lagen ger alltså skolbarn och vuxna i arbetslivet samma skydd mot trakasserier.

Herr talman! Att skolan, elevernas arbetsplats, ska ha samma ansvar inför sina elever som arbetsgivare har inför sina anställda är för mig en självklarhet. I likabehandlingsplanen måste preciseras hur trakasserier ska motverkas. Man kommer också att kunna utdöma skadestånd om huvudmannen eller personalen inte följer lagens bestämmelser.

Med denna nya lag kommer man att kräva att skolornas huvudmän tar ett större ansvar för att motverka diskriminering och annan kränkande behandling och ge kränkta elever en chans till upprättelse och till den trygga skolgång de har rätt till.

Herr talman! Min bestämda uppfattning är att det krävs ett flertal åtgärder på olika nivåer och att vi behöver fortsätta att jobba kontinuerligt med mobbning och kränkande behandling. En lag allena eller ett forskningsbaserat program mot mobbning allena löser inte det komplexa problemet med mobbning och diskriminering. Jag måste erkänna att jag inte heller tror att en röst på en borgerlig regering allena löser detta eller leder till att alla barn mår bra. Nej, att tro det vore naivt. Vi kan aldrig fatta ett

Prot. 2005/06:69
8 februari

Trygghet, respekt och ansvar – om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever

beslut och luta oss tillbaka och tro att det här är klart. Vi kan dock välja att i dag ta ett mycket viktigt steg på vägen i kampen mot kränkande behandling och diskriminering.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 35 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Herr talman! Jag skulle vilja påstå att detta är en historisk dag för Sveriges barn och elever. I dag tar nämligen riksdagen ställning till en proposition om att diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever ska förbjudas i skolan.

Under min tid som skolminister har jag försökt sätta fokus på tryggheten i skolan och på studieron i klassrummet. I mina kontakter med föräldrar, elever och lärare kommer också just dessa frågor ofta upp – om mobbning, kränkning och diskriminering.

Det har varit väldigt intressant att följa den här debatten. Ett flertal av den borgerliga alliansens företrädare har fört fram att man borde invänta en gemensam diskrimineringslag. Varför så bråttom? frågar man. Ja, varför så bråttom? Jag skulle vilja illustrera det med ett brev som jag har fått från Margareta i Norrköping. Margareta skrev till mig i slutet av förra året, och hon skrev bland annat följande:

Redan i första klass blev vår dotter klassens hackkyckling. Ständiga viskningar och gliringar. Själv var hon blyg och av lärarna kallad "iakttagare" då hon ensam på rasterna stod och iakttog kamraterna. I högstadiet upplevde hon ständigt kränkande behandling – örfilar, knuffar och brev med fula uttryck nedstoppade i väskan. Lidandet var stort, med många tårar av såväl flickan som mig. Jag hade ständig kontakt med skolans lärare och kurator där jag påpekade skolans skyldigheter att ge alla elever trygghet. Jag upplevde det som att problemet inte togs på allvar från skolans sida.

Nu upplever mitt barnbarn i en Stockholmsförortsskola detsamma. Knuffar, slag, hot etcetera. Detta jätteproblem, förmodligen i var och varannan skola, skriver hon, måste ha högprioritet, tas upp på lektioner som helt oacceptabelt, diskuteras mellan lärare, föräldrar, rektorer, kuratorer etcetera. Ingen har rätt att kränka någon annan elev. Åtgärder måste sättas in direkt.

Brevet avslutas med: *Ett mobbat barn är ett för mycket. Barnet vill till slut inte gå till skolan. Intresset avtar till slut helt. En katastrof! Familj och utsatt barn upplever ett rent helvete. Ryt till, skolminister Baylan!*

Margaretas frustration är fullt berättigad. Den delas av många mor- och farföräldrar, föräldrar, syskon och drabbade barn. I dag diskuterar vi en lag som skärper samhällets ansvar, som skärper skolans ansvar för just elevernas trygghet och studieron i klassrummet.

Vi ryter ifrån och vi går från ord till handling. Alla barn ska kunna känna sig trygga, i förskolan, i skolan. Diskriminering och alla andra former av kränkande behandling hör inte hemma i ett demokratiskt samhälle och i verksamheter som ska genomsyras av att alla människor är lika mycket värda. Alla, barn som vuxna, har rätt att bli behandlade som individer, på lika villkor. Därför är varje form av kränkning eller kränkande behandling mellan barn, mellan ungdomar och också bland vuxna eller för den delen mellan vuxna och barn någonting som står i strid med de grundläggande värden som vår skola och vårt samhälle vilar på.

Jag menar att nolltolerans ska gälla mot diskriminering, mot trakasserier och också annan kränkande behandling, till exempel mobbning. I valrörelsen 2002 gick vi bland annat till val på att vi just skulle ha en sådan lagstiftning mot diskriminering och sexuella trakasserier i skolan. Det var även en del av uppgörelsen, 121-punktsprogrammet, med Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Nu infriar vi vårt löfte till Sveriges barn och elever. Lagen innebär att diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning och funktionshinder förbjuds i både förskolan och skolan men också i kommunernas vuxenutbildning. Lagen innebär att barn och elever för första gången får ett lagligt skydd mot annan kränkande behandling, till exempel mobbning. Den omfattar alla delar som återkommer i skollagen.

Jag tror att det är viktigt att vi går före och tydliggör skolans ansvar i en speciell lag. Jag tror att det är viktigt för skolans personal men också för Sveriges elever att veta vilka rättigheter och vilka skyldigheter de har. Men vi ska inte vara så naiva att vi tror att en lag löser allting. Jag tror att det är en viktig pusselbit och ett bra steg på vägen. Men jag tror inte att vi får glömma vad som också har stor betydelse för hur vi behandlar varandra, nämligen hur vi som vuxna förebilder gör.

Jag tror tyvärr inte att det räcker med en lag och att vi säger att det är viktigt att man inte diskriminerar eller mobbar varandra om vi samtidigt som vuxna beter oss på ett sådant sätt att vi säger en sak och gör en annan. Hur tror ni att ett barn, en pojke eller en flicka, som följer med föräldrarna på fotbollsmatch och får höra fadern eller modern skälla på domaren kommer att göra? Kommer det barnet att följa de anvisningar som det får höra i skolan eller för den delen från föräldrarna eller kommer barnet att göra som föräldrarna själva gör?

Hur vi behandlar varandra är därför A och O. I grund och botten handlar det ändå om attityder, attityder gentemot varandra. Om vi behandlar varandra med respekt och hänsyn kan vi fungera som goda förebilder också för de barn och ungdomar som växer och blir till vuxna människor. Men det är inte alltid så vi som vuxna handlar. Och jag menar att en tydlig lagstiftning är nödvändig, men jag tror också att det är viktigt att vi som vuxna är med och tar ett större ansvar.

Jag ser att det finns ett sådant engagemang. Förra veckan deltog jag i invigningen av en ny stiftelse i Bålsta. Det var familjen Falkbäck, som själv har drabbats av en mycket tragisk händelse, som hade tagit initiativet att bilda en stiftelse med namnet Våga va dig själv. Den handlade just om att man som vuxen tar ett större ansvar, inte bara för sina egna barn utan faktiskt också för andras barn.

Den typen av arbete tror jag är nödvändigt. Det är också viktigt att vi kommer ihåg det i den här debatten när vi dividerar om vi ska ha en diskrimineringslag, en kränkningsslag för skolan eller inte, att vi kommer ihåg att det är nödvändigt. Det är klart att det är viktigt. Men minst lika viktigt är vårt engagemang som vuxna, som förebilder.

Jag tror inte att det räcker med bara lagar och förordningar. Ömsesidig respekt, ömsesidig hänsyn till varandra är minst lika viktigt för att se till att vi kan infria visionen om nolltolerans mot mobbning, diskriminering och trakasserier i skolan.

Prot. 2005/06:69
8 februari

Trygghet, respekt och ansvar – om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever

Anf. 36 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Problemet med dagens proposition är just att den inte kommer att ha effekt på förekomsten av mobbning. Jag vill påstå att inte ett enda barn mer i Sverige kommer att befrias från mobbningen på grund av dagens proposition. Inte ens majoriteten påstår ju i sin proposition eller i betänkandet att det skulle vara så. Däremot avstyrker man alla de förslag som forskning och beprövad erfarenhet verkligen visar skulle kunna ha dramatisk effekt på förekomsten av mobbning i Sverige och till och med halvera den.

Det här är gemensamt för regeringens hela arbete mot mobbning. Det är vänliga ord, som jag delar, om vikten av problemet. Men det saknar helt substans. Ingen av de åtgärder regeringen har vidtagit de senaste tio åren har haft forskningsstöd. Ingen har heller forskningsmässigt utvärderats. Ingen vet om de haft någon effekt alls.

Låt mig ge ett exempel.

Att på alla svenska skolor utbilda i hur man använder forskningsbaserade åtgärdsprogram på det sätt som sker i Norge, på det sätt som sker i Island skulle kosta 10 miljoner kronor per år i Sverige. Bara Baylans domstolsprocesser kommer att kosta mer varje år men ändå inte ha någon effekt på förekomsten av mobbning, utan att ge resultat.

Det finns två saker som forskningen visar kan ge effekt på förekomsten av mobbning, kränkningar och trakasserier, skolans hela sociala klimat. Det första är kunskap. Det räcker inte med att vilja väl, även om det är en nödvändig förutsättning. Det är ett komplicerat problem. Man måste veta vad man gör. Man måste ta till sig forskningen. Regeringen tillför ingen kunskap i propositionen och inte annars heller.

Det andra är befogenheter. Att lärarna är trygga och säkra, vet vad de får göra, vet vad de måste göra för att agera. Baylan tillför inga nya befogenheter. Det är problemet med dagens proposition.

Anf. 37 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s) replik:

Herr talman! Och därför säger Moderaterna nej till att stärka elevernas rättigheter i skolan, till att förtydliga skolans ansvar för att både förebygga och faktiskt också åtgärda eventuella trakasserier, diskriminering och för den delen kränkningar såsom mobbning.

Jag förstår inte riktigt hur elevernas rättigheter blir starkare av att inte ha ett lagligt skydd till en trygg skolmiljö. Jag får ofta höra från det moderata partiet att vi socialdemokrater detaljstyr skolan alldeles för mycket. Så sent som i en debatt med Fredrik Reinfeldt i somras framförde man att vi politiker ska sätta mål, men vi ska inte hålla på och detaljstyra i skolan. Vi ska inte komma fram med regleringar som bokstavligen styr lärarnas handlande i klassrummet.

Nu hör vi plötsligt något helt annat. Nu ska vi detaljstyra. Nu ska vi nationellt bestämma att det här är det enda sättet att jobba. Ofta brukar dessutom Sten Tolgfors prata om vilken forskare det är vi ska följa, nämligen Dan Ulveus. Det är hans forskning som Moderaterna och Sten Tolgfors har förälskat sig i.

Det är en självklarhet att skolan ska ta vara på ny kunskap och ny forskning. Det gör också skolan.

Att påstå att vi i Sveriges regering politiskt måste i princip fjärrstyra skolans personal är ju att underkänna all den kompetens och allt det engagemang som finns hos Sveriges lärare och Sveriges skolledare.

Jag menar att det är viktigt att vi är tydliga med var ansvaret ligger, att vi är tydliga med vilka rättigheter eleverna har. Men hur arbetet ska gå till måste naturligtvis utgå från vad som händer i skolan och vilken situationen är. De vuxna måste ta ett ansvar i skolan.

Anf. 38 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! 100 000 svenska barn är mobbade. De är det i år, de var det i fjol, de var det året dessförinnan och de kommer att vara det nästa år. Tendensen är att det förgrövas och blir värre. Det blir mer våld, och kriminalitet flyttar in i skolan.

Forskningen visar att vi skulle kunna halvera detta med två års arbete. Det är inte bara forskningen som visar detta utan också de resultat man har fått i Norge. Där har man fått en nedgång med 43–44 % med något års arbete. På Island har man fått ned det med en tredjedel med ett års arbete.

Det ger resultat, men skolministern säger att just det ska vi inte göra eftersom det kan påverka. Vad är det för kvalitetssyn på skolan?

För Moderaterna är det ett grundläggande kvalitetskrav. Vi inte bara pratar om att elever ska vara trygga i skolan. Vi lägger fram förslag som ser till att det också blir så.

Moderaterna säger inte, som skolministern, nej till saker och ting. Vi lägger ett samlat eget förslag som vi, på grund av forskning och erfarenhet, vet kan ge effekt på problemen. Det gör inte skolministern. Han vågar sig inte ens på en bedömning vare sig i propositionen eller i riksdagsdebatten av om hans förslag har någon som helst effekt.

Det är intressant att se att man i november lägger fram förslag om en särslagstiftning om diskriminering när det i januari ska komma en helhetslagstiftning. Man lägger fram en lagstiftning som man inte ens själv tror kommer att bli mer än temporär. Hur ska det påverka skolans arbete? Det är en övergångslagstiftning som redan från början är utsatt att försvinna. Som vi har sett tidigare i debatten täcker den inte ens de situationer som företrädarna för majoriteten tror att den täcker. De upptäcker här under debatten att det inte höll.

Man kan inte reda ut vad man åsyftar. Vilka krav ställs nu på en skola när man vänder på bevisbördan? Vad är det man ska komma åt? Är redan förekomsten av mobbning straffbar? Är det när man vidtar fel åtgärder, för sena åtgärder, inga åtgärder eller när man inte kan visa forskningsstöd eller resultat av sitt arbete?

Majoriteten vet inte det, men lagen ska drivas igenom.

Jag gratulerar Ibrahim Baylan till att ha lagt fram en proposition till riksdagen, men jag beklagar att innehållet inte håller högre kvalitet, särskilt som det är väl belagt genom forskning vad vi kan och borde göra för att verkligen göra en skillnad för dem i landet som är mobbade. Det gör inte skolministern.

Prot. 2005/06:69
8 februari

Trygghet, respekt och ansvar – om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever

Anf. 39 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s) replik:

Herr talman! Det är väldigt sturskt av Sten Tolgfors och Moderaterna att redan innan lagstiftningen har börjat gälla säga att den inte kommer att hjälpa en enda. Jag vet inte vilka kristallkulor ni har tittat i. Jag är övertygad om vikten av en förstärkt lagstiftning med ett tydligt ansvar för skolan att jobba förebyggande och ett tydligt ansvar för skolan att, om det är som det beskrivs i brevet från Margareta i Norrköping att en elev blir mobbad, tidigt åtgärda det. Ansvaret knyts till ett skadeståndsansvar. Det är klart att det kommer att hjälpa.

Jag är inte så naiv att jag tror att all mobbning eller diskriminering därmed kommer att försvinna. Det är naturligtvis viktigt att vi som vuxna är med och tar ett ansvar och engagerar oss både för våra egna och för andras barn. Det tror jag är ett viktigt komplement till de lagar och förordningar vi har.

Jag tycker att Sten Tolgfors dessutom dribblar med sanningen. Det är inte så att vi lägger fram en proposition i november och att det kommer en samlad lagstiftning i januari, som du påstår. Det är en utredning som kommer att läggas i februari. Den kommer sedan att beredas och riksdagsbehandlas. Det tar åtminstone ett par år.

Ska vi säga till Sveriges föräldrar och Sveriges elever att det kommer om några år när vi redan nu kan gå före med en lagstiftning som förtydligar skolans ansvar? Jag tycker faktiskt att det finns en poäng med att vi lägger en speciell lag för skolan. Det blir väldigt tydligt för elever, rektorer och lärare vilket ansvar de har. De får en speciell lag i ett speciellt eget häfte i stället för att ingå i den tjocka lagboken tillsammans med all annan lagstiftning.

Det är också så, vilket Sten Tolgfors säkert vet utan att säga det, att den lagstiftning som Diskrimineringskommittén tittar på framför allt handlar om de vuxna på arbetsmarknaden och i andra situationer i livet. Den handlar inte så mycket om skolbarnen.

Anf. 40 SOFIA LARSEN (c) replik:

Herr talman! Skolminister Ibrahim Baylan sade i sitt anförande att fokus ska ligga på trygghet i skolan. Det tycker jag är bra. Kunskapen ska vara det absolut viktigaste, men det måste också finnas fokus på trygghet. Jag är övertygad om att om man mår bra som elev kan man nå fantastiska resultat, både kunskapsmässigt och när det gäller vad man själv kan åstadkomma i livet.

Skolministern sade också att barn och vuxna ska bli behandlade med respekt och som människor. Det är ju också självklart. Jag håller med om det.

Som jag pratade med Mikael Damberg om har vi i Centerpartiet och andra i alliansen lagt fram förslag i riksdagens utbildningsutskott för att öka säkerheten för eleverna i skolan och stärka skolornas arbete. Det har vi gjort i flera år – jag tror i alla år som jag har suttit här. Socialdemokraterna har inte tidigare varit särskilt intresserade av det utan har sagt att man kanske ska se över det senare.

Det blir lite konstigt när man nu får höra av Socialdemokraternas representant att det är en övergångsperiod med den här enskilda särlagstiftningen och att det sedan troligtvis blir en gemensam diskrimineringslagstiftning. Det hänger ju inte riktigt ihop. Vem är det som hamnar i kläm?

Jo, det är framför allt eleven som dribblas emellan. Skolorna hamnar i ett vakuum. Man vet att det här ska gälla ett tag och att det sedan kanske kommer något annat.

Hur ser skolministern på det? Ska man arbeta mot en gemensam lagstiftning framöver och vad ska skolorna rätta sig efter?

Anf. 41 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s) replik:

Herr talman! Det gläder mig att Centerpartiet kommer att rösta för den här lagstiftningen. Men jag blir lika förbryllad som min partivän Mikael Damberg tidigare när man säger att man är för detta och samtidigt emot.

Jag är inte lika förbryllad när det gäller varför man gör det. Det är väldigt enkelt. Vi har tidigare haft en stor samsyn mellan Socialdemokraterna och Centern i skolpolitiken. Vi har ju alla sett behovet av en tydlig lagstiftning för skolan. Här försöker Centern vara en god kamrat i den borgerliga alliansen. Man försöker både ha kakan och äta upp den, säga ja och nej samtidigt.

Vilken fot ska ni egentligen stå på? Står ni på elevernas sida eller försöker ni också i det här fallet tillmötesgå Moderaterna för att rädda maktalliansen? Ni måste bestämma vilken fot ni ska stå på.

Det är en väldigt animerad diskussion kring frågan om gemensam lagstiftning eller särlagstiftning. Vi går fram med en tydlig lagstiftning för skolan. Det är mycket möjligt att den i ett senare skede, när vi ser hur en gemensam lagstiftning skulle kunna se ut, arbetas in i den. Den kommer inte att upphöra. Den här lagstiftningen kommer, om riksdagen ställer sig bakom den, att gälla tills vidare antingen i form av ett eget häfte eller också arbetas den om några år in i en gemensam lagstiftning.

Det viktiga är att vi har den här lagstiftningen på plats, att ansvaret blir tydligt och att elevernas rättigheter är tydliga.

Anf. 42 SOFIA LARSEN (c) replik:

Herr talman! Skolministern behöver inte vara fundersam. Mina vänner finns i alliansen. Även om jag blir smickrad av att ministern tycker att många av Centerpartiets idéer är goda och skulle kunna se ett samarbete finns vännerna i alliansen. Det är tydligt.

När det gäller den här lagstiftningen blir det en lustig situation. Vi i Centerpartiet har ju diskuterat detta och lagt fram förslag om det länge. Nu blir det något slags dribbling emellan. Jag tycker att det är synd att eleverna hamnar i kläm och kommer emellan.

Jag vill ställa ett par andra frågor.

Det förebyggande arbetet har vi alla varit inne på. Vi har sagt hur oerhört viktigt det är att samarbetet mellan skolan och hemmet stärks och att föräldrarna direkt får vetskap om det har hänt deras barn något eller om deras barn har gjort något mot någon annan. Socialdemokraterna har varit tveksamma till om man ska rapportera det direkt till hemmen. Varför är man det? Vad ser du för resultat av det framöver? Ska vi inte stärka banden mellan skolan och hemmen? Det finns, vad jag ser, inga konkreta förslag vare sig här eller i diskussioner i utskottet kring hem och skola. Vad ser Ibrahim Baylan som de viktigaste delarna för att stärka det sambandet?

Prot. 2005/06:69
8 februari

Trygghet, respekt och ansvar – om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever

Anf. 43 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s) replik:

Herr talman! Det är mycket riktigt att vi har haft ett gott samarbete när det gäller skolfrågorna med Centerpartiet tidigare och att vi också har haft en ganska stor samsyn om hur det svenska skolsystemet ska organiseras. Det är bara synd att Centerpartiet har övergivit den politiken och lagt sig platt för den moderata och folkpartistiska batongpolitiken i skolans värld. Det tycker jag är synd.

Sedan fick jag en fråga om kopplingen till hemmet. Jag tror att det är viktigt att man har en väldigt stark koppling mellan hem och skola, inte bara i detta sammanhang utan över huvud taget att man har en kontinuerlig dialog mellan föräldrarna och skolan. Vi ser nämligen att i de skolor som man har en sådan kontinuerlig dialog och ett sådant starkt och systematiskt arbete lyckas man ofta bättre med kunskapsresultaten men faktiskt också med tryggheten i skolan.

Det var därför som regeringen förra året tog beslut om att inrätta individuella utvecklingsplaner som just är utformade som en överenskommelse mellan hem och skola, där föräldrarnas engagemang men också skolans engagemang för elevernas kunskapsutveckling och för den delen även sociala utveckling är en viktig del.

Jag vet att man i många skolor i dag har den goda relationen och den goda dialogen. Det som jag vill se är att det sker i många fler skolor eftersom vi vet att det leder till en bättre kvalitet i skolan och till bättre studiero i skolan.

Anf. 44 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Herr talman! Jag ska för ovanlighetens skull börja med att instämma i vad Ibrahim Baylan säger om de vuxnas ansvar. Jag tror att det är oerhört viktigt både i och utanför skolan att de vuxna vågar vara vuxna och tar sitt ansvar när de ser att någonting händer med ett barn eller en elev.

Men jag undrar hur man som socialdemokrat kan ha mage att stå i riksdagens talarstol och läsa upp detta brev från Margareta i Norrköping. Jag förstår inte det. Det är ju en socialdemokratisk skola som beskrivs i det brevet. Både hennes barn och hennes barnbarn har drabbats av detta. Jag kan möjligen förstå det på grund av att Ibrahim Baylan är så ny som skolminister och kanske tycker att det ska räknas från då han började. Men det är faktiskt inte det. Du ingår i det socialdemokratiska partiet, och det är Socialdemokraterna som har medverkat till den värdeneutrala skolan och som har medverkat till att lärarna inte har de befogenheter som de skulle behöva. Det har skapat en osäkerhet i hela skolvärlden som har lett till att alltför många lärare i dag tittar bort när någonting händer. De vågar inte ta itu med det som de borde ta itu med. Och det är många elever som vittnar om detta.

Detta hänger naturligtvis samman med den gamla skollag som vi har, där detta fortfarande slår igenom väldigt tydligt. Därför måste jag fråga: Förstår du vår kritik när vi säger att det hade behövts en ny skollag som förtydligar befogenheter för lärarna och mycket annat innan den här diskrimineringslagstiftningen kan få fullt genomslag?

Anf. 45 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s) replik:

Herr talman! Jag måste säga att jag blir besviken. Jag hade förväntat mig lite mer av Inger Davidson i form av hänsyn och respekt. Att kalla

den socialdemokratiska skolmodellen för en mobbningsskola är både fräckt och mer eller mindre förolämpande. Det är oförsäkamt.

Det är en självklarhet att ingen av oss accepterar eller tolererar att barn blir kränkta. Jag tror faktiskt inte heller att Kristdemokraterna gör det. Jag tar upp det som ett exempel på varför vi behöver en förstärkt lagstiftning. Vi lägger fram ett förslag som förtydligar skolans ansvar och som stärker elevernas rättigheter.

Även Kristdemokraterna har sagt att de kommer att rösta för detta. Men de gör precis som Centern och försöker ställa sig på ett annat ben också för att behålla den så kallade illusionen av enighet i den borgerliga högeralliansen.

Jag menar att vi behöver stärka lagstiftningen. Det har skett och sker väldigt mycket i den svenska skolan. Det värdegrundsarbete som en av mina företrädare som skolminister tog initiativ till under 90-talet har blivit oerhört utskällt, inte minst av era allianspartner, för att man fokuserar på något annat än kunskapsuppdraget i skolan. Det arbetet pågår inom skolan. Vi ser också att det på många håll ger resultat. Men vi har fortfarande elever som känner sig kränkta och som blir kränkta, och det är oacceptabelt för oss. Därför går vi fram med en tydlig lagstiftning. Detta är vi också överens om med Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Vad har då den borgerliga alliansen att komma med? Kristdemokrater, centerpartister och folkpartister säger att detta är bra och att man kan tänka sig att rösta för detta. Men det största partiet i alliansen, Moderaterna, säger att man kommer att rösta mot detta.

Därför tycker jag att det är fräckt att stå här och säga att vi inte gör någonting när vi lägger fram förslag om en unik lagstiftning för att säkra elevernas trygghet.

Anf. 46 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Herr talman! Om Kristdemokraterna hade suttit vid makten under 20–30 år, vem hade Ibrahim Baylan då tyckt att det var som hade ansvar för hur det ser ut i den svenska skolan? Jag är ganska säker på att jag då hade fått bära ansvaret om vi hade suttit vid makten. Nu är det inte så, utan det är Socialdemokraterna. Och antingen kan man föra en politik som stöder dem som finns i skolan – lärare, elever och rektorer – eller också kan man föra en väldigt otydlig politik som ni har gjort under många år. Det har blivit bättre, och jag är glad för att Ingegerd Wärnersson hakade på det värdegrundsarbete som vi inledde under den borgerliga regeringen. Jag vet att hon tog mycket intryck av detta, och hon förde det vidare. Det har lett till goda resultat som jag hoppas kan bli ännu bättre framöver. Men mycket hade redan rensats bort i den svenska skolan.

Margareta i Norrköping efterlyser diskussioner på alla lektioner om hur man ska uppträda. Ja, etiska samtal i skolan fanns tidigare då man faktiskt sysslade med just detta och tog upp etiska dilemman och diskuterade vad som var rätt och fel och liksom impregnerade barnen på ett annat sätt än man gör i dagens skola. Detta har vi kristdemokrater fört fram i alla tänkbara sammanhang, och det tänker vi fortsätta att göra.

Nu har jag en konkret fråga som berör en mindre del men ändå en viktig del i denna lagstiftning. Den handlar om diskrimineringsgrunderna. Varför tar vi inte med alla diskrimineringsgrunder om vi nu ska genomföra en ny lagstiftning? Det saknas nämligen två. Det gäller språk

Prot. 2005/06:69
8 februari

Trygghet, respekt och ansvar – om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever

och politisk uppfattning. De finns med i barnkonventionen, och de finns med i FN:s konvention om mänskliga rättigheter. Men i den här lagstiftningen finns de inte med. Och vi har en viss bakgrund i historien, särskilt när det gäller språk, som skulle göra att det var väldigt viktigt att de fanns med. Jag förstår inte varför de inte gör det.

Anf. 47 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s) replik:

Herr talman! Det är beklämmande att höra Inger Davidson i sitt första anförande kalla den här lagen för något nödvändigt ont. Jag tycker inte att den är något nödvändigt ont. Jag tycker att det är en bra lagstiftning därför att den stärker elevernas rättigheter. Den förtydligar skolans ansvar. Och jag tror att det behövs, inte därför att det i dag inte pågår ett arbete, det gör det, vilket Inger Davidson mycket väl känner till. Vi ser att man i många skolor har ett väldigt väl fungerande värdegrundsarbete. Man för diskussioner och resonemang. Men det är inte så i alla skolor. Och vi har fortfarande elever som känner sig kränkta, även om de blir färre. Och även om det i alla nationella och internationella undersökningar uppges att de blir färre är det inte acceptabelt för oss att de fortfarande finns kvar. Därför är det beklämmande att höra Inger Davidson kalla detta för ett nödvändigt ont. Men det är glädjande att ni ändå kommer att rösta för detta.

Det är de gängse diskrimineringsgrunder som vi har i annan lagstiftning som även finns i denna lagstiftning. Vi har på det sättet inte gått längre. Men i ett avseende har vi gått längre i denna lagstiftning, och det handlar just om regleringen av annan kränkande behandling mellan elever. Det handlar nämligen inte om arbetsmarknaden, det handlar om skolor där det inte bara handlar om relationer mellan elever och lärare utan faktiskt också om hur elever behandlar varandra. Då är det viktigt för oss att det är tydligt att också skolan har ett ansvar för det – vad som händer på rasterna och i klassrummet om elever trakasserar eller kränker varandra. Den typen av mobbning eller trakasserier regleras också i den lagstiftningen. På det viset blir det en unik lagstiftning, inte bara här i Sverige. Jag hörde att någon av den borgerliga alliansens företrädare undrade varför man inte tittar på hur man har gjort i andra länder. Det har vi gjort. Det finns inget annat land i Europa som har reglerat just detta mellan elever. Och på det viset är detta en unik lagstiftning som jag tror att vi, och framför allt eleverna, kommer att ha stor glädje av.

Anf. 48 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Herr talman! När min son, som nu är 32, var fyra år kom han hem från förskolan och sade: Mamma! Säg till dem att inte längre kalla mig för ”yrklänning”! Han visste inte vad utlänning var, men han var redan mobbad därför att mamma talade svenska med brytning.

Jag tror att skolministern förstår att jag är en av de mest besatta när det gäller att stoppa mobbning och diskriminering bland barn. Barnen lider oändligt mycket mer än de vuxna när de utsätts för den här behandlingen. Det är helt obegripligt för ett barn varför just han eller hon ska drabbas.

Just därför att jag vill att vi ska gå mycket bestämt fram och därför att jag har denna bakgrund i skolhistorien tillsammans med Yngve Persson,

socialdemokrat, vill jag att vi ska göra slut på de ideologiska illusioner som under en lång tid har åstadkommit så mycket lidande bland barnen.

Stiftelsen Våga va dig själv skulle inte behövas om skolan reagerade. Just i det här fallet vet vi att skolan visste vad som hände och inte gjorde någonting. Om vi kritiserar den lag som läggs fram så är det därför att den fortfarande är otydlig och obestämd. Man behöver gå längre.

Anf. 49 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s) replik:

Herr talman! Det gläder mig dock att Folkpartiet tänker rösta för den här lagstiftningen. Jag tror att vi kan vara överens om att det behövs. Vi kan ha olika ambitionsnivåer och vi kan också vara oeniga om när man ska lägga fram detta. Skulle man ha väntat i ytterligare några år eller ska man lägga fram det nu?

Jag tycker att det är tråkigt att Folkpartiet och de andra i den borgerliga alliansen inte lyckas övertala det största partiet, Moderaterna, att också ställa sig bakom en sådan här lagstiftning. Det gör att det blir otydligt om en sådan här lagstiftning skulle överleva exempelvis ett regeringsskifte. Det vore bra att ha det klart före valet. Sveriges elever har rätt att förvänta sig att det finns en sådan lagstiftning också om det skulle bli så olyckligt att den borgerliga alliansen vinner valet.

Man kan fråga sig vad det är som är otydligt i detta. Jag menar att det tydligt framgår vems ansvaret är. Det är skolans ansvar. Det är skolans ansvar att bedriva ett förebyggande arbete. Det är skolans ansvar att åtgärda till exempel sådana fall som jag läste om i det brev som jag har fått från Margareta i Norrköping. Det är viktigt att det är ett tydligt ansvar. Det är också tydligt vilka rättigheter eleverna har i förskolan, grundskolan, gymnasieskolan och i den kommunala vuxenutbildningen.

Jag menar att när man läser propositionen så ser man inte bara vad vi definierar som till exempel mobbning utan också vad som bör ingå i sådana här likabehandlingsplaner. Jag vet inte riktigt på vilket sätt vi skulle kunna göra det här ytterligare tydligt utan att vi för den skull försöker fjärrstyra allt ifrån Sveriges riksdag. Jag tror inte att det fungerar att vi, som många här har anfört, skulle bestämma härifrån att det är den här modellen som gäller och att alla andra modeller är dåliga.

Anf. 50 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Herr talman! Skolministern behöver inte vara orolig. Om man läser våra reservationer ser man att vi går mycket längre fram med lagstiftningen när vi får regeringsmakten. Det finns ingenting att vara orolig för.

Vad är det som är obestämt, oklart och otydligt? Jo, lärarnas och rektorernas befogenheter. Vi har varit på besök i Finland och vi har tittat på Finlands skollag. Där står det mycket tydligt vad man får göra när elever blir destruktiva i klassrummet.

En av mina barns väninnor – det gäller min dotter den här gången – har nu gått lärarutbildningen. Hon har också fått små råd från erfarna lärare under den här tiden. Ett av råden var: Var aldrig ensam i klassrummet med en enda elev! Då kan eleven komma med alla möjliga anklagelser mot dig efteråt, och då har du inget sätt att freda dig på. Det är den här maktlösheten hos läraren och rektorn som gör att vi får sådana här tragiska fall som vi alla gråter över. Det är det här som måste förändras.

Prot. 2005/06:69
8 februari

Trygghet, respekt och ansvar – om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever

Trygghet, respekt och ansvar – om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever

Läs Finlands skollag! Där är det mycket tydligt att man kan åstadkomma en mycket bra och skapande arbetsmiljö i skolan med klara och tydliga befogenheter för lärare och rektor.

Anf. 51 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s) replik:

Herr talman! När det handlar om skolans befogenheter och skolans ansvar är vi överens om att det ska vara tydligt både med ansvaret och med befogenheterna. Tyvärr har det byggts upp, inte minst av Folkpartiet, en myt om att lärarnas befogenheter har avlövsats och avvecklats. Det sades till och med här i talarstolen, visserligen inte av Ana Maria Narti men av Inger Davidson att man har avvecklat lärarnas befogenheter.

Jag har ofta frågat mig: Exakt vilka befogenheter är det som har avlövsats? Vad är det för befogenheter som har tagits bort? Jag har gått tillbaks och tittat. Det har visat sig att det är i princip 50-talets åga. Sedan dess har inte befogenheterna för lärarkåren avlövsats eller avvecklats.

Jag menar att det är beklämmande att se på vilket sätt som framför allt Folkpartiet beskriver Sveriges elever. Det är ofta i termer av ligister och av människor som inte gör annat än att gå runt i klassrummen och planera illdåd. Av de 1,2 miljoner elever som vi har i Sveriges grund- och gymnasieskolor är den överväganden andelen fina tjejer och killar som är engagerade i sin skola och som trivs där. Men vi har naturligtvis också de som av olika anledningar inte gör det. De kanske själva inte mår bra och förstör därför också för andra. Dem ska vi hjälpa. Vi ska inte stjäla dem genom att stänga av dem från skolan, som Folkpartiet vill.

Jag har sett hur detta fungerar. Jag har varit till England, där man har en lång historia av att stänga av elever från skolan – elever som inte passar in. Jag har sett hur det går för dessa elever, för sådana skolor och sådana samhällen. Det går inte bättre. Tvärtom lämnar man eleverna åt sitt öde, och det blir bara värre. Då får man ta igen det i form av tyngre kriminalitet och sociala problem i andra änden.

Nej, låt oss se till att ge de här eleverna hjälp och stöd! Låt oss se till att det finns ett tydligt ansvar för skolan! Det gör vi genom den här lagen, och det gläder mig. Det gläder mig också att det stora flertalet partier i Sveriges riksdag kommer att rösta för den. Jag tycker att det är synd att vi inte kan vara eniga om detta.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 9 §.)

Studiestödsfrågor

7 § Studiestödsfrågor

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2005/06:UbU5
Studiestödsfrågor.

Anf. 52 PETER DANIELSSON (m):

Herr talman! I betänkandet behandlas studiestödsfrågor. Eftersom utbildningsutskottet nyligen diskuterade de här frågorna i samband med budgetdebatten tänker jag hålla mig kort och främst fokusera på de två

reservationer där Allians för Sverige tillsammans med Miljöpartiet förhoppningsvis når majoritet senare i dag.

Herr talman! Vi moderater tycker att det finns en rad problem med dagens studiemedelssystem. Det tar exempelvis inte hänsyn till att studenterna har olika livssituation och därmed olika behov. Systemet är inte heller tillräckligt flexibelt, och fribeloppsgränsen gör det svårare för studenter att hålla ned skuldbördan. Därför vill vi ge en parlamentarisk utredning i uppdrag att se över systemet och komma med förslag till ett nytt studiemedelssystem.

Vi moderater vill öka utrymmet för individuellt anpassade lösningar i studiemedelssystemet. Ett sätt att öka flexibiliteten och individanpassningen är att konkurrensutsätta CSN. Vi tycker att alla studenter som vill bör kunna välja att ta sina studielån via sin egen bank med ett statligt borgensåtagande i ryggen. Då öppnas möjligheten för olika lösningar som passar just studentens livssituation. Dessutom är det först när CSN är konkurrensutsatt som studenterna kan rösta med fötterna och lämna CSN om de inte får tillräckligt bra service.

Men fram till dess är samtliga studenter hänvisade till CSN:s monopolverksamhet. Då är det minsta vi kan begära att servicen ska vara god. Därför ställer vi moderater oss bakom reservation 7, där det står att CSN ska handlägga alla kompletta ansökningar och bevilja studiestöd inom tre veckor från den dag ansökan inkom till myndigheten. Om man inte lyckas att uppfylla det åtagandet bör studenten slippa avgifter och även ha rätt till finansiell kompensation. CSN säger sig själva kunna klara de här kraven, vilket är glädjande. Det var lite så och så med det när jag själv studerade i mitten på 90-talet.

Herr talman! Jag tror att få härinne kan neka till att studenternas studiesociala situation är eftersatt. Det är uppenbart att det krävs en kartläggning av samspelet mellan studiemedelssystemet och andra förmånssystem, exempelvis bostads- och socialbidragssystem, arbetslöshetsförsäkrings- och socialförsäkringssystem.

Den studiesociala utredningen från 2003 konstaterade en del missförhållanden, men presenterade inga avgörande förslag till förändringar. Vi moderater vill därför tillsammans med Folkpartiet, Kristdemokraterna, Centern och Miljöpartiet gå vidare och göra en mer förutsättningslös analys av studenternas studiesociala situation och arbeta fram förslag till lösningar på de missförhållanden som påtalats. Det vill vi göra i en ny och mer handlingsinriktad utredning av den studiesociala situationen för landets studenter.

Avslutningsvis, herr talman, står vi moderater naturligtvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservationerna nr 7 och 15.

Anf. 53 AXEL DARVIK (fp):

Herr talman! Folkpartiet vill gärna lyfta upp globaliseringens utmaningar som en väldigt viktig fråga i den kommande valrörelsen. Dessa utmaningar är skrämmande, men möjligheter uppenbarar sig också om de hanteras på rätt sätt. Då krävs mer kunskap, mer flit och en sammanhållning i Sverige. Studenternas förutsättningar är därför viktiga, inte minst de ekonomiska förutsättningarna. Vi i Folkpartiet vill höja nivåerna i studiemedlen, men det är inte det vi ska debattera i dag. Men vi ska de-

battera, herr talman, hur studiemedlen kan göras tryggare. Det finns nämligen två reservationer som riksdagen förhoppningsvis ställer sig bakom.

Studenterna har skyldigheter mot CSN. Sköter de inte dessa skyldigheter straffas studenterna. Vi har under en lång tid drivit att CSN också ska ha skyldigheter mot studenterna och på samma sätt straffas om man inte sköter sina skyldigheter – detta i form av avgifter som man i så fall får betala till studenterna.

Sedan det nya millenniets början har Folkpartiet ropat i öknen efter en sådan rättvisa. Det var till en början tyst. Efter ett tag kom ett svagt eko till svar från andra håll. Och, herr talman, i eftermiddag kan vi förvänta oss en kör av 177 riksdagsmän som ger sitt bifall till det här förslaget. Det tycker jag är en mycket viktig framgång.

Det skulle man kunna glädja sig åt, men glädjen är större än så, för majoriteten bestående av alliansen och Miljöpartiet föreslår även att det tillsätts en parlamentarisk utredning som ska se över hur skyddsnäten för studenterna ska kunna förbättras, hur kopplingen mellan samhällets socialförsäkringar och studiemedlen ska kunna bli bättre. Det gör vi därför att vi har sett att när vissa studenter faller har de många gånger trott att de faller mot ett starkt och säkert nylonnät som ska kunna fånga upp dem, men det har visat sig vara ett nät av tunt yllegarn som de har rasat igenom. Så kan det naturligtvis inte vara. Därför vill vi ha en utredning som inte bara tar reda på var luckorna finns utan även ser till att komma med lösningar på dessa problem.

Mer kunskap, mer flit och sammanhållning i Sverige behövs, och då behövs också ett skyddsnät som fungerar. Det är en del av vår strategi för att göra Sverige till en vinnare i den globala utmaningen. Därför vill jag yrka bifall till reservationerna 7 och 15.

Anf. 54 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Äntligen! I dagens betänkande har fem partier enats om att ställa sig bakom förslaget från bland annat Kristdemokraterna om en ny studiesocial utredning. Nu är det bara Socialdemokraterna och Vänstern som envisas med att säga nej. Den stenen har droppen ännu inte urholkat.

Det behövs en studiesocial utredning som ser över villkoren för den alltmer heterogena grupp som studenterna utgör. Ingen student borde tillåtas falla mellan stolarna i de olika trygghets- och välfärdssystemen. I dag faller det ganska friskt. Tillsammans har också fem partier enats om att studenter ska kunna kompenseras för segdragna handläggningsprocesser hos CSN.

Herr talman! I dag lider många studenter av ekonomisk stress. 55 % oroar sig för sin ekonomi, 70 % går plus minus noll, 50 % är rädda för arbetslöshet, 20 % jobbar svart. Så skulle vi kunna fortsätta.

För oss kristdemokrater är studenternas trygghet en av de hörnpelare som den högre utbildningen vilar på. Studiestödssystemet ska vara smart, effektivt upplagt och uppmuntra till personligt ansvarstagande. Det ska gå att försörja sig. Det senaste decenniet har glädjande nog fler studenter med icke traditionell bakgrund hittat till högskolan. Utifrån det måste systemen anpassas, för de gamla sociala trygghetssystemen är i hög grad formade utifrån en gammal stereotyp bild av studenter, inte utifrån dagens studentgrupper.

I dagens betänkande lyfter därför vi kristdemokrater fram också andra käpphästar som vi arbetat och argumenterat för många gånger tidigare. Det handlar om höjd bidragsdel i studiemedlen, bonus vid förtida återbetalning, bättre dispensmöjligheter så att studenter kan slutföra sin utbildning, att ogiltig frånvaro i gymnasiet ska märkas, att införa möjlighet till deltidssjukskrivning för högskolestudenter, att se över inackorderingstilläggen för gymnasieelever och en del annat. Vi lyfter som sagt också fram att det borde vara möjligt att bli deltidssjukskriven för studenter. I den frågan finns ju också en riksdagsmajoritet. Nu väntar vi bara på regeringen.

Kristdemokraternas hållning i de studiesociala frågorna finns redovisade i våra motioner samt i tidigare inlägg i denna kammare. Den hugade kan också besöka vår hemsida www.kristdemokraterna.se.

Givetvis står jag bakom Kristdemokraternas samtliga reservationer i betänkandet men yrkar för kammarens tids vinnande bifall endast till reservationerna 6, 7 och 15.

Anf. 55 LENNART GUSTAVSSON (v):

Herr talman! Vänsterpartiet har också en hemsida som man kan gå in på om man vill.

Jag ska fatta mig väldigt kort i fyra punkter.

Först och främst vill jag yrka bifall till reservation nr 2 under punkt 1. Den handlar om frågan om hur studiemedlen kan värdesäkras i framtiden.

Sedan tänkte jag också säga att jag ser fram emot vårens förhandlingar mellan samarbetspartierna. Där ska vi bland annat hantera en fråga som lyftes på Vänsterpartiets kongress, nämligen en rejäl höjning av totalbeloppet. Jag tror mig veta att det hos våra samarbetspartier finns liknande synpunkter, så det blir väl upp till bevis för oss tre.

Jag tänkte också göra något som jag inte alltid gör och säga att jag tycker att det är trevligt att statsminister Göran Persson har sagt att det är dags att höja studiehjälpen till samma nivå som barnbidraget, nämligen 1 050 kr. Jag tycker naturligtvis att det är bra när vänsterpartistiska förslag vinner gehör.

Avslutningsvis har vi ett särskilt yttrande angående studiesocial utredning där vi egentligen säger att det är bättre att komma med konkreta förslag än att utreda vidare – alltså mindre snack och mer verkstad.

Anf. 56 HÅKAN LARSSON (c):

Herr talman! Även Centerpartiet har en hemsida att besöka för den hugade spekulanten.

En viktig orsak till att vi fortfarande har en social snedrekrytering i den högre utbildningen är faktiskt studiefinansieringssystemet. Ungdomar från studieovana hem vågar inte ta steget in i högskolan även om de egentligen skulle vilja, utan skräms bort av att de riskerar att få dras med stora skulder resten av livet. Det är kanske inte så konstigt att det är så eftersom vi vet att en svensk student vid examen i genomsnitt har skulder på 230 000 kr, och det finns många som har mycket större skulder än så.

Likaså kan vi konstatera att ungefär 10 % av landets studielåntagare hamnar hos kronofogden eftersom de inte klarar av att betala sina studielån. De obetalda studieskulderna har nu sprängt miljardvallen.

Som framgår av betänkandet eftersträvar vi i Centerpartiet i framtiden ett studiemedelssystem där individen och samhället delar lika på den investering som högre studier innebär. Det betyder att bidrag och lån i framtiden ska utgöra 50 % vardera. Det måste naturligtvis utredas och diskuteras, men det är den principiella grundinställningen.

På kort sikt kan vi göra det som står i en reservation här, nämligen sätta press på CSN att verkligen göra det man har åtagit sig och ha korta handläggningstider för de fullständiga ansökningar som man får in.

Den studiesociala situationen hör självfallet nära samman med den ekonomiska situation som studenterna lever under. Vi i Centerpartiet har under flera år efterlyst en bred parlamentariskt sammansatt studiesocial utredning. Det är glädjande att det nu ser ut att bli majoritet för det kravet. Det ska vara en utredning där även studenterna själva är väl representerade.

Den här utredningen ska gå igenom hur studenterna så mycket som möjligt ska kunna inordnas i de trygghetssystem som de anställda har. Utredningen ska komma med konkreta förslag på hur de studerandes situation ska kunna förbättras. I dag bygger trygghetssystemen i hög grad på förvärvsarbete. Det ställer till problem för studenter, exempelvis vid sjukdom, föräldraskap, barns sjukdom, behov av rehabilitering och vid övergången mellan studier och arbete.

Därför vill jag till slut yrka bifall till reservationerna nr 7 och 15.

Anf. 57 MIKAELA VALTERSSON (mp):

Herr talman! www.mp.se är kanske den enda vägledning man skulle behöva här i livet, men jag tänkte ändå prata några minuter i den här debatten.

Vi tycker att det krävs väldigt många, viktiga reformer framöver i studiemedelssystemet. Det handlar om att öka bidragsdelen, att höja totalbeloppet, att förbättra den sociala situationen och att minska de begränsningar som finns i systemet. Miljöpartiet efterlyser ett betydligt mer flexibelt system där individen som studerar får mycket större inflytande över sin egen situation och där systemet innehåller färre begränsningar av antalet terminer och hur mycket pengar man får tjäna samtidigt.

Men vi ska hålla den här debatten kort. Därför vill jag just nu peka på två viktiga frågor. Den ena är att när studenter beviljas studielån i dag betalar man en avgift till CSN för det. Det är en årlig handläggningsavgift. Om man inte får sin ansökan behandlad i rimlig tid får man ingen som helst kompensation för det och ingen ersättning i dag. Vårt förslag i dag från fem partier tillsammans är att CSN måste handlägga alla inkomna ansökningar inom tre veckors tid. Om man inte uppfyller det ska studenten ha rätt både till finansiell kompensation och till att slippa avgifter. Det här är en reell, kanske inte jättestor men väldigt viktig, vardagsfråga för studenter. Det är ett steg för att stärka rättssäkerheten för Sveriges studenter.

Jag tror att vi är många som anser att studenternas studiesociala situation länge har varit eftersatt. Det behövs en bättre koppling mellan trygghetssystemen och studentsituationen. Jag vet att det nyligen har funnits en studiesocial utredning, men den var otillräcklig. Det har många, bland annat studenter, påpekat. Den tidigare utredningen presenterade inga förslag på några avgörande förändringar. Därför har vi i dag en reservation från fem partier i utskottet där vi har föreslagit en ny parlamentariskt sammansatt studiesocial utredning för att denna gång få tydligare direktiv och kunna ta fram förslag som innebär reella förändringar och förbättringar för studenterna.

Jag yrkar därmed bifall till reservationerna 7 och 15.

Anf. 58 JAN BJÖRKMAN (s):

Herr talman! När det gäller dagens debatt om studiestödsfrågor har det redan framgått att debattörerna har enats om korta inlägg mot bakgrund av att de här frågorna debatterades så sent som i december förra året. Möjligen kan man kort erinra om att det då framgick att majoriteten, det vill säga Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet, är beredd att satsa mer, i varje fall budgetåret 2006, på studiestöd än vad de borgerliga partierna gör – drygt 2 miljarder kronor.

Sedan kan man fundera över om det har hänt någonting på det här området sedan december. Jag kan bara kort erinra om att det som har skett sedan förra gången vi hade en debatt är att det har införts ett barn-tillägg för studerande med barn. Det är någonting som är bra, positivt och uppskattat även om riksdagen inte var enig i de besluten.

I övrigt tänkte jag bara kort beröra ett par frågor. Den ena är CSN och handläggningstiderna, och den andra är en studiesocial utredning.

När det gäller CSN och handläggningstiderna är vi naturligtvis överens om att det är viktigt att handläggningen sker både snabbt och effektivt från myndighetens sida och att man, precis som har sagts här, från tid till annan har haft problem med detta. Samtidigt kan man erinra om att det kontinuerligt pågår ett förbättringsarbete för att uppnå de tydliga mål som regeringen har satt för myndighetens hantering av de enskildas ansökningar.

Vi har diskuterat straffavgifter tidigare i utskottet och inte trott på den lösningen. Det innebär i praktiken mindre pengar till CSN och därmed också sämre möjligheter att klara de effektivitetsmål som regeringen har satt upp för verksamheten. Det skulle väl inte bidra till, utan kanske snarare försvåra, uppnåendet. Vi tror inte på den lösningen.

När det gäller frågan om en ny studiesocial utredning menar jag och utskottsmajoriteten att den kartläggning som redovisades hösten 2003 också på ett bra sätt markerade hur de gällande trygghetssystemen samspelar med studiestödssystemet. Utredningen gav en bra bild av de studerandes ekonomiska och sociala situation. Det känns därför lite egenomligt att man nu vill begrava de här frågorna igen i en ny stor parlamentarisk utredning. Vi vet problemställningarna. Ska man göra det kort kan man säga att det som behövs är ekonomiska resurser så att de här problemen som har belysts också kan få sin ekonomiska lösning. De får naturligtvis hanteras i vanlig ekonomisk prioriteringsordning, precis som vi nu har gjort med barntillägget och som vi har gjort med den höjda åldersgränsen i studiestödssystemet.

Sedan kan man säga att en sådan utredning också skapar förväntningar på stora ekonomiska satsningar som vi hittills kanske inte har sett några antydningar om från en del av förslagsställarna. Vi tycker alltså inte att det behövs någon ny stor studiesocial utredning nu. Jag yrkar avslag på det förslaget.

Med detta vill jag också yrka bifall till förslaget i betänkandet i sin helhet och avslag på de reservationer som finns i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 9 §.)

8 § Särskolan och specialskolan

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2005/06:UbU7
Särskolan och specialskolan.

Anf. 59 MARGARETA PÅLSSON (m):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 1 men står självfallet också bakom alla andra moderata reservationer.

I Sverige finns en i många fall bra välfärd, men det finns stora grupper i samhället som inte får ta del av den. Jag tänker på arbetslösa ungdomar, på de nya svenskarna som aldrig har haft ett arbete, på människor som köar inom sjukvården och på barn som far illa. Det blir fler och fler barn i Sverige som skär sig själva, som har psykiska problem och som i en del fall försöker ta sina egna liv. Vi måste bli bättre på att se problemen tidigt och sätta in åtgärder innan det är för sent.

Vi moderater har stora krav på skolutbildningen, och det gäller alla elever. Tyvärr uppmärksammas sällan kvaliteten i skolan för barn med funktionshinder och för dem med särskilda behov.

För 14 dagar sedan besökte vi moderater i utbildningsutskottet Ekeskolan i Örebro. Det var ett studiebesök som inte lämnade någon oberörd, och jag rekommenderar både skolministern och er andra i utskottet att åka dit. Ett besök hade definitivt lett till att majoriteten hade haft svårare att hävda den handikappolitiska principen att barn med funktionshinder så långt möjligt ska erbjudas en anpassad utbildning i sin hemkommun, därför att de framgångar som eleverna på Ekeskolan nått hade i de flesta fall uteblivit om de gått i skolan i sina respektive hemkommuner.

Visst är den dagliga föräldrakontakten oerhört viktig, men på Ekeskolan får barnen också kamrater och ett socialt umgänge som de i många fall aldrig skulle fått ta del av i en vanlig skolklass. På Ekeskolan sker en verklig integration, men om de på hemmaplan inte accepteras, inte får delta i lekar och inte får vara med i klassens sociala liv blir de aldrig integrerade utan ständigt utanför.

Så är också undervisningen på Ekeskolan av högsta kvalitet. Den kompetens som de lärarna besitter kommer vi vanliga grundskollärare aldrig i närheten av. Skolans elever har så speciella funktionshinder att om en vanlig lärare får en sådan elev så är det mest troligt att det är den ende elev med den kombinationen av funktionshinder som den läraren

kommer att ha. Därför är det självklart att eleverna på Ekeskolan får en mer individanpassad och bättre undervisning än de någonsin kan få i sin hemkommun.

Herr talman! Regeringen är i färd med att avveckla Ekeskolan och Hällsboskolan. Snart har ni socialdemokrater lyckats lägga ned Hällsboskolan. År 2000 var det 140 anställda som hade ungefär 125 elever från hela Sverige. I år är de ungefär 70 anställda och har ca 30 elever. Efter sommarlovet kommer det att vara 15 elever kvar, och de pendlar i de flesta fall med taxi dit. Vi inom alliansen vill i stället utveckla specialskolorna, och därför yrkar vi att beslutet att avveckla dem ska upphävas och att de elever som tidigare omfattades av den statliga specialskolans målgrupp ska ha rätt att välja skola.

Deras skolgång ska också lättare kunna utvidgas från de lagstadgade tio åren till att omfatta fler skolor. Man kan många gånger inte jämföra dessa elevers fysiska ålder med deras emotionella, och det blir ännu värre eftersom regeringen utgår från att deras utbildning och utveckling i stort sett är avslutad efter en tioårig skolgång. Vi vill i stället inrätta ett specialgymnasium på Ekeskolan för blinda och synskadade elever med multifunktionshinder, och vi tillför budgeten 300 miljoner kronor mer än majoriteten för att stärka specialskolan.

Valfriheten i livet är inte så begränsad för någon grupp i samhället som för elever med funktionshinder. De hänvisas ofta till kommunala skolor där det finns en hiss eller en ledig assistent. Ofta är kommunernas anledning till att vilja behålla funktionshindrade elever i de egna skolorna ekonomisk, eftersom det för det mesta är det billigaste alternativet. Bristen på speciallärare slår också hårt mot denna grupp, och efterhand som många av Sveriges speciallärare går i pension kommer funktionshindrade elever alltmer att hänvisas till utbildade assistenter – de elever som borde ha haft de proffsigaste och mest välutbildade lärarna till sitt förfogande. Vi har i andra sammanhang också påpekat att speciallärarutbildningen måste återinföras.

Herr talman! Som lärare i grundskolan har jag flera gånger varit inblandad i diskussioner rörande elevers fortsatta skolgång i grundskolan eller i särskolan. Det finns många faktorer man måste ta hänsyn till och väga in i beslutet. Alltför ofta fokuseras det bara på dåliga studieresultat, men man får inte glömma bort den sociala situationen och hur framtiden kan komma att gestalta sig för de eleverna. För två barn på samma begåvningsnivå kan det vara rätt att flytta till särskolan för det ena och helt fel för det andra. Barn och vuxna utvecklas i olika takt och på olika sätt, och därför är det också viktigt att beslutet om särskoleplacering återkommande omprövas. Det är en viktig rättighet för föräldrarna, men speciellt viktigt för de elever som ligger i gränzonen för en placering.

Vidare måste det också bli tillåtet för en elev från särskolan att gå vidare till gymnasieskolans nationella program och inte enbart till gymnasiesärskolan. Det får inte vara omöjligt för en särskoleelev att gå på ett nationellt gymnasieprogram om eleven har den kompetens som behövs.

I dag, när kommunernas resurser ofta är knappa, blir alltför många elever placerade i särskolan i brist på andra lösningar. Därför kräver vi tydligare regler för vilka barn som ska bli placerade i särskolan – särskolan, som vi också i framtiden vill ha som en egen skolform.

Prot. 2005/06:69
8 februari

*Särskolan och
specialskolan*

Anf. 60 ANA MARIA NARTI (fp):

Herr talman! Nu är vi där igen. Nu ska vi – jag vet inte för vilken gång i ordningen – återta den här debatten om särskolan och specialskolan. Vi ska som vanligt uttrycka vår besvikelse över det som har hänt med Ekeskolan och Hällsboskolan, och så ska vi försöka, så gott vi kan, att försvara de funktionshindrade barnens och deras föräldrars rätt att välja utbildningssystem.

Vi i alliansen vill stärka och utveckla de här skolformerna. Vi vill ha åtminstone ett riksgymnasium som är lämpligt för de här barnen. Vi vill förstärka positionen och kompetensen för speciallärarna, och vi vill också ha en utredning kring alla dessa frågor.

Därför yrkar jag nu bifall till reservation 14 under punkt 15.

Men varför måste vi så många gånger komma tillbaka till de här frågorna? Jag tror att det är – det brukar tyvärr hända ganska ofta i svensk politik – en fråga om dogmer. Vid en viss tidpunkt kristalliseras en uppfattning om en viss fråga, och då är det bara den uppfattningen som gäller. Ingen mångfald tillåts på området, utan alla ska gå i en enda riktning, och det är det enda som accepteras.

Visst finns det funktionshindrade barn som mår bra av att gå i en vanlig skola, men det finns säkert väldigt många som behöver andra former av undervisning. Dogmen har bestämt att funktionshindrade barn *ska* in i den vanliga skolan. Alltså: Man offrar kompetens och kunskap hos mycket väl förberedda och erfarna lärare som har jobbat länge med barn med mycket stora svårigheter, och man skapar mycket stora svårigheter för familjer med funktionshindrade barn – men dogmen ska förverkligas.

Jag hyser inga förhoppningar om att vi i dag ska lyckas bryta detta. I stället tror jag att också de här frågorna kommer att lösas när den borgerliga alliansen tar makten.

Anf. 61 INGER DAVIDSON (kd):

Herr talman! Precis som Ana Maria Narti kan jag konstatera att vi under den senaste tiden ganska ofta debatterat samma fråga, nämligen särskolan och de statliga specialskolorna, och jag kan instämma i att den här debatten antagligen bara blir en upprepning av redan välkända ståndpunkter eftersom regeringen inte vill flytta sig en enda tum. Positionen är helt fastlåst.

Jag kan inte undgå misstanken att det beror på att frågan berör en ganska liten grupp barn och föräldrar och att det dessutom gäller en grupp utan starka påtryckningsmöjligheter. Ofta har föräldrarna till barn med så stora behov som det här handlar om fullt sjå med att hålla näsan över vattenytan och hinner därför inte dessutom engagera sig politiskt eller fungera som lobbygrupp. Syns de inte så finns de inte. Då är det också lättare att köra över dem, och det är vad jag anser att regeringen och stödpartierna gör.

Om Socialdemokraterna lyssnade på föräldrarna och eleverna skulle de slå fast att särskolan även i fortsättningen får vara en egen skolform samt avfärda de förslag som innebär att särskolan som egen skolform på sikt ska upphöra. Att den frågan får fortsätta att hänga i luften skapar bara onödig oro. Att innehållet i särskolan på många områden ska utvecklas och att särskolan lokalmässigt kan integreras i grund- och gymnasieskolan är en sak, men utvecklingsstörda elever måste ha rätt att få

en utbildning som är anpassad till deras behov i stället för att ständigt behöva jämföra sig med barn utan detta handikapp.

Reglerna för placering i särskolan måste också bli tydligare. När grundskolan saknar pengar för att stödja elever med särskilda behov tycks en utväg ha blivit att placera dessa elever i särskolan, elever som alltså inte hör hemma där. Det är förstås förkastligt. En placering i särskolan ska bara erbjudas elever med utvecklingsstörning och får aldrig vara en resursfråga. Placeringen bör dessutom omprövas regelbundet, och föräldrarna ska självfallet ha sista ordet. Försöksverksamheten med föräldrainflytande har slagit väl ut, och både Skolverket och Carlbeck-kommittén tycker att val av skolform, att ge föräldrarna rätten till val av skolform, ska införas i lag. Men år efter år går och ingenting händer. I betänkandet hänvisar utskottsmajoriteten till en skrivelse som ska komma från regeringen senare i vår. Det låter inte särskilt handlingskraftigt. Inte heller nu blir det en proposition.

Herr talman! För övrigt anser Kristdemokraterna att beslutet att lägga ned de statliga specialskolorna Ekeskolan och Hällsboskolan ska rivs upp. Jag tänker envist fortsätta att upprepa detta eftersom det är ett dåligt beslut. Det är inte dåligt tänkt, nämligen att även multihandikappade barn och barn med grava språkstörningar ska ha rätt att bo hemma och undervisas i en skola nära hemmet. Det låter idealiskt, men i praktiken fungerar det inte eftersom de flesta kommuner aldrig får möjlighet att bygga upp den särskilda kompetens som krävs för att uppfylla dessa barns behov.

De eleverna har, precis som alla andra, rätt att utvecklas till sin fulla potential och vistas i en social miljö där de känner sig trygga och kan göra sig gällande. Deras föräldrar måste dessutom kunna känna sig trygga med att barnen får det stöd de behöver. Innan föräldrarna sökt en plats i en specialskola har de ofta först kämpat en ojämn kamp med sin hemkommun för att det inte fungerade där.

I dag finns i praktiken inte ens den möjligheten. Visserligen finns den fortfarande på papperet, där det sägs att barn har rätt att provas för en visstidsplacering vid ett så kallat resurscenter, men föräldrarna får ingen upplysning om det. Varken i Specialpedagogiska institutets informationsmaterial eller i andra sammanhang där det vore naturligt lyfts den möjligheten fram. Därför finns nu för första gången inte heller några sökande till utredningar och skolplaceringar, och då kan man förstås hävda att inte heller behovet finns. Vilken cynism! Finns inte de språkstörda och multihandikappade barnen längre? Förstärkningen av Resurscenter tal och språk har inte heller gjorts. I stället avvecklas verksamheten, och inga nya elever tas emot. Vad är det egentligen som händer?

Kristdemokraterna anser att en utvärdering av verksamheten vid Specialpedagogiska institutet behöver genomföras för att skapa klarhet i om institutet fullgör sitt uppdrag när det gäller att ge information till berörda föräldrar om möjligheten för multihandikappade barn och barn med grava språkstörningar att få undervisning vid resurscentret.

Att Hällsboskolan, med dess utredningsresurser och spetskompetens, långsamt svälts ut får också konsekvenser för intagningen till riksgymnasiet i Örebro. För att elever ska kunna söka dit måste de ha utretts vid Resurscenter tal och språk/Hällsboskolan, som det numera heter, och dit lyckas de alltså inte komma för utredning. Eleverna blir därför placerade

Prot. 2005/06:69
8 februari

*Särskolan och
specialskolan*

i de vanliga gymnasieskolorna i hemkommunerna där det alltför ofta saknas kompetens. Dessutom saknas en social miljö som eleverna trivs i. Hur blir det med möjligheten för de språkstörda eleverna att söka till riksgymnasiet i Örebro? Det skulle jag vilja ha svar på i dag.

Socialdemokraternas senaste slogan är Alla ska med – så enkelt är det! Jag kan bara tolka det så att alla ska med på samma vagn oavsett vilka behov de har och antingen de själva vill eller inte. Majoriteten avgör vad som är bäst för alla. Det är en skrämmande människosyn som Kristdemokraterna absolut inte kan ställa upp på.

Jag yrkar bifall till reservationerna 10 och 13.

Anf. 62 SOFIA LARSEN (c):

Herr talman! Jag tycker att det är både konstigt och på sitt sätt skrämmande att vi återigen ska behöva ha den här debatten – en debatt om rätten till en bra skola och rätten för alla elever att lyckas i skolan. Den rätten ska finnas oavsett vilken bakgrund eleven har och oavsett om eleven har någon form av inlärningssvårigheter eller funktionshinder. Det måste finnas en utbildning som är anpassad efter den enskilde elevens behov, oavsett vad eleven har för möjligheter. Det måste också finnas tydliga valmöjligheter oavsett funktionshinder. Det finns inte i dag i välfärdssamhället Sverige.

För att vi ska få ett samhälle som är tillgängligt för alla och där alla har lika villkor kommer det att krävas en lång rad förändringar. För att lika möjligheter ska bli verklighet krävs också en attitydförändring. Den attitydförändringen måste först och främst ske hos regeringen, hos Socialdemokraterna, så att vi kan styra samhället mot lika villkor och lika möjligheter.

Vi vet att eleverna i särskolan blivit fler och fler under de senaste tio åren. Det gäller speciellt grundsärskolan. Variationerna i landet har varit stora, och det verkar finnas ganska stora skillnader mellan vilken praxis och vilket synsätt kommunerna har beträffande vilka barn som ska gå i särskolan. Det har visat sig att föräldrar till och med ställts inför ultimatumet att barnet antingen får gå i särskolan eller har möjlighet att gå kvar i den vanliga grundskolan men får då inte samma stöd och möjligheter som i särskolan.

Så kan vi naturligtvis inte ha det. En placering i särskolan får aldrig bli en resursfråga. Det får inte bli fråga om ifall barnet ska få möjlighet till stöd och hjälp, utan barnets egen förmåga att tillgodogöra sig undervisning ska ligga bakom beslutet om särskoleplacering. Ingenting annat ska styra det. Särskolan är oerhört viktig, och den ska finnas till för de elever som behöver den. Däremot får den inte bli ett stöd för sådana som är lite allmänt bråkiga i skolan eller som inte har alla ämnen. Det måste vara tydligt vilka som ska gå där och ha det stödet och den rättigheten.

Vuxna som har en utvecklingsstörning eller av andra orsaker gått i särskolan har i dag inte samma rättighet till vuxenutbildning som andra vuxna. Det är en tydlig diskriminering, och vi debatterade ju också diskrimineringslagstiftningen tidigare i dag. Alla ska ha rätt till livslångt lärande och möjlighet till vuxenutbildning oavsett vilken skolform man gått i tidigare. Det tycker jag och Centerpartiet är en självklarhet.

Herr talman! I dag är det så att ju mer olika människor är och ju fler särskilda behov de har desto sämre fungerar välfärdsstaten Sverige. De barn som har störst behov av att fritt välja skola har samtidigt minst möjligheter att kunna göra det.

Vi i Centerpartiet var tydliga motståndare när regeringen valde att avveckla specialskoleverksamheten för flerhandikappade barn på Ekeskolan och på Hällsboskolan. Vi har också sedan dess argumenterat och försökt få en opinion. Framför allt har vi försökt få med socialdemokrater, Vänstern och Miljöpartiet på att man ska upphäva beslutet. Tyvärr har det inte lyckats än.

Regeringen har gjort det ganska lätt för sig i debatten om specialskolorna. Man säger: Jo, men alla ska ha rätt att gå i sin hemkommun. Ja, självfallet. Det är inte det som den här diskussionen handlar om. Rättigheten att gå kvar i sin hemkommun ska finnas men man ska också få stöd till specialundervisning, stöd till specifik kompetens och till omhändertagande som i många fall kommunen varken har råd eller möjligheter att erbjuda.

Regeringens välvilja, när man pratar om integration, leder tyvärr i många fall till en segregation i stället för att människorna och de här eleverna ges specifika och riktiga möjligheter. Jag tycker att det synsätt som Socialdemokraterna har är en förmyndarpolitik av väldigt stora mått. Att man kan stå i en talarstol och fatta ett beslut och mena att man vet vad de här eleverna och familjerna bäst behöver är för mig ofattbart.

För mig är det självklart att låta de elever, och familjer, som önskar det få möjligheten att gå i en specialskola. Därför vill jag bifalla reservation 10 under punkt 10. Den reservationen innebär att man återinför specialskolorna Ekeskolan och Hällsboskolan.

Avslutningsvis vill jag också säga att det är oerhört viktigt att de här barnen, blinda och synskadade barn med multifunktionshinder, har möjlighet att gå vidare i skolan och få en gymnasieutbildning. I dag är det väldigt svårt. Den möjligheten finns inte. Vi vill ha ett riksgymnasium för detta. Det ska inte vara din bakgrund, ditt funktionshinder eller i vilken takt du behöver läsa som är det viktiga, utan möjligheten till utbildning ska finnas.

Anf. 63 CHRISTER ADELSBO (s):

Herr talman! Det betänkande som vi nu ska behandla innehåller 28 motionsyrkanden och 14 reservationer. De avser bland annat frågor om särskolan som egen skolform, tydligare regelverk för placering i särskolan, föräldrainflytande vid placering i särskolan, statens ansvar för specialskolans elever samt begäran om parlamentarisk granskning av skolans kvalitet för elever med funktionshinder.

Som har nämnts lite grann bygger mycket av majoritetens ställningstagande på de förslag som har lagts fram av Carlbeckkommittén och som för närvarande bereds inom Regeringskansliet. Men det finns några ställningstaganden som jag vill lyfta fram.

Samtliga borgerliga partier står bakom en reservation där man tar upp att särskolan även fortsättningsvis ska finnas kvar som en egen skolform. I Carlbeckkommitténs förslag säger man att den nuvarande särskolan i framtiden ska utgöra två skolformer, grundsärskolan och gymnasiesärskolan, med varsitt kapitel i skollagen, som en parallell till grundsko-

lan och gymnasieskolan. Man föreslår också en utvecklad samverkan mellan skolformerna grundskolan och gymnasieskolan. Det här är enligt kommittén också en förutsättning för att man på sikt ska kunna ta ställning till behovet av skilda skolformer, och det är en slutsats som även jag delar.

Något som är viktigt att påtala i det här sammanhanget är att barn och ungdomar i en sammanhållen skola får möjlighet att möta varandra och utveckla förståelse för och tolerans mot olikheter. Strävan måste vara att i så stor utsträckning som möjligt undervisa alla elever tillsammans.

Herr talman! Det finns också en reservation där man tar upp frågan om en parlamentarisk utredning för granskning av skolans kvalitet för elever med funktionshinder.

Specialpedagogiska institutet redovisade för drygt två år sedan ett regeringsuppdrag där man hade kartlagt och analyserat kommunernas förutsättningar för att ordna undervisning för elever med synskada och ytterligare funktionshinder samt tal- och språkstörda elever. Man kom bland annat fram till att det finns flera goda exempel på utbildning av hög kvalitet men att skolsituationen varierar kraftigt mellan kommunerna. Det finns en medvetenhet och ett stort intresse för att utveckla utbildningen. Och det finns ett behov av insatser från Specialpedagogiska institutet i form av stöd.

Socialstyrelsen har också i ett regeringsuppdrag kartlagt på vilket sätt landstingens barn- och ungdomshabilitering är tillgänglig för barn och ungdomar i olika åldrar med olika funktionshinder.

Specialpedagogiska institutet har också i regleringsbrev av regeringen fått i uppdrag att i samarbete med Socialstyrelsen, Skolverket och Specialskolemyndigheten tydliggöra ansvarsfördelningen samt effektivisera samverkan mellan olika huvudmän när det gäller stödet till barn och ungdomar med omfattande funktionshinder.

I sammanhanget kan man också nämna att Skolverket, Myndigheten för skolutveckling och Specialpedagogiska institutet har träffat en överenskommelse om omfördelning av ansvar i handlingsplanen för arbetet med att uppnå de handikappolitiska målen. Det innebär att Specialpedagogiska institutet nu kan stödja kommunerna mer aktivt när det gäller att uppnå de handikappolitiska målen för skolan.

Herr talman! Samtliga borgerliga partier står också bakom en reservation som handlar om statens ansvar för specialskolans elever. Man anser att beslutet att lägga ned vissa av de statliga specialskolorna var felaktigt. Frågan om omprövning av nämnda beslut har, som vi tidigare har hört, behandlats återkommande av riksdagen vid flera tillfällen, senast våren 2005. Majoriteten finner inte heller denna gång att det finns skäl för riksdagen att ändra sitt tidigare ställningstagande. Det är viktigt att här framhålla den positiva utveckling som faktiskt sker vid resurscentren.

Specialpedagogiska institutets nationella resurscenter har i dag verksamhet inom fyra områden. Det finns fördjupad kompetens kring specialpedagogiska konsekvenser för elever med synskada med eller utan ytterligare funktionsnedsättning, dövhet eller hörselskada kombinerat med utvecklingsstörning, medfödd dövblindhet respektive grava tal- och språkstörningar.

En grundläggande och viktig handikappolitisk princip är att barn och ungdomar med funktionshinder ska erbjudas utbildning i sin hemkommun och därmed kunna bo hemma med sina föräldrar. Ibland har inte kommunen tillräcklig kompetens för att göra detta möjligt. För de elever och kommuner som behöver extra specialpedagogiskt stöd finns möjlighet till utbildning vid Ekeskolan, vid Resurscenter syn, eller Hällsboskolan, vid Resurscenter tal och språk. Denna skolgång, kallad visstidsutbildning, utgår från den enskilda elevens behov och har som mål att finna arbetsformer för en likvärdig utbildning vid elevens hemskola. Det är dock viktigt att påpeka att elever vid Resurscenter syn och Resurscenter tal och språk ska kunna få sin undervisning där så länge de har behov av detta. Utbildningen ska fortgå så länge elevens behov kräver det och det inte finns förutsättningar att ordna utbildning av motsvarande kvalitet i hemskolan eller i hemkommunen. Men även om denna möjlighet finns är det viktigt att fokusera på den funktionshindrades rätt.

Målsättningen ska alltid vara att man ska kunna erbjuda eleverna utbildning i hemkommunen och att de därmed har möjlighet att bo hemma. Att ha närhet till familj och vänner är av mycket stor betydelse. Detta är också något som har väldigt starkt stöd inom handikapprörelsen.

Herr talman! I övriga reservationer tar man upp frågor som alla har behandlats av Carlbeckkommittén och är under beredning inom Regeringskansliet.

Sist men inte minst vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner och reservationer.

Anf. 64 MARGARETA PÅLSSON (m) replik:

Herr talman! Det finns 20 000 språkstörda förskolebarn i Sverige. 10 % av dem behöver specialistkompetens, och 2 % av dem har grava språkstörningar. En del av dem hade med den tidigare ordningen haft en plats på Hällsboskolan.

Nu skulle jag vilja fråga Christer Adelsbo om han tycker att det är positivt att Hällsboskolan snart är avvecklad, om han tycker att det är positivt att dessa elever aldrig får möjligheten att välja om de ska studera vid Hällsboskolan eller i hemkommunen, som det var tidigare?

Jag vill poängtera att vi inom alliansen aldrig någonsin har sagt att det inte är bra att elever i första hand får gå i sin hemskola. Det är naturligtvis positivt och viktigt. Men det finns en grupp elever som har så svåra handikapp att det är inte tillfyllest med den undervisningen. Tycker Christer att det är positivt att Hällsboskolan snart är avvecklad?

Anf. 65 CHRISTER ADELSBO (s) replik:

Herr talman! Det är inte bara fråga om vad jag tycker. I princip all expertis på området påtalar hur viktigt det är att elever med funktionshinder inkluderas med övriga elever i största möjliga mån. Man menar rent krasst att det är alldeles felaktigt att gå den motsatta vägen. Man menar att det också är direkt olyckligt om man skulle ta stegen tillbaka och lämna detta. Delar inte ni moderater denna uppfattning? Det ställdes en fråga om att välja bort. Det är oerhört viktigt att alla barn som vill vara hemma ska få den möjlighet och inte hänvisas till att välja bort.

Anf. 66 MARGARETA PÅLSSON (m) replik:

Herr talman! Om vi återgår till mina 20 000 språkstörda förskolebarn har vi inte tänkt oss att de ska placeras på Hällsboskolan allihop. Det är inte fråga om det. Vem som står för valfrihet inom skolsystemet är nog alla på det klara med. Jag talar om dem som har ett multifunktionshinder och lärare som har en utbildning som är liknande min som ska ta hand om dessa elever på hemmaplan.

Jag undrar om du verkligen tror, Christer, att lärare med den vanliga utbildningen är de rätta för de elever som jag mötte på Ekeskolan. Jag tar för givet att du själv har varit där, eftersom det är du som företräder dessa frågor i utskottet. Tror du verkligen att lärare med vanlig utbildning som får en assistent till sitt förfogande är de rätta?

Vi vet alla hur det är med utbildningen för assistenter i detta land. De har tyvärr ofta ingen pedagogisk utbildning. Tror du att de klarar av att ge utbildning för de elever som annars kunde ha fått en plats på Hällsboskolan och Ekeskolan?

Anf. 67 CHRISTER ADELSBO (s) replik:

Herr talman! Du är inte ensam om att säga detta, utan det är flera som mer eller mindre talar om att kommunerna inte har några som helst möjligheter att klara detta. Det är ganska fantastiskt. Det finns många goda exempel som har kommit genom åren där man klarar detta alldeles utmärkt.

Det är också ganska intressant när man tittar på det. Även om vi inte själva alltid tycker att vi har kommit så långt i arbetet med inkluderad skola fungerar vi trots det som inspirationskälla för specialpedagoger i andra länder som är och tittar på hur vi gör i Sverige.

Bland annat har man i Holland ett skolsystem där man av tradition har haft på det sättet som flera av er i alliansen förespråkar. Man har fler specialskolor inriktade på olika typer av funktionshinder eller andra problem. Alla dessa stod i princip utanför det vanliga grundskolesystemet. Nu håller man på att förändra detta.

Man studerar bland annat Sverige och hur vi arbetar här. Man säger bland annat så här: Vi har imponerats av den svenska skolans hållning gentemot barnen, såväl stora som små. Ni visar respekt för barnen och deras åsikter. Ni lyssnar och arbetar utifrån barnens rättigheter.

Det är sådant som gör att man känner att det är rätt. Vi har också varit och fått inspiration. Vi har bland annat tittat på Kanada, där man har kommit väldigt långt i dessa frågor. Det är en föregångare i arbetet med inkluderad skola.

Anf. 68 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Herr talman! Jag har tre frågor till Christer Adelsbo. Carlbeckkommitténs förslag bereds för närvarande i Regeringskansliet. Jag har tappat räkningen på hur många år det har pågått. Jag skulle gärna vilja ha reda på hur många år det är. Det är min första fråga.

Den andra är: Hur blir det med möjligheten för språkstörda barn att i fortsättningen söka till riksgymnasiet i Örebro? De kan snart inte längre få utredningen i Hällsbo, eftersom den skolan håller på att tyna bort med er goda vilja och ert goda medvetande. Hur ska de då kunna söka dit utan att kunna bli utredda? Det är min andra fråga.

Den tredje är det inte jag själv som ställer. Den finns i ett brev som jag har fått en förtvivlad mamma. Hon har en 14-årig son som hon har fått kämpa för väldigt länge för att han ska få den undervisning i specialskola som han behöver. Hon skriver så här: Så hur bra undervisning han än har fått har den aldrig kunnat kompensera de sociala behov alla barn har av att identifiera sig. Försök att föreställa er att dag ut och dag in alltid vara sämst, alltid komma sist, att inte bli förstådd på grund av att ingen förstår vad du säger och att aldrig någon frågar om du vill vara med på rasten. Jag skulle vilja ha ett ärligt svar om någon tror att man kan bli en självständig individ med god självkänsla av att vistas i en sådan miljö.

Den frågan går vidare till dig.

Anf. 69 CHRISTER ADELSBO (s) replik:

Herr talman! Eftersom jag själv har suttit med i Carlbeckkommittén hade jag önskat att det kanske hade behandlats lite snabbare. Just nu är det i varje fall en skrivelse på gång som tar upp många av de punkter som finns med i motioner. Jag ser fram emot att det snart ska komma.

Man talar mycket och tar upp enskilda fall. Det är ganska enkelt att göra på det viset och ta upp enskilda fall. Det kan jag givetvis också göra. Det finns många fina exempel där det har fungerat väldigt väl med inkludering och så vidare.

Visst finns det kommuner där man kanske inte klarar av detta. Men då finns det också möjligheter att söka till Ekeskolan och Hällsboskolan. Handikapprörelsens åsikt är – det har jag sagt förut, och det vet du om – att det är viktigt att man fokuserar på den funktionshinderades rätt.

Eleverna ska alltid erbjudas utbildning i sin hemkommun och därmed kunna bo hemma. Man menar att närheten till familj och vänner är av mycket stor betydelse. Det är ingen lösning att gå tillbaka till det gamla sättet och bygga ut och göra fler specialskolor. Då tvingar man i princip barn dit.

Vi vet att det var kommuner som gjorde det ganska lätt för sig tidigare genom att inte ta tag i det utan i stället lämnade i väg barnen. Det var väl inget val att tala om. Nu ställer man hellre kravet på kommunerna att de ska göra någonting, och de flesta gör faktiskt också det.

Anf. 70 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Herr talman! Jag fick svaret på den första frågan att det är en skrivelse på gång, men jag fick inte svar på hur länge frågan har beretts. Den frågan kvarstår alltså.

Det är väldigt viktigt att lyfta fram enskilda fall. Det är just de det handlar om i det här sammanhanget. Det handlar inte om de enskilda fall där det har gått bra. De är vi alla överens om. Vi vill att barnen ska erbjudas plats i sin hemkommun. Vi vill att de ska kunna bo kvar hemma. Vi tycker att det är bra att utvecklingen går åt det hållet att fler kan göra det.

Men det finns en liten grupp som består av enskilda fall där det inte fungerar. Föräldrarna är helt medvetna om att det inte fungerar och inte kommer att fungera. De tycker att det är sorgligt att lämna barnen och att det blir långt att åka. Men de inser samtidigt: Det här är till min sons eller

min dotters bästa, och de slåss med näbbar och klor. Det är de enskilda fallen som jag också hjälper till att slåss för.

Jag fick heller inte svar på hur det blir med riksgymnasiet. Kan språkstörda elever fortfarande söka dit? Du sade nu i ditt svar att elever fortfarande har möjlighet att söka till Hällsboskolan. Det är en bra markering från Socialdemokraterna som föräldrarna kan stödja sig på. Men kan eleverna också söka till riksgymnasiet utan att ha möjlighet att bli utredda först om Hällsboskolan läggs ned?

Anf. 71 CHRISTER ADELSBO (s) replik:

Herr talman! När det gäller Carlbeckkommittén är den under beredning just nu. Hur länge det har pågått vågar jag inte säga här. Men det är någonting som är på gång i närtid.

Man kan ta upp enskilda fall och så vidare. Men en skola för alla är oerhört viktigt att sträva efter. Vi ska hela tiden titta på individens behov. Vi ska försöka göra allt vi kan för att klara det på hemmaplan.

Regeringen har beslutat att utbildning för elever vid resurscenter för elever med syn- och språkproblem ska fortgå så länge elevens behov kräver det och det inte finns förutsättningar att anordna utbildning av motsvarande kvalitet i hemskolan eller i hemkommunen.

Det är ändå en trygghet för elever och föräldrar. De ska inte bli lidande om man inte klarar av att lösa det på ett tillfredsställande sätt i hemkommunen. Men målet ska ändå hela tiden vara att hitta en lösning på hemmaplan. Det måste ändå vara det som man ska sträva efter.

Anf. 72 SOFIA LARSEN (c) replik:

Herr talman! Jag blir oerhört upprörd när jag sitter i min stol och lyssnar på Christer Adelsbo. Det handlar inte om att de elever vi pratar om inte ska ha möjlighet att bo kvar hemma, hos sina föräldrar i sin egen hemkommun. Debatten handlar inte om att det ska finnas en möjlighet för dem att gå i skolan i hemkommunen. Det handlar inte om det, för det är vi alla överens om. Det är jätteviktigt att den möjligheten ska finnas och att förutsättningarna finns. Självklart, det behöver vi inte diskutera mer. Men det är när det inte funkar för de här eleverna och familjerna och eleven i sig mår väldigt dåligt och inte får den vård och den utveckling som den behöver som du och dina kamrater i Socialdemokraterna säger: Stopp, det finns ingen vidare möjlighet för dig. Det är det som gör mig så upprörd. I Socialdemokraternas värld är likvärdighet lika med likadant. Är det likadant är det likvärdigt. I min värld är det inte så. Det ska finnas en valmöjlighet där jag själv kan bestämma om jag ska vara hemma hos mina föräldrar i min hemkommun eller om jag ska gå vidare till en annan skola. Det är likvärdighet för mig.

Det är rättvisa och möjligheter för de unika elever som det här handlar om. Varför, Christer Adelsbo, är valfrihet någonting så otäckt för er i socialdemokratin?

Anf. 73 CHRISTER ADELSBO (s) replik:

Fru talman! Upprörd kan man lätt bli. Det kan jag också bli över det cyniska sättet. Man vill faktiskt gå ett steg tillbaka. Vilka man än pratar med inom expertisen och verksamheterna säger de: Gå inte tillbaka till det gamla sättet utan ha målet att hitta de olika möjligheterna. Om man

ute i kommunerna inte klarar av det finns det en möjlighet att söka till andra skolor. Men man får inte ge upp. Det var tyvärr så att vissa kommuner gjorde det lätt för sig tidigare. I stället för att ta ansvaret och försöka hitta lösningar inom hemkommunen skickade man i väg eleverna. Det är inte den bästa lösningen för majoriteten av de här barnen.

Ytterligare en gång: Om man inte kan lösa detta i hemkommunen finns det möjligheter i dag att söka på Ekeskolan och Hällsboskolan.

Anf. 74 SOFIA LARSEN (c) replik:

Fru talman! Det Socialdemokraterna gjort i det här fallet när det gäller specialskoleverksamheten i Ekeskolan och i Hällsboskolan är att de har medverkat till att möjligheten för de elever som bäst behöver gå på dessa skolor har dragits in. Det finns inte alls samma möjligheter som det fanns tidigare för de här eleverna. Ni vill fortsätta att sätta käppar i hjulet för dessa. Det är för mig ofattbart.

Självklart ska kommunen arbeta och stödja, men om de enskilda vill välja någonting annat är det stopp i er politik. Varför vill ni fortsätta att radera den möjligheten? Varför vill ni fortsätta att sätta käppar i hjulet?

Din argumentation går inte hem när du säger att det ska finnas en rättighet i kommunen och att valmöjligheten ska finnas. Det finns ingen valmöjlighet. Det finns ingen nu, och den kommer att bli, om möjligt, ännu mindre framöver. Om du nu menar att den rättigheten ska finnas, varför sätter ni käppar i hjulet för den?

Anf. 75 CHRISTER ADELSBO (s) replik:

Fru talman! Det här är ganska intressant. Alliansen kanske borde ta sig en funderare på varför antalet sökande minskar. Det kanske är på det viset att man ute i kommunerna blir bättre och bättre på att lösa situationerna. Så är det i verkligheten. Man har blivit bättre och bättre och kan ta emot fler och har hittat bättre lösningar. Det har varit en väldigt positiv utveckling av Resurscenter syn och Resurscenter språk. Specialpedagogiska institutet har hittat sin roll mer och mer och kan hjälpa alltfler kommuner med att hitta lösningarna på hemmaplan.

Jag tycker att det är oerhört förvånande att ni så eniga i den borgerliga alliansen verkligen går emot alla andra och alla experter och vill gå tillbaka och till och med går ut säger att ni vill utveckla detta och ha fler specialskolor. Det är för mig helt fantastiskt att höra.

Anf. 76 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Fru talman! Jag vill fråga: Är alla handikappade barn med flera handikapp precis likadana? Vi envisas, sägs det, med att gå vidare på en viss linje. Vi vill ha flera former av undervisning för de här barnen, men vi går mot expertisen, sägs det. Vi skulle aldrig någonsin inta denna ställning om vi inte visste att vi har föräldrarna med oss. Är föräldrarna sina barns fiender? Två enkla frågor.

Anf. 77 CHRISTER ADELSBO (s) replik:

Fru talman! Det är en enkel fråga. Som jag sade kan jag ta fram hur många exempel som helst, Ana Maria Narti, där man har löst frågan på

hemmaplan på ett mycket bra sätt, och alla är otroligt nöjda. Finns det fall där man inte löser detta finns det andra förutsättningar.

En annan sak som man kan diskutera är en sammanhållen skola för barn och ungdomar med möjlighet att mötas och utveckla sin förståelse och tolerans och så vidare. Där har man varit ganska njugg från Folkpartiets sida. Strävan i skolan och i vuxenutbildningen ska vara att i så stor utsträckning som möjligt undervisa elever med olika funktionshinder tillsammans med övriga elever. Det vore rätt intressant att veta om Ana Maria Narti delar uppfattningen att det ska vara målet.

Anf. 78 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Fru talman! Jag tror att det är känt att vi är anhängare av en mycket stor variation av skolor och en mycket stor variation av pedagogiska inriktningar, och i fallet funktionshindrade barn arbete med det specifika funktionshindret.

Nej, jag personligen är till och med motståndare till betongmodellerna där alla ska lära på precis samma sätt. Vi talar inte om de barn som mår bra i kommunerna. Vi talar om de barn vars föräldrar vill ha de två skolor som vi diskuterar. Jag kom in i riksdagen 1999, och sedan dess mal vi samma fråga fram och tillbaka, och det händer ingenting.

Anf. 79 CHRISTER ADELSBO (s) replik:

Fru talman! I senaste numret av Lika värde är det ett reportage från Nordanstigs kommun. Det handlar om Niklas och hans familj som tidigare hade som enda alternativ särskolan i Hudiksvall. Mamman i familjen säger nu att de har velat undvika särskolan och är mycket glada för att Nordanstigs kommun har tagit de första stegen med målet att bli en skola för alla. Niklas själv säger att han trivs i skolan och att han känner att han kan lära sig mer. Han åker skolbuss med alla andra elever från sin hemort. Det är en viktig pusselbit i vardagen. Att fara i väg med jämnåriga kompisar och gå på samma skola är ett bra sätt att känna samhörighet.

De elever som behöver särskilt stöd har ofta lektioner tillsammans i mindre grupp. Man börjar varje dag med en samling, och de är alltid med helklass på lektioner i bild, slöjd, idrott samt på utflykter. Dessutom har man minst en lektion med samverkan i den stora gruppen, exempelvis svenska eller matte. På rasterna är man alltid tillsammans. Målet för de elever som behöver extra stöd är att träna kunskap och sociala färdigheter för att på sikt kunna delta mer i helklass.

Nordanstigs kommun gjorde i fjol intervjuer med elever, inkluderande särskoleelever, från årskurs 6 till 9.

Av resultatet framgår tydligt att eleverna trivs i sina skolmiljöer. De har kamrater, och flera har framtidsplaner. Man säger bland annat att intervjuerna visar att tanken på en skola för alla är klok och fungerar. Det gör att man har fått ytterligare stöd för att erbjuda alla möjligheten att gå i skola på hemorten oavsett om de har lätt för sig eller har ett funktionshinder.

Det här är ett exempel av många på att man jobbar med inkluderad skola, det vill säga en skola för alla. Det är kanske dags för den borgerliga alliansen att ta väck skygglapparna och titta lite grann på alla de goda exempel som finns.

Fru talman! Jag tänker kort uppehålla mig vid diskussionen om särskolans framtid. Jag hade förmånen att medverka i den så kallade Carlbeckkommittén, som har nämnts flera gånger här. Uppdraget var att se över utbildningen för barn, ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning.

Utredningen lämnade sitt slutbetänkande i oktober 2004, Inger Davidson. Man kan konstatera att beredningsarbetet sedan inte har gått med rasande fart. Där kan jag ge kritikerna rätt.

Men min fråga i debatten om särskolan är om alla har läst utredningen. Det finns en utomordentlig sammanfattning på s. 25.

Den första borgerliga reservationen kräver att särskolan ska vara kvar som egen skolform. Vad säger då kommittén? Jo, att särskolan i framtiden ska utgöras av två skolformer, nämligen grundsärskola och gymnasiesärskola. Jag vet inte vad som är det egentliga problemet. Jag tror inte att det är att man reagerar mot resonemanget om inkluderande skola, en skola för alla.

Andra gemensamma borgerliga reservationer handlar om behovet av ett tydligare regelverk för särskoleplacering, om föräldrars inflytande vid särskoleplacering, om rätten till omprövning av beslut om särskoleplacering. Här i debatten har frågan om rättigheterna till grundläggande utbildning för vuxna med utvecklingsstörning lyfts fram.

Fru talman! Jag vågar påstå att i samtliga fall kan jag inte se annat än att utredningen för ett resonemang som ligger helt i linje med vad reservationerna anför. Carlbeckkommittén föreslår en striktare bedömning av rätten till särskola och att bestämmelse om utredning inför beslut om mottagande i särskola skärps. Kommittén föreslår också att försöksverksamheten med ökat föräldrainflytande upphör och att rätten till val av skolform införs i skollagen. Dessutom föreslås det att det i förordningsform ska ställas krav på att beslut om rätten till särskola regelbundet ska omprövas.

Fru talman! Jag har full förståelse för borgerlighetens ambitioner att ordna utbildning för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning på bästa sätt. Men ibland är det på sin plats att föra resonemanget, i alla fall när det rör särskolan, utifrån det senaste dokument vi har om särskolan. Det är Carlbeckkommittén.

Nu pågår ett beredningsarbete. Det är bra att ni driver på, efterfrågar och kanske till och med kritiserar att det har lagts fram bara en skrivelse. Men låt oss diskutera utifrån det dokument vi faktiskt har.

Min förhoppning är att vi framöver ska ha en konstruktiv debatt om hur vi skapar en bra utbildning för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning. Det skulle vara hälsosamt att släppa på en del politiska låsningar. Låt oss förenkla skolformsdiskussionen – det får man göra ibland i debatten, det har jag lärt mig. Kunskapsmålen, betygssystemen och timplanerna skiljer.

Låt mig få avsluta med en fundering. Jag tror inte att vi kan svara nu, men det vore intressant om vi fick sätta oss ned och diskutera detta i en vidare bemärkelse. Ska vi fokusera på skolformerna, eller ska vi se till varje elevs behov? Ska vi utveckla möjligheten att skapa särskilda kunskapsmål med alternativa kunskapsmål? Hur hanterar vi olika skolformer i en situation där de riktade statsbidragen faktiskt har försvunnit? Det är

frågor vi behöver titta djupare på och analysera mer innan vi gräver ned oss i alltför stora skyttegravar. Egentligen har vi alla en ambition att ordna undervisningen och utbildningen för dessa alla våra svagaste på ett så bra sätt som möjligt. Därför ska vi försöka vara så konstruktiva som möjligt.

Jag yrkar bifall till förslaget i utbildningsutskottets betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 9 §.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.15 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

9 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SoU10 Legitimation och skyddad yrkestitel

Punkt 7 (Patientsäkerhet)

1. utskottet
2. res. 2 (m, fp, c)
3. res. 3 (kd)

Förberedande votering:

106 för res. 2

28 för res. 3

155 avstod

60 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

159 för utskottet

103 för res. 2

27 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 122 s, 22 v, 13 mp, 2 -

För res. 2: 42 m, 43 fp, 18 c

Avstod: 27 kd

Frånvarande: 22 s, 13 m, 5 fp, 6 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Carl-Erik Skårman (m) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU4 Trygghet, respekt och ansvar – om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

247 för utskottet

43 för res. 1

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 42 fp, 27 kd, 22 v, 18 c, 13 mp, 2 -

För res. 1: 42 m, 1 fp

Frånvarande: 21 s, 13 m, 5 fp, 6 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Hans Backman (fp) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 2 (Behovet av en samlad diskrimineringslagstiftning)

1. utskottet

2. res. 2 (fp, m, kd, c)

Votering:

160 för utskottet

128 för res. 2

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 22 v, 13 mp, 2 -

För res. 2: 40 m, 43 fp, 27 kd, 18 c

Frånvarande: 21 s, 15 m, 5 fp, 6 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Punkt 16 (Kränkande former av nollning)

1. utskottet

2. res. 17 (kd)

Votering:

262 för utskottet

27 för res. 17

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 42 m, 42 fp, 22 v, 18 c, 13 mp, 2 -

För res. 17: 27 kd

Frånvarande: 21 s, 13 m, 6 fp, 6 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Punkt 25 (Tydligare definition av skolans skyldigheter)

1. utskottet

2. res. 25 (kd)

Votering:

263 för utskottet

27 för res. 25

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 42 m, 43 fp, 22 v, 18 c, 13 mp, 2 -

För res. 25: 27 kd

Frånvarande: 21 s, 13 m, 5 fp, 6 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Punkt 26 (Kvalitetssäkra åtgärdsprogram)

1. utskottet

2. res. 26 (fp, m, kd, c)

Votering:

161 för utskottet

129 för res. 26

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 1 fp, 22 v, 13 mp, 2 -

För res. 26: 42 m, 42 fp, 27 kd, 18 c

Frånvarande: 21 s, 13 m, 5 fp, 6 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Punkt 33 (Stöd till den som utsätts för mobbning)

1. utskottet

2. res. 33 (fp)

Votering:

246 för utskottet

43 för res. 33

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 41 m, 27 kd, 22 v, 18 c, 13 mp, 2 -

För res. 33: 43 fp

Frånvarande: 21 s, 14 m, 5 fp, 6 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Punkt 53 (Utvärdering av arbetsmetoder mot mobbning)

1. utskottet
2. res. 52 (v)

Votering:

140 för utskottet

24 för res. 52

124 avstod

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 2 m, 1 kd, 13 mp, 1 -

För res. 52: 1 fp, 22 v, 1 -

Avstod: 40 m, 41 fp, 25 kd, 18 c

Frånvarande: 21 s, 13 m, 6 fp, 7 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Cecilia Magnusson (m) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU5 Studiestödsfrågor

Punkt 1 (Utredningar om ett förändrat studiestödssystem)

1. utskottet

2. res. 2 (v)

Votering:

197 för utskottet

23 för res. 2

69 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 42 fp, 18 c, 13 mp, 1 -

För res. 2: 22 v, 1 -

Avstod: 42 m, 27 kd

Frånvarande: 21 s, 13 m, 6 fp, 6 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Punkt 3 (Höjd studiebidragsdel)

1. utskottet

2. res. 6 (kd)

Votering:

263 för utskottet

26 för res. 6

1 avstod

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 42 m, 43 fp, 22 v, 18 c, 13 mp, 2 -

För res. 6: 26 kd

Avstod: 1 kd

Frånvarande: 21 s, 13 m, 5 fp, 6 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Prot. 2005/06:69

8 februari

Punkt 5 (Kortare handläggningstider hos Centrala studiestödsnämnden)

1. utskottet

2. res. 7 (fp, m, kd, c, mp)

Votering:

138 för utskottet

144 för res. 7

67 frånvarande

Kammaren biföll res. 7.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 115 s, 22 v, 1 -

För res. 7: 42 m, 43 fp, 27 kd, 18 c, 13 mp, 1 -

Frånvarande: 29 s, 13 m, 5 fp, 6 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Punkt 20 (Studiesocial utredning)

1. utskottet

2. res. 15 (fp, m, kd, c, mp)

Votering:

138 för utskottet

144 för res. 15

67 frånvarande

Kammaren biföll res. 15.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 115 s, 22 v, 1 -

För res. 15: 42 m, 43 fp, 27 kd, 18 c, 13 mp, 1 -

Frånvarande: 29 s, 13 m, 5 fp, 6 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU7 Särskolan och specialskolan

Punkt 1 (Särskolan som egen skolform)

1. utskottet

2. res. 1 (fp, m, kd, c)

Votering:

160 för utskottet

130 för res. 1

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 22 v, 13 mp, 2 -

För res. 1: 42 m, 43 fp, 27 kd, 18 c

Frånvarande: 21 s, 13 m, 5 fp, 6 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Punkt 10 (Återinförande av de statliga specialskolorna)

1. utskottet
2. res. 10 (fp, m, kd, c)

Votering:

158 för utskottet

130 för res. 10

2 avstod

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 22 v, 11 mp, 2 -

För res. 10: 42 m, 43 fp, 27 kd, 18 c

Avstod: 2 mp

Frånvarande: 21 s, 13 m, 5 fp, 6 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Punkt 14 (Specialpedagogiska institutet)

1. utskottet

2. res. 13 (kd)

Votering:

262 för utskottet

27 för res. 13

1 avstod

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 42 m, 42 fp, 22 v, 18 c, 13 mp, 2 -

För res. 13: 27 kd

Avstod: 1 fp

Frånvarande: 21 s, 13 m, 5 fp, 6 kd, 6 v, 4 c, 4 mp

Punkt 15 (Parlamentarisk utredning)

1. utskottet

2. res. 14 (fp, m, kd, c)

Votering:

159 för utskottet

130 för res. 14

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 22 v, 13 mp, 1 -

För res. 14: 42 m, 43 fp, 27 kd, 18 c

Frånvarande: 21 s, 13 m, 5 fp, 6 kd, 6 v, 4 c, 4 mp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

10 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Propositioner
2005/06:76 Kärnsäkerhet och strålskydd
2005/06:78 Allmänna vattentjänster
2005/06:83 Ursprungsgarantier för högeffektiv kraftvärmeel m.m.
2005/06:84 Kooperativ verksamhet i delägda företag

11 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 7 februari

2005/06:240 av *Lars Tysklind* (fp) till finansminister Pär Nuder
Den framtida fastighetsskatten
2005/06:241 av *Kjell-Erik Karlsson* (v) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Konsumtion av lagligt fångad fisk och miljömärkt fisk
2005/06:242 av *Ana Maria Narti* (fp) till statsrådet Hans Karlsson
Patienternas rättssäkerhet
2005/06:243 av *Ana Maria Narti* (fp) till statsrådet Ibrahim Baylan
Dyslektiska barn

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 februari.

12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 8 februari

2005/06:955 av *Bertil Kjellberg* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Misshandel mot barn och ungdomar
2005/06:956 av *Annelie Enochson* (kd) till utrikesminister Laila Freivalds
Uiguriska fångar i Guantánamo
2005/06:957 av *Gunnar Nordmark* (fp) till statsrådet Carin Jämtin
Brist på mat och läkemedel i flyktingläger i Algeriet
2005/06:958 av *Gunnar Nordmark* (fp) till utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky
Skador på kulturminnen av stormen Gudrun

2005/06:959 av *Lena Adelsohn Liljeroth* (m) till utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky
Konstnärers ekonomiska villkor

Prot. 2005/06:69
8 februari

2005/06:960 av *Lennart Fremling* (fp) till statsrådet Lena Sommestad
Århuskonventionen

2005/06:961 av *Anna Grönlund Krantz* (fp) till statsrådet Ulrica Messing
Inbetalning av trängselskatt

2005/06:962 av *Solveig Hellquist* (fp) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Katter

2005/06:963 av *Bengt-Anders Johansson* (m) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Avlysningsjakt på varg

2005/06:964 av *Krister Hammarbergh* (m) till samhällsbyggnadsminister Mona Sahlin
Konvertering av vedpannor

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 februari.

13 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 8 februari

2005/06:847 av *Christer Engelhardt* (s) till statsrådet Lena Sommestad
Säkerställande av kustskydd

2005/06:851 av *Berit Jóhannesson* (v) till försvarsminister Leni Björklund
Kommuners krisberedskap vid oljeolyckor

2005/06:879 av *Magdalena Andersson* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Vårdplatser för unga dömda för sexualbrott

2005/06:886 av *Gunnar Andrén* (fp) till finansminister Pär Nuder
Inkomstskattelindring för de flesta svenskar

2005/06:887 av *Anna Grönlund Krantz* (fp) till näringsminister Thomas Östros
Den svenska bärbranschen

2005/06:888 av *Annika Qarlsson* (c) till samhällsbyggnadsminister Mona Sahlin
Konverteringsstöd för att byta uppvärmningssystem

2005/06:889 av *Torkild Strandberg* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Justitieministerns opartiskhet

2005/06:890 av *Carina Hägg* (s) till socialminister Berit Andnor
Funktionella handikapphjälpmedel

2005/06:891 av *Sverker Thorén* (fp) till försvarsminister Leni Björklund
Beredskapen i händelse av oljeolycka
2005/06:894 av *Cecilia Wigström* (fp) till utbildnings- och kulturminister
Leif Pagrotsky
Utnämning av svensk kulturhuvudstad
2005/06:895 av *Jörgen Johansson* (c) till finansminister Pär Nuder
Fastighetsskatten och arrendeavgiften
2005/06:896 av *Cecilia Widegren* (m) till justitieminister Thomas Bod-
ström
Kontakt med polisen
2005/06:897 av *Rolf Olsson* (v) till justitieminister Thomas Bodström
Förtydliganden vad gäller lagen om hets mot folkgrupp
2005/06:898 av *Rolf Olsson* (v) till justitieminister Thomas Bodström
Upplyningsplikt efter att hemliga tvångsmedel använts
2005/06:899 av *Cecilia Widegren* (m) till jordbruksminister Ann-
Christin Nykvist
Vanvård av djur
2005/06:900 av *Cecilia Widegren* (m) till jordbruksminister Ann-
Christin Nykvist
Lokal tillsyn av djurskyddet
2005/06:901 av *Cecilia Widegren* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Infrastruktur och arbetstillfällen i Skaraborg
2005/06:903 av *Åsa Torstensson* (c) till vice statsminister Bosse Ring-
holm
Sveriges medlemskap i EU och utgången i Vaxholmskonflikten
2005/06:904 av *Åsa Torstensson* (c) till justitieminister Thomas Bod-
ström
Översyn av rovdjurspolitiken och synen på vissa brott mot jaktlagstift-
ningen
2005/06:905 av *Maria Larsson* (kd) till statsrådet Ylva Johansson
Gränsöverskridande vård
2005/06:906 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Hans Karlsson
Deltidssjukskrivning
2005/06:907 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Hans Karlsson
Försäkringskassan och cancersjuka
2005/06:908 av *Marie Wahlgren* (fp) till utbildnings- och kulturminister
Leif Pagrotsky
Arbetsvillkor för gästforskare
2005/06:909 av *Magdalena Andersson* (m) till statsrådet Hans Karlsson
Arbetsmiljölagen
2005/06:910 av *Ulla Hoffmann* (v) till utrikesminister Laila Freivalds
Shakir Al-Dujailys försvinnande
2005/06:911 av *Agneta Gille* (s) till statsrådet Lena Hallengren
Barnskötarnas roll i förskolan
2005/06:912 av *Torsten Lindström* (kd) till statsrådet Ulrica Messing
Prissättningen hos SJ
2005/06:913 av *Kenneth G Forslund* (s) till utrikesminister Laila Frei-
valds
Metoder för terroristbekämpning

2005/06:914 av *Kenneth Lantz* (kd) till justitieminister Thomas Bodström

Jämkning av trafikskadeersättning

2005/06:915 av *Christer Nylander* (fp) till statsrådet Sven-Erik Österberg

Finansplats Stockholm

2005/06:916 av *Ulf Nilsson* (fp) till socialminister Berit Andnor

Föräldrastöd till dyslektiska barn

2005/06:917 av *Gunnar Nordmark* (fp) till statsrådet Ibrahim Baylan

Likvärdigheten inom svenskt skolväsende

2005/06:918 av *Gunilla Tjernberg* (kd) till justitieminister Thomas Bodström

Polisens befogenheter vid brottsutredningar

2005/06:919 av *Erling Wälivaara* (kd) till näringsminister Thomas

Östros

Statliga bolags ansvar för regional utveckling

2005/06:920 av *Mia Franzén* (fp) till justitieminister Thomas Bodström

Skuldsättning av barn

2005/06:921 av *Mia Franzén* (fp) till statsrådet Ylva Johansson

Anhörigvårdare

2005/06:923 av *Solveig Hellquist* (fp) till socialminister Berit Andnor

Löneskillnader mellan kvinnor och män

2005/06:924 av *Carina Adolfsson Elgestam* (s) till statsrådet Ibrahim Baylan

Satsning på yrkesutbildning

2005/06:925 av *Helene Petersson* (s) till statsrådet Ulrica Messing

Handikappanpassade passager vid järnvägar

2005/06:926 av *Sten Tolgfors* (m) till statsrådet Ulrica Messing

Trafiksäkerhetsinsatser på E 18/E 20 mellan Örebro och Arboga

2005/06:927 av *Gunnar Nordmark* (fp) till justitieminister Thomas Bodström

Lagen om hets mot folkgrupp

2005/06:929 av *Lars Gustafsson* (kd) till statsrådet Ulrica Messing

Vårdens bedömningar av körförmåga

2005/06:930 av *Sven Gunnar Persson* (kd) till statsrådet Ulrica Messing

Beredskapen vid fartygshaverier

2005/06:931 av *Karin Thorborg* (v) till statsrådet Ulrica Messing

Konsekvenser av nytt banavgiftssystem

2005/06:932 av *Birgitta Ohlsson* (fp) till utrikesminister Laila Freivalds

FN-trupp till Darfur

2005/06:933 av *Bertil Kjellberg* (m) till statsrådet Sven-Erik Österberg

Lagen om offentlig upphandling

2005/06:934 av *Rolf Gunnarsson* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Polisen i Dalarna

2005/06:936 av *Matilda Ernkrans* (s) till statsrådet Hans Karlsson

Arbetsmarknadspolitiskt stöd till ungdomar

2005/06:937 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till jordbruksminister

Ann-Christin Nykvist

Djurhållning och slakt

Prot. 2005/06:69
8 februari

2005/06:938 av *Anne Marie Brodén* (m) till statsrådet Morgan Johansson
Ökning av antalet hemlösa

2005/06:939 av *Axel Darvik* (fp) till statsrådet Lena Hallengren
Ungdomars personliga integritet

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 14 februari.

14 § Kammaren åtskildes kl. 16.18.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdets början till och med 6 §
anf. 23 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med 8 § anf. 72 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 13.15 och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Monica Gustafson

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan	1
3 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	1
4 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
5 § Legitimation och skyddad yrkestitel	2
Socialutskottets betänkande 2005/06:SoU10	2
Anf. 1 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m).....	2
Anf. 2 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp).....	3
Anf. 3 ULRIK LINDGREN (kd).....	4
Anf. 4 ELINA LINNA (v).....	6
Anf. 5 LARS-IVAR ERICSON (c).....	7
Anf. 6 CATHERINE PERSSON (s).....	8
Anf. 7 ULRIK LINDGREN (kd) replik	10
Anf. 8 CATHERINE PERSSON (s) replik	10
Anf. 9 ULRIK LINDGREN (kd) replik	11
Anf. 10 CATHERINE PERSSON (s) replik	11
Anf. 11 JAN LINDHOLM (mp).....	12
(Beslut fattades under 9 §.).....	12
6 § Trygghet, respekt och ansvar – om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever	13
Utbildningsutskottets betänkande 2005/06:UbU4	13
Anf. 12 STEN TOLGFORS (m).....	13
Anf. 13 ANA MARIA NARTI (fp).....	16
Anf. 14 INGER DAVIDSON (kd)	18
Anf. 15 LENNART GUSTAVSSON (v)	21
Anf. 16 SOFIA LARSEN (c)	22
Anf. 17 MIKAEL DAMBERG (s)	25
Anf. 18 STEN TOLGFORS (m) replik	27
Anf. 19 MIKAEL DAMBERG (s) replik	28
Anf. 20 STEN TOLGFORS (m) replik	28
Anf. 21 MIKAEL DAMBERG (s) replik	29
Anf. 22 INGER DAVIDSON (kd) replik	29
Anf. 23 MIKAEL DAMBERG (s) replik	30
Anf. 24 INGER DAVIDSON (kd) replik	30
Anf. 25 MIKAEL DAMBERG (s) replik	31
Anf. 26 ANA MARIA NARTI (fp) replik.....	31
Anf. 27 MIKAEL DAMBERG (s) replik	31
Anf. 28 ANA MARIA NARTI (fp) replik.....	32
Anf. 29 MIKAEL DAMBERG (s) replik	32
Anf. 30 SOFIA LARSEN (c) replik	32
Anf. 31 MIKAEL DAMBERG (s) replik	33
Anf. 32 SOFIA LARSEN (c) replik	33
Anf. 33 MIKAEL DAMBERG (s) replik	34

Anf. 34	MIKAELA VALTERSSON (mp).....	34
Anf. 35	Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s).....	36
Anf. 36	STEN TOLGFORS (m) replik.....	38
Anf. 37	Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s) replik.....	38
Anf. 38	STEN TOLGFORS (m) replik.....	39
Anf. 39	Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s) replik.....	40
Anf. 40	SOFIA LARSEN (c) replik.....	40
Anf. 41	Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s) replik.....	41
Anf. 42	SOFIA LARSEN (c) replik.....	41
Anf. 43	Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s) replik.....	42
Anf. 44	INGER DAVIDSON (kd) replik.....	42
Anf. 45	Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s) replik.....	42
Anf. 46	INGER DAVIDSON (kd) replik.....	43
Anf. 47	Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s) replik.....	44
Anf. 48	ANA MARIA NARTI (fp) replik.....	44
Anf. 49	Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s) replik.....	45
Anf. 50	ANA MARIA NARTI (fp) replik.....	45
Anf. 51	Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s) replik.....	46
	(Beslut fattades under 9 §.)	46
7 §	Studiestödsfrågor.....	46
	Utbildningsutskottets betänkande 2005/06:UbU5.....	46
Anf. 52	PETER DANIELSSON (m).....	46
Anf. 53	AXEL DARVIK (fp)	47
Anf. 54	TORSTEN LINDSTRÖM (kd).....	48
Anf. 55	LENNART GUSTAVSSON (v)	49
Anf. 56	HÅKAN LARSSON (c).....	49
Anf. 57	MIKAELA VALTERSSON (mp).....	50
Anf. 58	JAN BJÖRKMAN (s)	51
	(Beslut fattades under 9 §.)	52
8 §	Särskolan och specialskolan	52
	Utbildningsutskottets betänkande 2005/06:UbU7.....	52
Anf. 59	MARGARETA PÅLSSON (m).....	52
Anf. 60	ANA MARIA NARTI (fp).....	54
Anf. 61	INGER DAVIDSON (kd).....	54
Anf. 62	SOFIA LARSEN (c)	56
Anf. 63	CHRISTER ADELSBO (s).....	57
Anf. 64	MARGARETA PÅLSSON (m) replik.....	59
Anf. 65	CHRISTER ADELSBO (s) replik.....	59
Anf. 66	MARGARETA PÅLSSON (m) replik.....	60
Anf. 67	CHRISTER ADELSBO (s) replik.....	60
Anf. 68	INGER DAVIDSON (kd) replik.....	60
Anf. 69	CHRISTER ADELSBO (s) replik.....	61
Anf. 70	INGER DAVIDSON (kd) replik.....	61
Anf. 71	CHRISTER ADELSBO (s) replik.....	62
Anf. 72	SOFIA LARSEN (c) replik.....	62
Anf. 73	CHRISTER ADELSBO (s) replik.....	62
Anf. 74	SOFIA LARSEN (c) replik.....	63
Anf. 75	CHRISTER ADELSBO (s) replik.....	63

Anf. 76 ANA MARIA NARTI (fp) replik.....	63	Prot. 2005/06:69
Anf. 77 CHRISTER ADELSBO (s) replik.....	63	8 februari
Anf. 78 ANA MARIA NARTI (fp) replik.....	64	
Anf. 79 CHRISTER ADELSBO (s) replik.....	64	
Anf. 80 LENNART GUSTAVSSON (v)	65	
(Beslut fattades under 9 §.).....	66	
Ajournering.....	66	
Återupptagna förhandlingar	66	
9 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens		
sammanträde	66	
SoU10 Legitimation och skyddad yrkestitel.....	66	
UbU4 Trygghet, respekt och ansvar – om förbud mot		
diskriminering och annan kränkande behandling av barn		
och elever	67	
UbU5 Studiestödsfrågor	69	
UbU7 Särskolan och specialskolan	70	
10 § Bordläggning.....	72	
11 § Anmälan om interpellationer.....	72	
12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	72	
13 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	73	
14 § Kammaren åtskildes kl. 16.18.....	76	

